

THE INDIAN EVIDENCE ACT.
ACT NO. 1 OF 1872.

— श्री ४३० पृ. —

हिंदुस्ताननो पुरवानो आकट.

सन १८७२ नो आकट १ लो.

४३० पृ.

सन १८७२ ना. आकट १६ भाषी सुधारवाभा

आवेओ ते सुभांत धाडी दीक्षा साधे.

श्री० सदाभाट सुर्यदेव

उपाधी प्रसिद्ध भाषा.

अमदावादमां

"अमदावाद सभाकार प्रेसभां" सा. दीक्षावाध इत्येतस्ये अप्यो.

संवत् १८७२

सन १८८८

दीर्घत १. १-०-० अंक.

કલમ.

લગતો છે કે સી રીતે.

૨૨. છતાંવેળના મજૂરે આગતનો મુખજા
આની અગ્રીકાર કરારે લગતો લેખજાવેલ.
૨૩. રિવાની કામમાં અગ્રીકાર કેવે પ્રકારે લા-
ગતા હોય છે.

૨૪. રોજવારી કામમાં અલગ કીવા લગતી
કીવા વચનું ઉપરથી કીવેલી કલમત મેર
લગતી છે.

૨૫. પોલીસ અપકારની કલમ કીવેલી કલમત
પુરાવામાં મેરી નહી.

૨૬. પોલીસના કલમમાં તોલકમતવાળો લોભ
તે વખતે તેણે કીવેલી કલમત પુરાવામાં
મેરી નહી.

૨૭. તોલકમતવાળા સખમે ભુતાગેશ મજૂરનો
અથવા તેની કીવેલી કલમતનો મેરલો
અથ તે મજૂરે અથવા કલમત ઉપરથી
કીવેલી કલમતો કીવેલી સામે સખમે રા-
ખતો હોય તેલેલ કાલેલી કરી લગત છે.

૨૮. લગત મીટુ મજૂર કીવા વચનની મત
કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૨૯. જાણ સતે કલમત લગતો હોય તે કલમ
લગત મુખ રાખવાનું વચન કીવેલી કો-
વિ-
મેરે મારજીથી તે કલમત મેરલમતી
વધી થતી.

૩૦. કી સખમે કલમત કરે તેને રિહોની તથા
કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૧. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૨. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૩. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૪. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૫. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૩૬. અગ્રીકાર નિમંણકારક પુરાવા વધી પછી

કેવે પ્રકારે લગતો છે.

કલમ.

લો હોય ત્યારે;

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

અથવા કેવે પ્રકારે લગતો છે.

૪૨૫.

૪૨. રીંગ પસાર વચેના કામનો ફેસલો કી-
તો કુદરતીના કુકમનથી ભરે છે એવો
પણ કોણ ને કોણ ને કહેવા ન શકે.

૪૩. ક્યા ફેસલો પાસેથી આવે છે નથી.

૪૪. ફેસલો, ક્યા ભરેલો સર્વોચ્ચ કી-
તો ને અધીકાર નથી, એ વાતની સુખોતી
કરી શકાય છે.
વાદિત સમસોના અભિપ્રાય કાઢે-
તા હોય છે.

૪૫. કુદરત પાસેથી અભિપ્રાય.

૪૬. કુદરત પાસેથી અભિપ્રાય ક્યા-
રામથી કહીકો.

૪૭. અધીકાર વિશે અભિપ્રાય.

૪૮. ક્યા કીવા રીવાજ છે કીવા નથી એ
માનવને અભિપ્રાય ક્યા પ્રસંગે સમજી
હોય છે.

૪૯. પરીણ સમજાય નથી માનવનો અભિ-
પ્રાય આરે સમજી હોય છે.

૫૦. સમજાય માનવનો અભિપ્રાય ક્યા-
સમજી હોય છે.

૫૧. અભિપ્રાયને કારણે ક્યા સમજી હોય છે.
કોણ સમજી માલ, અમલ ક્યા સમજી
હોય છે.

૫૨. દિવાની કામમાં વતેથી ક્યા સમજી કરવાને
સાર માલ અમલ સમજી નથી.

૫૩. ફેસલોથી કામમાં આમથી સારી માલ
અમલ સમજી છે.

૫૪. કુદરતની કામીની પેસાર થઈ હતી એ
માલ ફેસલોથી કામને સમજી છે, પણ
માલ અમલ પેસાર અમાલ હતી એ
માલ સમજી નથી, તેથી તે પ્રતીકિતર
કરીકે સમજી છે.

૫૫. એ માલ અમલ ઉપરથી કુદરતની રકમ
માં ક્યા સમજી થઈ હોય તે માલ અ-
મલ માલ.

બાબ બોલે—રાખીતો અમલ.

બાબ ક બોલે—ક્યા કહીકો કામીત કરવાની
ભર નથી.

૫૬. ક્યા ન્યાયવિજ્ઞાની રકમ પાસેથી રાખે
તે કહીકો પુરાવે આપવાની ભર

૪૨૫.

નથી.

૫૭. ક્યા કહીકો કોઈ ન્યાયવિજ્ઞાની રકમ
પાસેથી રાખવી.

૫૮. ક્યા કહીકો કહીકો માલ.

બાબ ક બોલે—ક્યા કહીકો પુરાવા

માલ.
૫૯. ક્યા કહીકો પુરાવાની કહીકો કામીત
કરવા માલ.

૬૦. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૧. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૨. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૩. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૪. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૫. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૬. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૭. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૮. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૬૯. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૦. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૧. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૨. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૩. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૪. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

૭૫. ક્યા કહીકો ક્યા ક્યા ક્યા ક્યા

માલ.

અન્ય.

જાળીતી
બાળત.

- જેનાવેલ બાળત અનુમાન.
૭૬. દાખલાવાળી નકલોના બરાબર
અનુમાન.
૮૦. પુરાવણા ઉપર અનુમાન આપે
કેવું અનુમાન કરવું.
૮૧. જેને જાણત અનુમાન.
૮૨. સહી આપવા કીકાની જાળીતી થવા કે
ર કીકામાં જે સ્તાવેલ પુરાવા
વા જેને કોષ તે સ્તાવેલ
અનુમાન.
૮૩. કરકાઈ કુકામાંના કામ સારી બનાવેલા
નકાનાની જાળીતી બાળત.
૮૪. કામના તથા કોઈના કેસમાંના સં-
બંધ કામ બાળત અનુમાન.
૮૫. મુખવારના કામ બાળત અનુમાન.
૮૬. પારકા દેશના કોમસાહનું કુતરોની દાખ-
લાવાળી નકલો બાળત અનુમાન.
૮૭. મોપડી તથા નકલ બાળત અનુમાન.
૮૮. કોરોમાં તથા કુતરોને થયેલી નકલો તથા
તારે જેને મોકલેલા, સંદેશ બાળ-
ત અનુમાન.
૮૯. કોઈમાં રજૂ નહી થવા કોષ એવા સ્તાવ-
ેલ મોર્ચ રીતે થવા વગેરે બાળત
અનુમાન.
૯૦. તોય વર્ષના જુના સ્તાવેલ.
બાળ ફોટો-સ્તાવેલ પુરાવા કોષ તારે જુના
જુનાની પુરાવા નહી મેલા બાળત.
૯૧. કામેલા કરારની સરતોની પુરાવા.
૯૨. મુખજુનાના કરારનો પુરાવા આપવા
નહી.
૯૩. સસમ કરેલા સ્તાવેલનો અર્થ બતાવ-
વાને અથવા તેને ફરિયા કરવાને પુરાવા
ન મેલા બાળત.
૯૪. સાચુ કીકાતોને કુતરોને કાચુ પડતો ન
થી એનો પુરાવા ન મેલા બાળત.
૯૫. સાચુ કીકાતોને સળવે અર્થ રહીત
સ્તાવેલ સળવે પુરાવા.

અન્ય.

૬૧. કોલાએક સપસોમાંથી માત્ર એક જ સ-
પસને સાચુ પડી શકે એની ઉપારતના

કરારના થવા નહી.
બાળ ૭ એ—પુરાવા કુતરોના તથા તે
ના પડીથી બાળત.

બાળ ૭ એ—જાળીતીના મોળ વિશે.

૧૦૧. જાળીતીના મોળે,

૧૦૨. જાળીતીના મોળે કોના ઉપર છે.

૧૦૫. તોફાનવાળાના કામનો સમાવેશ અપ-
વાદમાં થાય છે, એવું કામેત કરવાના
મોળ બાળત.

૧૦૬. વિશેષે કરીત કીકાત જાળીત કરવાનો
મોળે.

૧૦૭. તોય વર્ષ ઉપર કોઈ માણસ કામત
કોષમાં ભરવામાં હોય તે માણસ મર-
ણ પામ્યાની વાત જાળીત કરવાનો
મોળે.

૧૦૮. સાત વર્ષ થઈ બાળત અંતર નહી.

૧૧૦. માસકી વિશે જાળીતી કરવાનો મોળે.

૧૧૧. પક્ષકારમાંથી એક પક્ષકારના ઉપર કરો-
સો રાખવામાં આવતો કોષ તેવા કામમાં
અચુક કામે કુકા કુકીથી થયું કે નહી તે

અવધ.

અવધ.

ની કાળીની વિશે

૧૧૨. સમ - ...
સમ - ...
...
...

૧૧૪. કેટલીએક કહીકત "હે એવું કોઈ જમનું માન કરવાને મુખ્યત્વાર છે."
આમ ૮ મી - પ્રતીભા.

૧૧૫. પ્રતીભા.

૧૧૬. ગણેશીયાને પ્રતીભા નહે છે તે બાબત.

૧૧૭. કુડી શીકરનારને અથવા નીચેથી કાઢવા પરવાનો મેનારને પ્રતીભા નહે છે તે બાબત.

આમ ૬ મી - સાહેબ બાબત.

૧૧૮. સાહેબી કોણ આવી શકે છે.

૧૧૯. મુ'મા સાહેબ બાબત.

૧૨૦. દિવાની તથા શેખાદારી કામોમાં પરજેલા સમસા કાહેલી આવી શકે કે નહીં.

૧૨૧. ભડગ તથા માલિકેટ બાબત.

૧૨૨. સમ સમયનાં દરમીયાનમાં કહેલી વાત બાબત.

૧૨૩. શામ્ય પ્રકરણ સમય પુરાશે.

૧૨૪. સરકારી હોવાની શરૂએ સરકારી અધિકારીને કહેલી વાત બાબત.

૧૨૫. મુ'મા બન્ના માલિકાની ખબર માત્રની વિશે.

૧૨૬. શેખનારને સમયે કહેલી વાત બાબત.

૧૨૭. ... નિયમે કાઢી છે.

૧૨૮. ... કાહેલી આવી શકે.

૧૨૯. ... કાહેલી આવી શકે.

૧૩૦. સાહેબના પાત કપાલા મુજબે બાબત.

૧૩૧. કોઈ દરતાવેળે પીળા કોઈ સમસા પાસે હોય તો તે સમસાનો તે દરતાવેળે કાઢી શકે કરવાની ના કહેવાનો કાઢી હોત એવા દરતાવેળે કાઢી કરવા બાબત.

૧૩૨. ભવાય દિવાની મુ'મામાં આવીશું એ સમય વખતથી સાહેબને ભવાય દેવાની માહી અપવી નહીં.

અવધ.

૧૩૩. ...
...
...
...

અવધ દેવા.

૧૩૪. મુખ્ય તપાસથી.

ઉકાટ તપાસથી.

૧૩૫. ...

૧૩૬. ...

૧૩૭. ...

૧૩૮. ...

૧૩૯. ...

૧૪૦. ...

૧૪૧. ...

૧૪૨. ...

૧૪૩. ...

૧૪૪. ...

૧૪૫. ...

૧૪૬. ...

૧૪૭. ...

૧૪૮. ...

૧૪૯. ...

૧૫૦. ...

૧૫૧. ...

૧૫૨. ...

૧૫૩. ...

૧૫૪. ...

૧૫૫. ...

૧૫૬. ...

૧૫૭. ...

૧૫૮. ...

૧૫૯. ...

૧૬૦. ...

૧૬૧. ...

૧૬૨. ...

૧૬૩. ...

૧૬૪. ...

૧૬૫. ...

상위 34.

अथ चत्वारः।

૧૫૬ સમગ્રી હારીજાના પુરાવાને પુષ્ટી મળે
કેના અનાદે પુષ્ટી મળ્યા છે

1991年 12月 15日 星期三

144

[illegible]

૧૫૬. ચાલકાસ્ત્ર તાજી કરવા ગામત, ચાલકાસ્ત્ર તાજી કરવાને નેકલ આપેને
૧૫૭. ચાલકાસ્ત્ર તાજી કરવાને નેકલ આપેને

૧૧૦. કલમ ૧૫૭ માં કહેલા કલ્યાણેશ્વરનાં પુત્રો
* એવી કમીસને પશવે.

१११. शब्दलिङ्गं तद्वत् भूयान्तां भूयान्तां भूयान्तां
भूयान्तां भूयान्तां भूयान्तां भूयान्तां

विशेषः
१५२. इत्यादिनाम्नानां कर्त्तव्यता इत्यादिनाम्नानां

ने तरणुभा मुकुंदा गायता

공헌가.

૧૧૭. જણાવેજ નોટીફ કરીને હાથર કરાખો.
હોય તેને પસવામાં સળગેલા જાણવ.

१६४. मोदीसह उपरंथी इत्यानेन मुजरावानी ना

१३४. *अथैषां भाष्यानां तथा इत्यादिनां ३०० :

...રવાનો કુકમ નરવાનો કુકમને કહેલો અ-
ર્થવાર છે તે બાબત."

११६. लुपिना मय्या कासेकुरेण मय्याक मय्या
* मय्या मय्याक मय्याक

આચાર્ય ૧૧ મીટી-નહી શેવા યોગ્ય પુરવો લીધા
... હોય તથા શેવા યોગ્ય પ્રગંવો લીધી લીધી

है। यह तो ज्ञात।

ધવા નહીં લેવા, થોડા પુરાવો જોવા હોય
તેમણે સાચા જાણીતી પરી તપાસી ને લેવા

ने कुशल करेगा नहीं।

ફેપ, તે તેમાંના કોઈ પણ દરારમાં આ આક્રમમાં હાથેથી કોઈ પણ વાતથી કમચ-
સા થયેલું સમજવું નહીં.

દીકા. આ કપમની ૧ થી રકમથી પુરાતની બાબતનો કોઈ પણ ઉમેલ નિયમ
સાથ પાલવાને હવેથી કોઈને મનાઈ થઈ છે.

અર્થ. હા આ આક્રમમાં નીકળે હાથેલા ચાલુ તથા સ્વદેશીય વાવરવામાં આવ્યા
છે, તેને અર્થ નીચે લખ્યા મુજબ દરાવ્યો છે; પરંતુ વાજીના તથા વિષમના
સપ્તમે ઉપરથી નોંધેલક ઉપરથી મહાન પદે તે સદરકુ થવાએ અર્થ કરવા નહીં.
“કોઈ” કોઈ આ સ્વદેશી સર્વે જાણેના, તથા મુદ્દાએના, તથા સવાદ
શિવાલ જીવનને સપ્તમેને મુરાનો ફેવાનો કાલક મુજબ અધિકાર હોય, તે
સર્વે સપ્તમેનો સમાવેશ થાય છે.

“હકીકત” એ સ્વદેશી અર્થ નીચે મુજબ દરાવ્યો છે, અરે તેમાં ની-
ચે લખ્યા પ્રમાણેની બાબતોનો સમાવેશ થાય છે:-

- (૧) હરકોઈ વસ્તુ, વસ્તુની સ્વીતી અથવા એક જાણનો ખીલ મસ્તુ સાથેનો
સપ્તમે, જેનું જાન હકીકતને અર્થ હકે એવું હોય, તે;
- (૨) મજની ને કિયતોનું જાન કોઈ સમજને હોય તેવી દરકોઈ રિયત.

• ફરકોતો.

(અ) અમુક વસ્તુને અમુક રીતે અમુક દેશમાં આપેલી છે, એ એક હકીકત છે.

(બ) અમુક વાત કોઈ એક માણસને માનવી અથવા જ્યેષ્ઠ, એ એક હકીકત છે.

(ક) એક માણસ અમુક સ્વદેશીયો, એ એક હકીકત છે.

(દ) કોઈ માણસનો અભિપ્રાય અમુક છે, અથવા તેનો ઇરાદો અમુક છે, અથવા તે
શુદ્ધબુદ્ધિથી કાન કરે છે કિંવા કપટથી કરે છે, અથવા તેણે અમુક સ્વદેશી અમુક
અર્થ સમજતે તેનો વ્યવહાર કર્યો છે, અથવા હકીકતથી અનર્થ. અમુક પદાર્થનો

“વા” છે, એ હકીકત છે.

(ધ) એ એક હકીકત છે.

“મજની”

માં

હોય, ત્યારે હકીકત મજક સદરકુ ખીલ હકીકતને જાણી છે એમ સમજવું.

“મુદ્દાનીકર” મુદ્દાની હકીકતને સ્વદેશીયોનો અર્થ નીચે મુજબ થાય છે, તથા તેમાં
કત. નીચે મુજબની બાબતોનો સમાવેશ થાય છે:-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

કાંઈ હક, અથવા જવાબદારી, અથવા અસ્થિતિ છે કિંવા નથી, એની કોઈ મુદ્દા-

અમાં એ દર્શકતા સ્થાપન કરવાની હોય કિંવા એ દર્શકતાનો ઈનકાર કરવાનો હોય, તે દર્શકતાને પણ મુદ્દાની દર્શકતા સમજાવી.

इतिहास

अ. ना. विपर. ७. नं. पुन. करणान् तोडमव. ३.

અ. ઉપરની તબીબનાં નીચે સૂચેલી-કારીમાં મુદ્દાની સંખ્યા '૧૦' થશે.

अ. वि. भा. नं. १०११ अ. १०११.

अथ नो विदो एव न मेव व्याख्यानो ह्येव

ਯੁ. ਯੁ. ਯੁ. ਨੂੰ ਭਾਰੇ ਗੱਧਾ ਲਗਾਉਣੀਕੇ ਚਿੰਤਿਤ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਪੈ.

જે કામથી, જ્ય. તું મેલા થયું તે કૃત્ય કરતી વખતે દિવાનચીના સળગથી પેલો રેડુ
કામ કરે છે તે જ્ય. નાચી ચકતો મોટી.

[illegible]

इष्टो.

આ સંખ્યાએ બે સ્થાનેય છે.

જો કાખડો રસાલા ડાખથી નવથજા સિવા ડાખથી છાપી દોજુ, અથવા ફોટોગ્રાફ ઉપર થી લીધા હોય, તે કાખડો રસાપેશ છે એમ સમજાવું.

દેશનો નહરો કિંમી ખ્યાલ એ દસ્તાવેજ છે

ધાતના પાના ઊપરે અથવા ચપરા ઊપર મેકારેલા એમ કહવાયેલ છે.

નોંધાવેલ અસમતાનું ચિત્ર એ દર્શાવેલ છે.

“પુરાણો” “પુરાણો” એ સમગ્ર જગતની સમગ્ર મુલ્ય યોગ્ય છે, જ્યાં તેમાં નીચે
સમગ્ર મુલ્યની જાણવો સમગ્રેસ માન્ય છે—

महाराष्ट्र सरकार
महाराष्ट्र शासन

[illegible]

(ક) જે કંપાનિયો મર્યાદિત વ્યાપકતા સાથે દાખલ કરવામાં આવે તે સર્વે;

ସେବା ପ୍ରଦାନରେ ସହଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା

“શ્રાવણપદ્ય”

“त्रिशुली” नामाई त्रिशुली नदी के आसपास “रघु” होम ते उपर स्थित हल

૫૪." અમુક દહીકત બનેલી નથી એવું કોર્ટના માન્યમાં આવે, અથવા કોર્ટની નબરમાં એમ આવે કે તે દહીકત બની નથી એ પાત એવી તે સંબંધિત છે કે અમુક તેજુ કામની રૂઢિચાલ બેઠેને કોઈ સમજદાર માણસે દહીકત મળકુરે બની નથી એવી ખાત્રી બિપર અમલ કરવે બેઠેએ, ત્યારે તે દહીકત ચેરસાબિત થઈ એમ સમજવું.

"નાસાબિત" ન્યારે કોઈ દહીકત સાબિત થઈ ન હોય અથવા ચેરસાબિત થઈ ન હોય, થઈ." ત્યારે તે નુસાબિત થઈ એમ કહેવું.

ટીકા-ચેરસાબિત કરવાની દહીકત બતાવવાની વાસ્તે કાપેલાની અથવા દહીકતના વિચારમાં લેવાના એ મળકુરે એ વાકીએ સ્પષ્ટ રીતે કહેવા બેઠેએ. તે વિચારમાં લેવાના મળકુરે બદરના સમજવા.

પ્રથમથી વાંચ્યામાં કિવાની કામ ચલાવવાની રીતીના કાપલાના કસવ મુજબ કમીશ-બધી પ્રથમ લેવાબે હોય તેનો સમાસ થાય છે. પછી પોલીસ સાક્ષી તપાસે તેનો સમાસ થતો નથી. (કર્મચક્રામ. પાનુ. ૫)

મુદાના સમયમાં સન ૧૮૮૨ના આજીવ ૧૪ માનું પ્રકરણ ૧૧૧ મું જુઝા.

"અનુમાન" જ. અમુક દહીકત બની છે એવું અનુમાન કરવાને કોર્ટ મુજબતાર છે, કરવાને મુખ્ય એમ જ્યા આકરમાં ન્યારે દરમયાન હોય, ત્યારે તે દહીકત ચેરસાબિત ત્યારે." કરવામાં નુ આવે તો, તથા ત્યાંમાં સુધી ચેરસાબિત ન થાય ત્યાંમાં સુધી તે દહીકત ચાબિત થઈ છે એવું માનવાને, અથવા તવી ચાબિતી માનવાને કોર્ટ મુજબતાર છે.

અનુમાન જ. અમુક દહીકત બની છે એવું કોર્ટ અનુમાન કરવું, એવું ન્યારે આ રજુ. આકરમાં દરમયાનમાં આવ્યું હોય, ત્યારે કોર્ટ તે દહીકત ચેરસાબિત કરવામાં ન આવે તો, તથા ત્યાંમાં સુધી ચેરસાબિત ન થાય ત્યાંમાં સુધી તે દરમયાન થઈ છે એમ મુજબતાર.

"નિર્ણયકાર" એક દહીકત બીજી દહીકતની નિર્ણયકાર સાબિતી છે, એવું આ આ-સાબિતી. કરમાં કરમાં તે સદરજી કીકત નહી.

ટીકા-ચેરસાબિત થાય છે નીધી તેની એમ પડે, કુને પિ બમુત તે સમસ કામ જવાબ આપી શકે નહીં તે ચેર છે અમર તું માસ ચેરસાબિત છે એવું જાણનાં તેણે સમજે છે, એવું અનુમાન થાય છે.

બીજા ૨ એ-દહીકતના લાગુપણ વિશે.

મુદાની કિવા જ. પ્રત્યેક મુદાની દહીકત બની છે કિવા બની નથી તેનો તથા એ ભગતી દહીકત દરમયાન એ એવું આ આકરમાં નીચે દરમયાનમાં આવ્યું છે તેવી તેણે પ્રસારે આ પી કામ છે.

• **ખુલાસો.**—દિવાની કામ ચલાવવાની રીત બાબતના બેના તે વખતના ચાલુ કાયદાના મરકોઈ હાથ ઉપરથી છોઈ એક સમસનો એકાદી હકીકતનો પુરાવો આપવાનો હક્ક ન હોય તો, તે હકીકતનો પુરાવો સખસ મન્નકર આ કલમ ઉપરથી આપી શકે છે, એમ સમજવું નહીં.

દ્વિતીય.

(અ.) મોત આશુવાના ઉચ્ચત્તરી બ. ને કચેરે વતી મારીને તેનું ખુન કરવા બાબત અ. ના ઉપર તબક્કાના ચાલે છે.

સદરકુ તુલવીજનો વખતે નીચે. લખેલી હકીકત મુજબની હકીકત છે:—

અ. એ બ. ને કચેરે વતી માર્યો.

અ. એ બ. નું મોત સદરકુ પ્રમાણે માર મારીને આપ્યું.

અ. ની કચેરો છતું મોત આશુવાનો હતો.

(બ.) એક વાદી જે ખત ઉપર પૂતે આધાર રાખે છે તે ખત તે પોતાની કાચી. ભાવી ને મુકદમાની પેટેલી-રજુઆતની વચ્ચે હાજર કરવાને સાર પોતાની પાસે તબક્કા રાખતો નથી. કામ ચાલ્યા પછી બીજે વખતે પછડીથી દિવાની કામ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદામાં જે નિયમે હાજર છે તે નિયમની વિરુદ્ધ બીજી રીતે વાદીથી ખત મન્નકર આ કલમ ઉપરથી હાજર કરી શકાય છે, અથવા તેનો મન્નકર કાબિલ કરી શકાય છે, એમ સમજવું નહીં.

ટીકા—જે દલાલેનો ઉપર જાદી આધાર રાખતો હોય તે પેટેલી રજુઆતે રજુ કરે નહીં તો, આ કલમ પ્રમાણે બીજી રજુઆતે રજુ કરી શકેલા નથી, અને તે દિવાની કા. કસમો પટ્ટ-૧૨-૬૩-૧૨૮-૧૩૯ અને ૧૪૦માં લખેલા હાસલે પ્રમાણ આપે છે.

જે હકીકત એક ૬. જે હકીકતો મુજબની ન હોય પણ તેનો કોઈ મુદ્દાની હકીકત સાબ પકરણનું જે એવો સખસ હોય કે, તે એક પ્રકારનું આઈ પૂતે એક જામે અંગ હોય તે નો બાબ છે, જે ન હકીકતો લગતી છે એમ સમજવું પછી તે એક હકીકત લગતી ન હોય તથા એક વખતે બની હોય, કિંવા પુરે પૂરે વખતે તથા છે. બુદે કુદે દેહાણે બની હોય તેની ચિંતા નહીં.

દ્વિતીય.

(અ.) બ. ને માર મારીને તેનું ખુન કરવું એવું તોહમત અ. ઉપર છે. અ. કિંવા બ. કિંવા પાસે કોએ. મોકાએ, મારતી વખતે અથવા ત્યાર પેટેલાં કિંવા પછી થોડી-વાર ઉપર, એકે અને તે કોઈ કશું અથવા કરક, કે તે કોઈ અથવા કરકને સદરકુ ખુનના પ્રકરણ કિંવા કાવેનું આંજ અને બામ હોય, એ તે કોઈ અથવા કરકને લગતું છે એમ સમજવું.

(બ.) હયાતીયારખ મોકાએ બ.

ગઈ કરવાનું તોહમત અ.

રમો, તથા લગરના ઉપર હલ્લા કરવા, તથા કેદખાનાં જેલમાં સદરકુ હકીકતો બની તે સર્વે જગ્યાએ અ. હાજર ન હોય તોપણ તે હકીકતો બનીની વાત લગતી છે, કારણ કે એકદરે જે પ્રકરણ બાને કાંઈ થયું તેના તે અંગ બાને બામ છે.

(ક) કોઈ કામગીર પત્ર લખવામાં આવ્યા હતા તે પછી એક પત્રમા આગર લેવાનું જાણી શકવા બદલ એ જાણી શકે છે. તે બાબત ઉપરથી સદરજી આગર લેવાનું લખાણ ઉપરથી જાણી શકે છે. તે બાબતમાં પછાતિ મળકરે એક મીંગળે ને પત્રો લખ્યા હોય તે પત્રો એ સદરજી લખવામાં આવેલા ને કામગીર પત્રમાં આગર લેવાનું લખાણ છે તે કામગીર પત્રમાં મળે તેના બાબ હોય, તો તેમાં જુદા સદરજી આગર લેવાનું લખાણ નહીં હોય, તેવાથી તે સર્વ જાણતા છે.

(ડ) અમુક વખતે એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

નીચે આપેલ છે કે એ એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

ને કહી શકે છે. એ ને કહી શકે છે. એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

માનવ.

સ્વીકૃતિ.

(અ) તકરાર એવી છે કે એ એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

(બ) એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

(ક) તકરાર એવી છે કે એ એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

નીચે આપેલ છે કે એ એ ની પાસેથી અંગણો હતો તે એ ને સ્વાધિન કરવામાં આવ્યો હતો કે નહીં, એવી તકરાર છે. જ્યારે વચમાં દરમિયાન કૌટુંબિક સંબંધોને એક પછી એક અનુકરે સ્વીકૃતિ કરવામાં આવ્યો હતો. સદરજી દરમિયાન માણસને માલ સ્વાધિન કર્યો એ દરમિયાન કહી શકે સમજી છે.

૧૦. ને દહીકાત ડપરથી મુઠાની કિંચા લગતી દહીકાતો કરવાને મુજબનો
 હેતુ કિંચા નૈવારી આગમ પડે, અથવા ને દહીકાત સદરૂ મુજબનો
 હેતુ કિંચા નૈવારી દેખ, તેવી કરકાઈ દહીકાત લગતી છે, એમ સમજવું.

હરકોઈ મુકદ્દમાને અથવા કામને સુખધે કામવા ને માંદગી મુદ્દાનીકિવા લગતી કડીકતને સખધે, એવા મુકદ્દમાના અથવા કામના હરકોઈ પક્ષકાર અથવા પક્ષકારના હરકોઈ મુખવારની ગુનાઈ, તથા અર્થે મુદ્દા મૈદલ કાંઈ પશુ કામ અથવા અવગત હોય તે સંદો ને સખસના ઉપર બની વિરુદ્ધ ગુનો હોય તે સખસની વર્તણૂક, ભગતી છે; પ-રંતુ એવી વર્તણૂક ઉપરથી કોઈ મુદ્દાની અથવા અભગતી કડીકત યથેથી દોષી ગોઠાઈ એવું અથવા તે કડીકત ઉપરથી તેવી વર્તણૂક યથેથી દોષી ગોઠાઈ; પછી તે વર્તણૂક તે ક-ડીકતના પ્રથમની હોય કિવા પાછળની હોય તેની ચિંતા નહી.

પ્રજ્ઞાપ્રેમ ૧ લેા—કાઈ નંદેર કરેલા અબકુરનો સમાવેશ આ કલમમાં 'વતંચક' સહ વાપરેલા છે તેમાં થતો નથી; પણ સરકુર અબકુર નંદેર કરીને બેની સાથે કાઠ મન-હેર કરેલા અબકુર કિયાવ ભૂંજીત કુલો કાપ્યાં હોય તાજો તે 'કચીનો' તે . અબકુર, બિપરથી પ્રજ્ઞાસે થતો હોય, તો તેવા અબકુરનો સમાવેશ 'વતંચક' એ સહકમાં થાય છે; પરંતુ આ આકરની બીજી કાઈ પણ કલમ અન્ય કાઈ નંદેર કરેલા અબકુર સમતો હોય તે તેને આ પ્રજ્ઞાસા બિપરથી બાધ થતો નથી.

પ્રુલ્કાસો ર એ—આરે કાઈ સખસની વતંચક સમતી હોય, ત્યારે 'એ મજૂર
નેને અથવા તેની રજા તથા તે સમીપથી મુકે એવી રીતે કહેવામાં આવે, અને તે કલ-
પ કહેવાથી સહજુ 'વતંચક'માં કાંઈ ફેર પડે એવું હોય તો, તે 'મજૂર' સમતી છે એ-
મ સખસનું.

54101

(અ) બા.કું પુન ક્રી. અખંત અ. નાજીપર તજીવીક ચાલે છે.
અ. એ ક. કું પુન કરવું હતું તમા અ. એ ક. કું પુન કરવું છે એ વાત બંને માંથી
હતી, તથા પોતાને કે પાત આશય હતી તે વાત પ્રમદ કરવાની માગતી આપોને
અ. ની પ્રાસે પેલા કરાવવા બા. એ પ્રત્યક્ કરવું હતું, એ હંકારો સમતી છે.

(બ) પદ્મશાહ પ્રસુલ કરવા સારૂ આ બે બા. જીપુએક બાત ઊપરથી કાવો વાંદયો છે.
 *બાત જખી આખાનો બા. કાનકાર કરે છે.

* જે વખતે તકરારી થત મણવું કેહે છે તે વખતે જી. ને અમુક કારણ સાર પડ્યા ની જરૂર હતી. એ હકીકત સમજી છે.

(ક) બા. ને એટલે અર્થસંધિ ને તનુ બુખાં કુપાં જનસંખ્યા ના કિપર તબવીજ મામે છે.
બા. ને એટલે અવરાવવાખ બાખ્યાં છે તેજં જ્ઞતાતું એટલે જ્ઞ. એ બા. ના મારવા
પેલેસાં મેળવ્યું હતું, એ હકીકત સમગી છે.

(4) તાસાર એવી છે કે અમુક સ્વાધીન અમનું મુલ્યપત્ર છે કે નહીં.
તાસારી મુલ્યપત્રમાં જે બાબતના કારણ-કથા છે તે વિશેષે યાત્રીએ-સદરૂઢ તાસારી મુલ્યપત્ર ધણ તે તારીખની પેઠેમાં યોગ્ય વિચાર બિધર અ. એ કાંઈ તપાસ કરી હતી તથા મુલ્યપત્ર મળુકર કરવાની બાબતમાં તેણે વકીલની સલાહ લીધી હતી.

તથા તેણે ધીમાં મુલ્યવચના અરહા કરાવ્યા હતા, પરંતુ તે તેણે પસંદ કર્યા નહીં. એ દહીકતો લગતી છે.

(ઈ). આ ના ઉપર એક ગુણો કર્યાનું તોલમત છે.

ગુણો કર્યાનું કહેવામાં આવે છે તેની પેઢેમાં કિંવા તે વખતે કિંવા તે પછી આ એ એવા પુરાવા આપ્યો કે તે ઉપરથી મુકદમાની દહીકતનું સ્વરૂપ અને પોતાને ફાવેલા થાય એવું બને, કિંવા તેણે પુરાવાનો નાશ કર્યો કિંવા છુપાવ્યો, કિંવા જે સમયેકાં કાલેકાં હોત તે સમયેકાં કાલેકાં અન્યથા કર્યો કિંવા તે ચેરકાલેકાં એકે એવી તબતીબ કરી, કિંવા ગુણો ગુણો અન્યથા પોતી કાલેકાં આપવાનું કાલ સમયેનો સિદ્ધાંત, એ દહીકતો લગતી છે.

(ફ). તકરાર એવી છે કે આ એ બા ની પાસેથી અપહરણ કર્યું કે નહીં.

બા ની પાસેથી અપહરણ થયું પછી કે એ બા ની રૂબરૂ એમ કહ્યું કે બા માલુસે બા ની પાસેથી અપહરણ કર્યું છે તે માલુસને રોષી કાઢવા સાર પોલીસના માલુસ આવે છે, તથા એમ કહ્યા પછી સામલેઈ આ નાશીં મથો, એ દહીકતો લગતી છે.

(ગ). તકરાર એવી છે કે આ એ બા ના રૂબરૂ કસદબારે હેવા છે કે નહીં.

આ એ કે પાસેથી કાલેકાં પોતા તબતીબ કર્યું કે નહીં. આ રૂબરૂ તથા તે સાં-
કે આ ઉપર બરેસી
નરનું છે અને આ કાંઈ
છે.

(હ). તકરાર એવી છે કે આ એ ગુણો કર્યા છે કે નહીં.

ગુણો કર્યાને રોષી કાઢવા બાબતની ચોક્કસી આથી છે એવી સુઝનાનું પણ પેઢેમાં પાછો આ છુપાઈ બેઠો છે એ દહીકતો તથા પત્રમાં લખેલો અનકુર, એ દહીકતો લગતી છે.

(ઘ). આ ઉપર કાંઈ એક ગુણો કર્યાનું તોલમત છે.

તે ગુણો તોલમત છે તે ગુણો બાબત પછી આ છુપાઈ બેઠો, અથવા ગુણો મ-
કે પાસેથી પાછા આ ના કમ-
વાપરણ સરખી હોય કિંવા
પોતી છે.

(ચ). આ ઉપર કાંઈ એક ગુણો કર્યાનું તોલમત છે.

સરખું કહ્યા મુજબનો સ-
ફરીયાદ કરી એ દહીકત, તથા બા ની ઉપરથી તથા જે લખાયું લખીને ફરી-
વાદ અનકુર કરી, એ દહીકતો લગતી છે.

ફરીયાદ કરી વધેર સારાત અનકુરે એવું કહ્યું કે કોઈ સમયે મહારી સાથે મળાકાર મુજબ કર્યો એ દહીકત આ કલમ મુજબ વર્તેલું તરીકે લગતી નથી; પરંતુ તે નીચે કલમ હોય તો લગતી થઈ શકે છે.

કલમ ૩૨ મીની રકમ (૧) મુજબ મરતી વખતના ઉકરાર તરીકે હોય તો, અથવા, કલમ ૧૫૭ મુજબ પ્રતિકરક પુરાવા સાબલ હોય તો.

(કે). તકરાર એવી છે કે આ ની જીપર અપહરણ થયું છે કે નહીં.

સરકુ કહ્યા મુજબનું અપહરણ થયા પછી થોડી વારે તેણે કુચના વિઠેની ફરીયાદ કરી એ દર્શીકા. તથા જે જીના જીપરથી તથા જે લાખણ કરીને ફરીયાદ મળકર કરી તે દર્શીકા લગતી છે.

ફરીયાદ કયા સિવાય તેણે એવું કહ્યું કે મારી પાસેથી અપહરણ થયું એ દર્શીકા આ કલમ મુજબ બંધાયું તરીકે લગતી નથી; મુરદુ તે નીચે મુજબ જોય તો તે લગતી થઈ શકે છે.

કલમ ૩૨૪ની ૨૩મી (૧) મુજબ ખેતી વખતના ઈન્કિયર કરીકે હોય, તો, કિંવા કલમ ૧૧૭ મુજબ પુષ્ટિકરક પુરાવા તરીકે તે હોય તો.

દીકા-વસ્તુવેળના પક્ષકારોના ખરેખરે ઇરાદા નહોતો કરવાના કામમાં એ ઇસ્તાવેજ થયા પછી તેમણે શું કહ્યું છે, તે માન્યતાના પુરાવા લગતો છે. આ નિમમ ૩૦ વર્ષ ઉપરાંતના જીના લેખોને પણ કાઢી પડે છે. જમદાર વાટસંન કંપની ચિ. પ્રોટેક્ નારાયણરામ (૨૪ વી. રી. પાનું. ૫૧-૧૭૮) વિમરના ઇરાવા જુએ.

આ કલમમાં જે દર્શીકા કલમે લેડાયેલી અને જેથી તે કલમના પુરાવામાં થાય છે તેટલી દર્શીકાઓના ફક્ત સમાસ થાય છે. બીજી જુદી જુદી દર્શીકા આ કામદારની જુદી જુદી કલમોમાં ભાગવામાં આવી છે, માટે કોઈ જોરત પોતાના માં બાપ જોરત બીજા સખસને જઈ ફરીયાદ કરે કે મારી સાથે મળકરકાર સંબોધ કરેયો, તો ફરીયાદ કલમની વાત આને ફરીયાદમાં જે કહ્યું તે માન્યતા લાગતી દર્શીકા છે. પરંતુ તેણે ફરીયાદ કયા વગર દર્શીકા હોય કે મારી સાથે સંબોધ કરેયો હતો તે કંઈ આ કલમ પ્રમાણે પુરાવામાં લેઈ શકાયું નથી. પછી તે આ આકટના બીજા કોઈ ઇરાદા પ્રમાણે લઈ શકાયું હોય તો તે લેવાય.

ભાઈ ટેનદરાજ કહે છે કે જે માણસને મોઢે રૂબરૂમાં કંઈ કેટલાંક આવે, તે જો તે કપુલ કરે તો ના હોય તો તેણે કેટલેક દરબને તે કેટલું ઉભાવવું જોઈએ તે જોરકા પ્રમાણમાં આ કલમ ૭૭૫.

આ આકટની કલમ ૧૦ અને ૮ ના કામમાં. (ખ) પ્રમાણે મુદ્દીપુરેક મહાબાવાના આરોપના કામમાં જે સખસને કલમ થઈ હોય તેણે તે ઈન્ક થયા પછી ચાકીતને કહેણ હોય તો, તે પુરાવામાં લાખણ કરવા લાખક દર્શીકા છે. રજી. ભા. રી. ૧૦ ક. પાનું. ૩૦૨.

લગતી દર્શીકા ૯૦. કોઈ મુદ્દાની કિંવા લગતી દર્શીકાને પુરાવામાં કરવા સારું કિંવા તેના ના પુરાવામાં કાંઈમાં અવેક કરાવવલ સારું જે દર્શીકાની જરૂર હોય તે દર્શીકા, અથવા સારું અથવાને કોઈ કુદાની કિંવા લગતી દર્શીકા જીપરથી જે પારખા નિકળતી હોય તે ને કામમાં આ ને જે દર્શીકા જીપરથી મળ્યુતી મળતી હોય કિંવા તે ૨૬ થતી હોય તે થવા સારું જે દર્શીકા, અથવા હરકોઈ વસ્તુ કંઈ સંખસને જોળાયું એ વાત લગતી દર્શીકાની જરૂર હોય તો તે એક રૂપતા જે દર્શીકા ઉપરથી સ્પષ્ટ થતી હોય તે દર્શીકા રહોતે માન્યતા. કલ, અથવા હરકોઈ તકરારી કિંવા લગતી દર્શીકા જે વખતે કિંવા જે

કેમણે બની તે વખત કિંવા કેમણે જે દર્શીકા જીપરથી ચૂકરર થયું હોય તે દર્શીકા, અથવા સરકુ પ્રમાણેની હરકોઈ દર્શીકા જે પક્ષકારોની બની તે પક્ષકારોના સુખ જે દર્શીકા ઉપરથી માલમ પડે તે દર્શીકા, જે સર્વે દર્શીકા સારકુ કામ સાર તેની જરૂર હોય તેટલે દરબને લગતી છે, એમ અખબાર.

દ્રષ્ટાંતો.

(અ.) તકરાર એવી છે કે અમુક દરતાનેજ આ.નું સુલુપન છે કે નહીં.
તકરારી સુલુપનની તારીખે આ.ની મિલકતની તથા તેના કુટુંબની રચતી રેવી હતી
એ હકીકત લગતી છે.

(ખ.) ફરેતી થાપ એવી વર્તણૂક આ.માંથી એવા આરોપ મુકીને આગર લીધા
આપત છે. એ આ ઉપર થાપ કરે છે. આ એવું કહે છે કે જે વાત આગર ભે-
વા જોવી કેહેવામાં આવે છે તે વાત સાચી છે.

તકરારી આગર 'ભેજા જેવી વાત પ્રચલિત કરી' તે વખતે સદરજુ પેશકારોની રચતી
તથા સુખેષ કેવી રીતના હતા એ હકીકત મુદ્દાની હકીકતના કામમાં પ્રવેશ કરા-
વવા સાર લગતી છે.

તકરારી આગર ભેવાની વાત જોડે સમજ નુ હોય એવી આપતમાં કાંઈ દટા આ. તથા
આ.ની ફરમીયાન હોય, તે દટાની તપસીલવાર હકીકત લગતી નથી; પરંતુ કાંઈ દટા
હતો એ હકીકત ઉપરથી આ. તથા આ. વચ્ચેના સુખેષમાં કાંઈ ફેર પડતો હોય
તો, તે દટા હતો એ હકીકત લગતી છે.

(ક.) આ ઉપર એક મુદ્દો 'ક્યાનું' તોલમત છે.

મુદ્દો મળકરે થયા પછી થોડી વારે આ. પેતાના ઘરમાંથી છુપી રીતે નાશી મયો,
એ હકીકત કલમ આઠ મુદ્દાની હકીકતો ઉપરથી પછવાડેથી વર્તણૂક થઈ,
એવા સુખેષથી લગતી છે.

ત્યારે તે ઘર છોડીને મયો ત્યારે જે ટેકણે તે મયો તે ટેકણે તેને. એકાએક ત્યારી
કામ આવી પડકું હતું એ હકીકત, તે એકાએક ઘર મુકીને મયો એ હકીકતના
*પુલખાને સાર લગતી છે.

જો કામને સાર તે મયો તે કામની તપસીલવાર હકીકત લગતી નથી, પરંતુ કામ

(ક.) આ ઉપર એક મુદ્દો 'ક્યાનું' તોલમત છે.

એવું કહેણ હતું કે "હું તમને છોડીને બહુજી તે એ કારણથી કે આ.એ અને વધા-
ને સારી નોકરી આપવાનું કહેણ છે." કે ની વર્તણૂક મુદ્દાની હકીકત તરીકે લગતી છે.
તે વર્તણૂકનો પુલખાને કરવા સાર કાપણ મોઝાનું લગતી હકીકત છે.

(દ.) આ ઉપર થોડી ક્યાનું ભેંસજાત છે. તેણે થોડીનો માલ આ.ને આપ્યો એવું જો-
વામાં આવ્યું. આ.એ તે આ.ની સીને આપ્યો, એવું પણ જોવામાં આવ્યું. આ.
માલ આપતી વખતે એમ કહે છે કે "આ. કહે છે કે આ તમે મુખાતી રાખો."
સદરજુ આ.નું 'ભેજા' લગતું છે, કારણ કે જે હકીકત પ્રકરણ પાને કાર્ય મળકરેનું
આગ પાને આગ છે, તે હકીકતની તે ઉપરથી પુલખાને થાય છે.

(ફ.) ક્યાનો કરવા આપત આ. ઉપર તબવીબ આલે છે, અને એવું સા.ગત થયું
છે કે ભોડાના એક ટોળાની અગાડી આવેવાન તરીકે તે આવતો હતો. સદરજુ ભોડાના

રોજાએ કરેલા પોઝારને પ્રકરણ એ જુદા બન્યું. પોઝારના સાર લગતા છે.

ટીકા— કાંઈ કહીકતથી પુણ્યો થાય તેવું હોય, ત્યારે જે સખસના વિરૂદ્ધ તે કહેવામાં આવે તેવું તે સાંભળી હોય કેવા નહીં, અને તે તે વખતે કાનર હોય કેવા નહીં, પણ તે પુરાવામાં લેઈ શકાય છે. એવું ક. ઈ. અને ફ. ઉદાહરણ ઉદ્ધરણીજીવ્ય છે. (કર્મી મહામ. પાનું. ૧૧૧).

જુ. ૬ દર્શાવે એક કામમાં ક. એ કહીકત કહી હોય અને બીજા કામમાં જી. એ કહેલી હોય તે પુરાવ તરીકે અગ્રીક કૃત્યની સામે કહેવામાં આવી છે, એમ કહી દાખલ કરવા શા-યક છે, પણ તે કારણ એ અગર જી. ને અસર થાય તે પ્રમાણે જાણાવું નથી. તેવું કે-હેવામાં પણ કારણે અસર થવાને કાંઈ અધિકારવાણ પુરાવ નોંધાય.

જે પુરાવ બીજી રીતે દાખલ થઈ શકે તેવા ના હોય, તે કાંઈ કાંઈ વખતે આજ-ખાખની ખાખતુને વારતે દાખલ કરવા શાયક થઈ શકે છે. (નિર્દેશની ટીકાનું. પાનું. ૧૧૯).

ગુ. ૬ કદા ૧૦. કાંઈ ગુ. ૬ ક. કિંવા દાવો ચાલવા શાયક અપકારનું કૃત્ય કરવા ને સંપ ઈપી સાર જે અથવા પ્રધાર સખસોએ સંપ કહેવા છે, એવું માનવાને એકમ હોય તેવા કાંઈ કારણ હોય ત્યારે સદરકુ સખસો પેકી કાંઈ એક સખસો તે ભોકાના સખસોને ભોકા સામાન્ય કરવાને અપધિ કરવાનો મુજબ પ્રથમ તેમાંના કરકાઈ એક સ-નાસામાન્ય હોય ખતે ઈપી પછી કાંઈ કહ્યું કેવા કર્યું, કેવા સખસ હોય તો, એવો સખસો કાંઈક સંપ કરનાર કરકાઈ સખસ સંપ મળકરમાં સામિલ હતો તે બતાવવા શુ અથવા કરકાઈ સાર, તેમજ સદરકુ મુજબ સંપ થયો છે એવું સાબિત કરવાને સાર, સ-હોય, નેખાતત. દરકુ કહેલી, કરેલી, અથવા લખેલી વસ્તુ જે સખસોએ સંપ કરવાનું મુજબમાં હોય તેવા પ્રત્યેક સખસ વિરૂદ્ધ લગતી છે.

દર્શાવે

(અ.) સખસો વિરૂદ્ધ કદાઈ કરવા સાર સંપ કરવામાં આવ્યો છે તેમાં અ. સામિલ થયો છે એવું માનવાને એમ કારણ છે.

જે કારણને સાર સદરકુ સંપ થયો છે તે કારણને વારતે જી. એ શરોપથી કહેવા-રો મંગાનું, તથા તેજ કારણને સાર ક. એ કહીકત મધ્યે રૈસા એકાઈ કરવા, તથા જુ. ૫ મળકરમાં સામિલ થવા ક. એ મુજબમાં ભોકાને સખસોના, તથા જે કામ કરવાનો વિચાર છે તે કહેવું એમ છે એવા વાદના લખેલી કામગીરી. જે આમાં પ્રક્રિય કરવા, તથા જે રૈસા ક. એ કહીકત મધ્યે એકાઈ કરવા હતા તે જુ. ૬ કિંવા મ. ૬.

હોવાલો

એ બાઈ

સાર સ-

ગતી છે: પછી તે સર્વે કહીકતોમાં અ. અભવયો હોય તથા જે સખસોએ ક-કીકત મળકર મુજબ કર્યું ને સખસોને અ. આજમતોન હોય, તથા અ. સં-પ મળકરમાં સામિલ થયો તેની અગાડી અથવા તે સપ્રમાણી નિર્કળી મયો ત્યાર પછી સદરકુ કહીકતો બની હોય તે બિંતા નહીં.

ટીકા—(૧) આ કુલમ ગુ. ૬ ક. કિંવા દાવો કરવા શાયક અપકાર કરે તેને, સંપ કરનારાઓને તથા સદરકુ કરનારાઓને બાધ થાય છે; (૨) પુરાવા લેતા પહેલાં સંપ ક-

રમેા દોષ તો એ વાત માનવાને યોગ્ય કારણ હોવું જોઈએ. (૩) કાંમદા વિરૂદ્ધ કામમાં
પડેલા સખસોનો સખધ મતાવવવામાં આત્મા પછી એ સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ ક-

યું છે. તે સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ કયું છે. તે સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ કયું છે. તે સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ કયું છે.

વેઈ સમય છે, (૪) સંધ, મળકરના જેવું છે. તે સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ કયું છે. તે સંધના દરેક અગમ્યને કાંઈ કયું છે.

પુરવણીમાં મળ્યા. ન દોષ તોપણ પુરવણીમાં સંધ છે. આ કિસ્સા, નિયમ કિસ્સામાં આમે
તેથી કહેવા છે. આ નધી માત્રમાં દેશરસાદેશના પેતાના મેષની કલમ ૪૨૬, ૪૩૨ જુએ.
વળી આ માત્રમાં મુખ્યભાગની અને કલમે કલમકર તથા કલમે કલમ વિશેની
વર્તોઈ ને બેઠ છે તે પશુ-સહમાં સખધો જોઈએ. કેમકે ને કલમ કલમે કલમ પાછળ
નહી કહેલી વાંચાથી પુસ્તકો જોતો નથી, ફરસ થઈ નથી, તેમ તે જુદું પશુ થઈ નથી.
એક સખસ આવી મુસલતામાં બનેલી કહીકત પોતાનો મીઠ ને તેમાં કામેલ નહી દોષ
તેને કલમે તો, તે માત્ર આ બીજા વિરૂદ્ધ થાતી નથી, ૪૨૬ તે કામનારની વિરૂદ્ધ પુરાવ
થાવ છે (નારનસાદેશની કીક મળુ ૧૨૩)

કહીકત બી ૧૧. ને કહીકત બીજી કોઈ રીતે કમતીન દોષ, તે જો નિમે મુખ્ય
કરીતે કમતી ની દોષ તો કમતી છે, એમ સખધવું.

ન દોષતો તે
કારે કમતી
સખધની.

- (૧.) કરકાઈ મુદ્દાની કિંવા કમતી કહીકતથી તે વિરૂદ્ધ દોષ તો;
- (૨.) કરકાઈ મુદ્દાની કિંવા કમતી કહીકત ન્યાયનો થયો સંભવ છે કિંવા
સંભવ નથી એવું, તથા નહી ન્યાયનો થયો સંભવ છે કિંવા સંભવ
નથી એવું, તત્ત્વની રીતે તે કિંવરથી. અર્થમાં બીજી કહીકત સાધેના
તેના સખધ કિંવરથી પ્રથમ પડે એવી દોષ તો;

કહીકત.

(અ.) તકરાર એવી છે કે, અ. એ, કમકાયા મધે અચુક ટીવરે મુન્દો કરશે કે નહી.
સદરકુ તારીમે અ. કાદોર મધે હતો એ કહીકત કમતી છે.
ને વખતે મુન્દો થયો તે અસાધ્ય મુન્દો થયો તે દેહલેથી અ. ફર હતો, તેથી
કરોને તેણે મુન્દો કરવાની વાંત અસાધ્ય નથી પણ વળી અસંભવિત છે, એ
કહીકત કમતી છે.

(બ.) તકરાર એવી છે કે અ. એ મુન્દો કરશે છે કે નહી.
કિંવત એવી છે કે મુન્દો મળકર અ. જ, ક, અથવા ઠ. એમો પૈકી કોઈ એક
કરશે રોવો જોઈએ. મુન્દો મળકર બીજો કોઈ સખસ કરી રકે એમ નહોતું
એવું, તથા તે જ, ક, અથવા ઠ એ કરશે નહોતો, એવું ને કહીકત ઉપરથી
માલમ પડે તે પ્રત્યેક કહીકત કમતી છે.

દીકા—હાનિહાનિસાહેબ કહે છે કે આ કલમના અર્થને અવગણ્ય રીતે બોલેલો કરવા નહીં, કારણ કે તેમ કરવામાં આવે તો આ કાપદામાં લગતી હકીકત ગામતના જે નિયમ છે તે બધા નદી સરખા જેવા થઈ જાય, અને આ કલમનું મુખ્ય મથુણ, માટે તે બાબત સમાધાન સાધવી જોઈએ. બિદાહસેા ઉપરથી જાણાય છે કે વિરલ એટલે અ-મુક હકીકત અસહ્ય હોય તે, જેમકે એક માણસ જે જમણે જોડી વખતે હોઈ શકે નથી. પણ અસહ્યતા એટલે અસહ્ય નહીં, પણ તેથી બીજા દરજ્જાની હકીકત હોય છે.

નુકસાનનાદા ૧૨. જે નુકસાનમાં નુકસાનનો દાવો કરેલો હોય તે નુકસાનમાં કેવામાં જે હકીકત હોય તે નુકસાન આપણું જાણીએ, એ જે હકીકત જાણીએ, કાઠે, નુકસાર કરી કાઢીએ તે હકીકત લગતી છે. નુકસાનની રકમ નુકસાર રીસકેલે હકીકત લગતી છે.

દીકા—નાણાના જે અવેળથી વાલીને સૈનોય થાય છે અને જે વાલી દાવો કરીને મેળવી શકે છે તે નુકસાન છે. નાણા વસુલ કરવાના હકમાં અને જે રકમ વસુલ કરવાની હોય તેમાં ભેદ છે, તે સમજવાની જરૂર છે, નુકસાનનું માપ એટલે જે હકીકત જોઈ નુકસાનની રકમ વસુલ કરવાની છે તે નુકસાનનું માપ છે, કલેક્ટર આન ટાઈ કલમ ૩૪૨. નુકસાનની બાબતમાં માણસની યોગ્યતાની સમજ રહેલો હોય તો, તે બાબતમાં કલમ ૫૫ જેવી. આજીના નુકસાનની ફરીયાદમાં દેખવુદી શબ્દોત થવાને સાથ નુકસાનની બારે રકમ અપાવવાને તે ફરીયાદ થતા પહેલાં અગર પાછળથી બીજું લખાણ થાય, તેનું પ્રતિવાદીનું બેઠવું પુરાવામાં દાખલ થઈ શકે છે, તેમજ જે હકીકતથી પ્રતિવાદીનું કલ્પ થાય અને કલ્પનું અને દેખવાથી વિનાનું માલમ પડે, તે હકીકત લગતી હકીકત, તરીકે પ્રતિ-પના થઈ શકાય છે.

ની. ટેલરસાહેબ કહે છે કે નુકસાન એટલું કરીવવાની બાબતમાં પ્રતિવાદી એવો પુ-રાવ મળતી શકે છે કે તકરારી બાબત પ્રસિદ્ધ કેસમાં આવી તે વખતે વાદીના અભિમા-ન અટકેલા હતા કે ચારી આલને નુકસાન લાગે તેનું મેં કામ કર્યું કિવા નહીં, કારણ કે વાદી જ્યારે નુકસાન લાગે ત્યારે તેણે જતાવવાનું કહે છે કે આજરવાણા પૂં.

હકીકતવારિ ૧૩. હકીકત હક કિવા વિચાર છે કે નથી એ બાબત બ્યારે ત-વાજતિરી તક કરાર કોઈ જ્યારે નિમે ભુમિથી હકીકત જાણી છે એમ સમજવું.

ગરકોયને ક
પ્રદર્શનલમ
તી છે.

(અ) જે કાર્ય બિપરથી તકરારી હક કિવા ચિન્હાન બિપર થયે હોય, અથવા તે બિપર દાવો જતાવવામાં આલેલો હોય, અથવા તેમાં કાંઈ ફરદાર થયે હોય અથવા તે ક-મુલ સાબવામાં આલેલો હોય, અથવા તે છે એમ કહેવામાં આલેલું હોય, અથવા તે-નો ઉપકાર કરવામાં આલેલો હોય, તે કાર્ય અથવાને કાર્ય એવું કોઈ કે હક કિ-

બાળતંત્રી તકરાર ચાલતી હોય તો બાળતને સખધે સદરકુ રિયતિ છે એમ માલમ પડતું જોઈએ, સામાન્ય રીતે એવી રિયતિ હોય છે એમ માલમ પડતું જોઈએ.

દ્રષ્ટવેતી.

(અ.) અ. ઉપર એવું તોલમત છે કે તેણે ચોરુએએ માથ જાણીને ચોરીને માલ લીધા. ચોરીની અમુક જાણુક તેના કાળજીની હતી એવું સુખિત થાય છે.

સદરકુ વખતે તેના કાળજીમાં ચોરીની બીજી ધણી જાણુકો હતી એ દર્શકત લગતી છે, કારણ એ ઉપરથી એવું દેખાય છે કે જે જાણુકો તેના કાળજીમાં હતી તે દર એક તથા સર્વ ચોરીની હતી એવું તેને મલમ હતું.

(બ.) અમુક શિક્કો ખોટી છે એવું શિક્કો મજકુર આપતી વખતે મલમ છતાં તે શિક્કો મીલને દગલપાણી આપ્યો એવું તોલમત અ. ઉપર છે.

ભારે સદરકુ શિક્કો અ. એ આપ્યો ત્યારે તેની પાસે બીજા ખોટા ધણી હતા, એ દર્શકત લગતી છે.

(ક.) પોતાને કુતરા મણી કરડાએ છે એમ અ. ને મલમ છે તે અ. ના કુતરાએ કરડા તુકચાબ બાળત અ. એ અ. ના ઉપર દાવો કર્યા છે.

અગાડો છે, અ. તથા અ. ને કુતરા મજકુર કરડવા કનો અને તેઓએ તે બાળત અ. આગળ ફરીયાદ કરી હતી, એ દર્શકત લગતી છે.

(ઢ) તકરાર એવી છે કે જે માણસને એક કુડીનું નાણુ આપવાનું હતું તેનું નામ ખોડું લખ્યું હતું ને વાળુ કુડી શીકારનાર અ. ને માલમ હતી કે નહી.

એ પ્રમાણે પ્રાપ્તિ બોલ કુડીએમનું કરને ફરીયાદ આપવાનું લખ્યું તે સખસને ખરોટ હોય તો તેણે કુડીના મજકુર અ. ને જે વખતે મોઢલી હોત તે વખતની અ. ને મલમ છે એમ ને મલમ છે એ દર્શકત, જે સખસને તકરારી કુડીના નામ અ. ને મલમ છે એવી અર્થહિતી અ. ને હતી એવું બતાવવાને તૈયાર લગતી છે.

(ઈ) અ. ની આખરે દાનિ ચાલે એવા ઉપરથી કંઈ આરોગ્ય વાળુ પ્રગટ કરીને અ. ની આખરે કીધાનું અ. ઉપર તોલમત છે.

અ. નો અ. ઉપર દુષ્કાંત છે એવું બહાનુતારી કંઈ વાળે પેતર પ્રગટ એવી દર્શકત લગતી છે.

અ. ની આખરે

અ. ને અ. ને

તો અ. નો પ્રસાદ અ. ની આખરે દર્શકત કરવાને નહોતો, એવું બતાવવાને સાડ લગતી છે.

(ફ) અ. એ દગલપાણી અ. ને એવું બતાવ્યું કે ક. દાર છે, તે ઉપરથી કે. જે નાદાર છે તે ઉપર અ. એ લગવાઈને બરેસો રાખ્યો, તેથી તુકચાબ અ. ને બાળત અ. એ અ. ઉપર દાવો કર્યા છે.

ક. દાર છે એવું ભારે અ. એ કહ્યું ત્યારે કે ના પાડેશીએ તથા જે લોક તેની સાથે બાપાર રોજગારનું કામ પાડતા તેઓ ખારતા હતા કે ક. દાર છે, એ દર્શકત, અ. એ જે બતાવ્યું તે શુદ્ધપ્રતિષ્ઠિ બતાવ્યું એવું બતાવવા સાર લગતી છે.

તે માણીમાં જે કસર હતી તે બીજે પ્રસંગે જ. ના જમણે બિપર આણી હતી, જે ક-
ઈકિત લગતી છે.

જે માણીમાં જ. બાદે આપનો હતો તેમાં મહત્ત્વ કરવાની તેની રીત હતી, જે
કઈકિત લગતી નથી.

(ખે.) છરાણ પુર્વક જ. ને મોળી મારીને તેને મારી નાખવાથી જ. નું ખુન કયા બ-
દલ જ. ના ઉપર તબવીજ થયું છે.

જ. એ બીજે પ્રસંગે જ. ના બિપર મોળીમાં મારી હતી, જે કઈકિત જ. ને મોળી
મારવાનો જ. નો છરાણ બતાવવાને સાર લગતી છે.

મોળીને મારી નાખવાના છરાણથી તેમજ જ. ઉપર મોળી મસ્તવાની જ. ની રીત હતી,
જે કઈકિત લગતી નથી.

(પ.) એક કુંદો કયા જામત જ. ના બિપર તબવીજ થયું છે.

સરકુ કુંદો કરવાનો કોઈ કુંદો દેખાઈ આવે એવું તે કોઈ જોઈએ હતો, જે ક-
ઈકિત લગતી છે.

સરકુ જાતાના કુંદો કરવાથી જામત રીતે તેનું મલની થયું છે એમ દેખાઈ
આવે, એવું તે કોઈ જોઈએ હતો જે કઈકિત લગતી નથી.

દીકા-બાન, છરાણે કયાથી મળી રીતી છે. ને જામતી રૂબી તપસ જે દેખાડા-
રી કામમાં માલતી હોય તેમાં મળી જામતની બાબત છે, તેમજ દિવાની કામમાં પણ
જામતમાં જામતના કામમાં કયા, દેખાડાથી કોઈ વિચરેના સ્વાભાવિક ત્યાગ તે
મળી જામતની છે.

કોઈ એવું કયુલ કરે કે જે તેજમતનો મારા ઉપર આરોપ રાખવામાં આવેલા છે
તેવો કુંદો જે જામત એક વખત કરેલા હતો, અને આવ્યા કુંદો કરવાનું મારા વધુ છે
તો, તે પુરાવામાં કોઈ કહાણું નથી. (નાઈનસ્ટેન્ડની રીક પાનું. ૧૩૧ થી ૧૪૨)

એક પરજુદાસ બિપર વામદામીથી બનાવ્યાનું તેજમત હતું, અને બીજા માર પ્રતિવા-
દીમાં ઉપર આ કુંદોમાં મહત્ત્વ કરવાનું તેજમત હતું. તેજમતદારે કુંદોના મારના ક-
બજમાં આજે ૧૫૦ કહાણો માલમ પ્રમાણે તે બનાવવી કરતાવેળે જિ. એવું કહેવામાં
આવ્યું હતું, તેમાં ફરજવામાં આજિયું કે આ કામદો મોઝી રીતે પુરાવામાં કામલ કરવા
છે. (કુ. કા. રી. વા. ૧૧ પાનું. ૬૦)

કોઈકયુલ ૧૫. કોઈ કૃત આકરિયક થયું છે કિવા કયા કુંદો થયું છે એવી
તે આકરિયક કયા દેખાડા દેખ, કયા તે કૃતના જેવા બીજા મળી બનાવે બના છે
થયું કિવા કયા તેમાં કૃત મલકુર એક કયુલ છે, અને તે પ્રત્યેક બનાવમાં સરકુ ફર-
દાપુર્વક થયું એ કરનાર સખસ સાચિલ હતો, જે કઈકિત લગતી છે.

વી તકરાર વિ-
વેની કઈકિત
બાબત.

સંસ્કૃત

(ખ.) જે રકમને સાર પેતાના કરતા વીએ જિતરાવે છે તે રકમ જેળવવાના દેખથી
જ. એ પર મલકુર જાણે કુંદો, એવું તેજમત તેના ઉપર છે.

અ. ધણી ધરમાં અનુક્રમે રહ્યો હતો, તથા તે દરમિયાન ધરને તેણે વીમા કીતક-
ઓ હતો, તથા તે દરમિયાન ધરમાં આગ લાગી હતી, તથા સદરજી દરમિયાન આ-
ગ લાગ્યા પછી અ. ને જુદા જુદા વીમાવાણાની દુકાનમાંથી રૂપીઆ મળ્યા હતા,
એ હકીકતો એ આગે લાગી તે આકસ્મિક નહોતી એવું જણાવવાને સારે લગતી છે.

(બ.) બા. ના દેવુદાર પાસેથી પૈસા લેવાના કામ બિપર અ. ને રાખ્યો છે. એ રકમે
તેને પોહોંચે તેની નોંધ એક ચોપડીમાં કરી 'રાખવાનું' અ. નું કામ છે. અમુક પ્ર-
સંગે બેટલી રકમ તેને ખરેખર પોહોંચેલી તે કરતાં કમી રકમ તેણે નોંધી છે.
તકરાર એવી છે કે એ બેટલી નોંધ આકસ્મિક થઈ છે કે ઈરાદા પૂર્વક થઈ છે.
બીજી રકમે અ. એ તેજ ચોપડીમાં નોંધી છે તે બેટલી છે, તથા તે બેટલી નોંધ
દરમિયાન કામમાં અ. ના હાથ ની છે, એ હકીકત સમજી છે.

(ક.) અ. ના બિપર એવું તોલમત છે કે તેણે દબાવ્યાછાથી એક બેટલી રૂપીઆ અ.
ને આપ્યો.

'તકરાર એવી છે કે એ રૂપીઆ આપ્યો છે આકસ્મિક આપ્યો કે કેમ.'

અ. ને રૂપીયા આપવાની ચોડીવાર પોહોંચાં અથવા ચોડીવાર પછી અ. એ બેટલી
રૂપીઆ કે. વડે, તથા ઇ, ને આપ્યા છે, એ હકીકત છે. ને એ રૂપીઆ આપ્યો
તે આકસ્મિક આપ્યો નથી એ ખતીવવાને લગતી છે.

ટીકા—આ કલમ પ્રમાણે હકીકત ધણી દુરની છે કિંવા નહીં, અને તે દરેક હકી-
કત સાથે સમજૂતી થઈ છે કિંવા નહીં તે પુરાવામાં લેવાને નહીં કરવાનું કામ આપાધિયત્વ છે.

કામની પદ ૧૧. અમુક ફેલ નાનું એક કે નહીં એવી તકરાર હોય, ત્યારે એ
તિકરારે લગ કામની એવી કાલ સાધારણ પદતિ હોય કે તે પ્રમાણે સ્વરૂપ કાલ સ્વ-
તી સમજવી. આવેક રીતે થયું નોંધ્યો, તે તે પદતિ છે એ હકીકત લગતી છે.

દ્રષ્ટાંતો.

(અ.) તકરાર એવી છે કે અમુક થન દેવાને થયું હતું કે કેમ.

સર્વે પૂર્વે અમુક ટેકાણે મુક્યા હોય તે તેને કાપીયામાં લઈ જીવ એવી કામની સાધા-
રણ પદતિ હતી, તથા અમુક પદ તે ટેકાણે મુક્યું હતું, એ હકીકતો લગતી છે.

(બ.) તકરાર એવી છે કે અમુક પદ અ. ને પોહોંચ્યો છે કે નહીં તે પદ કનેસ-
ની પદતિ મુજબ ટપાલમાં આપ્યું હતું, તથા ડેસેટર આદિસમાંથી તે પૂરક
આપ્યું નથી, એ હકીકતો લગતી છે.

ટીકા—આ કલમ અનુમાન કરવાના વિષય સાથે વધારે સ્પષ્ટતા રાખે છે. તેનાં
પૂર્વે દ્રષ્ટાંતો સારાં પુરવાં છે. દ્રષ્ટાંત અ. પ્રમાણે એક વાત ખતરો બિપરથી બીજી વાત
અનુમાન અનુમાન લેવા છે. આ નિયમનક સજાપથી અને નવોતો એકલ કલમના આગ પદ
પડે છે, અને તેથી આ બાબનો કલમ ૧ મુજબ પણ લગતી થાય.

મી. હીલસાહેબ કેહે છે કે કાલ કાગળ બિપરથી ટપાલની હાથ તે વખતે તથા તે
જગ્યાએ એ કાગળ ટપાલમાં હતો, એમ ખતાવવાને પ્રથમ દરોનિક પુરાવ છે.

અંગ્રીકારે બાબત.

અંગ્રીકારએ ૧૭. એ મુખજીભાની કહેલા કિવા દરતાવેનમાં લખેલા મળકુર બિપ-
રથી ફરિયાદ મુજબ કિવા લગતી હકીકત સજાપી કરકા તથા સજા.

યામ, તથા ને નિચે લખેલા સખસોમાંથી દરકાઈ સખસે નિચે લખેલી ક્રિયકતને સખધે કવરો હોય કિવા લખ્યો હોય, તે મળકુરને અંગીકાર સમજવો.

ટીકા—લેખી અને મુખ્યભાગનીની કલુલતો શિવાય, પક્ષકાર પોતાની વર્તણૂકથી પણ કલુલતો કરે છે.

કલુલત એ સામેલીને ટેકાણે છે. કલુલત, દિવાની કામમાં ને કરવામાં આવે છે. નેને માટે અને ફાલદારી કામમાં તિહુમતવાળો ને કરે છે સીને સાર. ઉમેરુમાં શુદ્ધ શુદ્ધ સખસો છે.

આ કામની કલમ ૧૭ મીથી ૩૩ મી સુધીમાં ૧૬૦ અંગીકાર કલુલ વાપરેલો છે, ને બધી કલમો થયું કરીને દિવાની કામમાં કવરોમાં છે. ૨૪ થી ૩૩ સુધીની ફાલદારી શુદ્ધ સખસો છે.

કામના પક્ષ ૧૮. કામના કાંઈ પક્ષકારે કહેલો મળકુર, કલુલવા એવા કુર્ષ પક્ષકારે કર અથવા તે પોતાની તરફથી સદરકુ મળકુર કહેવાનો સ્પષ્ટ રીતે કિવા ગર્ભિત રીતે નામુખત્યારે કરે, કાંઈ મુખ્ય કારને અખત્યાર આપ્યો છે, એવું કામ મળકુરની ક્રિયકત બી. એ અંગીકાર. પરથી કાંઈ ગણતી હોય, તેમ જ મુખ્યત્યારે કહેલો કિવા લખેલો મળકુર, અંગીકાર છે એમ સમજવું.

પ્રતિનિધિના ને પક્ષકારોએ પ્રતિનિધિના સખસોથી દારો કરેલો હોય, અથવા ને પ-સખધે દારો કરેલો હોય, તે સખસોએ સદરકુ મુખ્યભાગના કલુલવાળા સખસો તરફિ કહેલો કિવા લખેલો કલુલવાળા અંગીકાર.

દારના વિષય- (૧.) ને વિષય બાળત કામ આવે છે તે વિષય કીપર ને સખસુનો મા-લકીની કલમ હોય, કલુલવા તેમાં તેનો કાંઈ પૈસા સખધીનો, કલમ હોય તે સખસોએ સદરકુ મુખ્યભાગના કલુલવાળા સખસો તરફિ કહેલો કિવા લખેલો કલુલવાળા અંગીકાર. મળકુર અથવા કાર.

ને સખસથી (૨.) ને વિષય બાળત દારો આવે છે તે વિષય કીપરનો કલમ તે કલમ હોય તેનો કલમ હોય તે સખસોથી મળકુર કરે, તે સખસોએ કહેલો કિવા લખેલો સખસો કોષિ પૈસો મળકુર. એ અંગીકાર.

ને સદરકુ મળકુર કહેવાનો સખસોએ કલમ આપ્યું હોય તે દરમીયાનમાં તેઓએ ક-લો હોય કિવા લખ્યો હોય તો, તે અંગીકાર છે.

ટીકા—ગી. ઠેકરસાહેબ કહે છે કે કલુલવા દરમળે મુખ્ય તરફથી એકાદને અખત્યાર હોય તેટલે દરમળે એકાદને કહેવું તેના મુખ્યને ગણનાકારક છે, સખસ એકાદ અને નો-કરોની કહેવી કલમકત તેમને આપેલા અખત્યાર પૈસા છે કિવા નહીં તે એવાની સંભાળ રાખવી એકાદ.

એવડ કાંઈ કહે અથવા કૃત્ય કરે તો તે બાળકને જાણનારક નથી, કારણ કે બાળક મિલ્કત નીચી કમરું નથી, દેશરક્ત પ્રમાણુ કાળેની કામ ૪૪૧.

વડીલોની કમુલત તેમના વારસોને જાણનારક છે. ઈનામ આપનાર બક્ષીસ આપનારની કમુલતો એને ઈનામ અને બક્ષીસ આપવામાં આવે, તેને જાણનારક થાય છે.

૧૦૨ નિરેક રીતે અવશર્થો કારુણના દરુના પ્રતીવાદીએ પોતાની લખેલી કહીકતના ને ૧૦૨ લખો અરેરા નથા તેમાં ને કરવા લેલી તે કમુલ કરી તેમાં દરખવા અભ્યુ છે તે કરાર લખી આપ્યાની નીત કામેલ કરવાને તથા તે પ્રમાણમાં રજુ કરવાને વાદીને જરૂર નથી. (૬૬૩ રી. ૫ થુ. ૧૪૩.)

એલખસોની. ૧૬ ને સમસોની સિધી કિંવા બાળકનાં કાઠ પ-સ્થિતિપ્રકારના કાર વિરુદ્ધ છે કે નહી એવા સમસથી કાળીત કરવાની જરૂર છે, તેવા પક્ષકારની સમસો પોતે એ કાઠ દાવો માંડે અથવા તે સમસોના ઉપર એ બીએ વિરુદ્ધાપીત કાઠ દાવો માંડે, તે પ્રકારમાં સદરકું સ્થિતિ કિંવા બાળકનાં સમસ, કરવાની જરૂર સમસો મળકુરે કહેલો કિંવા લખેલી કાઠ મળકુર, તેઓને પોતાને વિરુદ્ધ છે તેવા સમસોમાં કહેલો કાઠ દાવો, તે મળકુરે સદરકું સમસોએ સદરકું પ્રકારના માં કહેલો કાઠ દાવો કિંવા લખેલો કાઠ, ત્યારે તે મળકુરે અગીકારે છે એમ સ-કિંવા લખેલો મળકુરે પણ સમસો મળકુરે સદરકું સ્થિતિમાં કાંઈક કાઠ દાવો તેની મળકુરે સદરકું બાળકનાં કાઠ દાવો દો દરખવાનમાં સદરકું મળકુર તેઓએ ક-કહેલો કાઠ અથવા લખેલો કાઠ.

દરખવા

બા. ના તરફથી બાડું વસુલ કરવડું આ પોતાને આવી લે છે.

બ. ને ને બાડું ક. ના તરફથી આપવાનું હવું તે આ એ વસુલ કચું નહી,

સમજ બ. એ આ ઉપર દાવો કરે છે.

બાડું કે પાસેથી કાંઈ બાડું લેલું હવું એ વાતનો આ ઈનકાર કરે છે.

બાડું પોતાની પાસે બાડું લેલું હવું એવો ક. ને કહેલો કિંવા લખેલો

મળકુરે અગીકાર છે; અને ક. ની પાસેથી બાડું બાડું લેલું હવું એ

વાતનો એ આ ઈનકાર કરતો કાવો તે સદરકું મળકુરે આના વિરુદ્ધ કમતો છે.

ટીકા—નિંદરતાનમાં જુદી કમુલતો લેલેલાઓ એવની કામ છે, માટે આ કામ થી યોડું કપટ થવાનો રસ્તો ખુલ્લો છે, એમ કાંઈ સમજવું નથી. (દ્વાદશસાહેબનીટીકા પ્રા. ૧૪૬)

આ તથા બ. ને ક. તું મળવારે, હવું છે, પરંતુ કે, એકલા આ ઉપર દાવો કરે છે. આ એ તકરાર કરી કે કું એકલા બાળકનાર નથી, તેમ આ કામમાં એકામતે એ-કમુલતેની બાળકનાર નથી, સમજ બ. ને સક્રપ્રતીવાદીમાં કામેલ કરેલો મોઠાએ આ ની આ મળવારી બાળકનાર બાળકની, કમુલત આ તથા ક. ની વચમાં કામતી કરી-કત છે. (૨૪૨ ફવ અંબી કલ્પ. ૬૮૮)

ને સમસો ૨૦. તકરારી બાળક આપી કાંઈ મલિતી નેસવસે પાસેથી મેળવવડું પ્રકારે ૨૫૮ પ્રકારના કરકાઈ પ્રકારે ૨૫૮ રીતે, બતાવું કાવ, તે સમસોએ કહેલો

રીતે કંપાલો દિવા બંધેલો મળકુર અંગીકાર છે એમ સમજવું
આપ્યોલેખતે
સખસનો કરે-
લો અંગીકાર.

દ્રષ્ટવું.

તકરાર એવી છે કે અ.એ.એ.ને વેચેલો થોડો અભણ છે કે નહીં.
અ. એ.એ.ને કેટલું કે, "અર્થને ક. નેમ્બો, ક. મિતે બાળતુ સર્વે ખાસમ છે."
ક. એ.એ. મળકુર કહેલો હોય તે અંગીકાર છે.

ટીકા—મી. ટેલરસાહેબ કહે છે કે ન્યાય અને નીતીના ધરણસર, જે પક્ષકાર તે વિર-
ધ મોલ્યો હોય તેને શીરે તે વિરુદ્ધ બતાવવાનો બોલો નાંખવું, અને તે કહેવામાં કહે-
નારની ચુક અચર કપટ છે એવું બતાવવામાં નાં અને ત્યાં સુધી તેને પ્રહાર પક્ષકાર ઉ-
પર તે બજનકારક છે, એમ ટરાવવું જોઈએ. (સીલસાહેબનું ટીકા પાનું ૫૮).

જેમણે અ.એ.એ. ૨૧. જે સખસે કાંઈ અંગીકાર કાઢેલો હોય તે સખસ વિરુદ્ધ અમલી
ગીકાર કરેલો. હાલ સખસીના તેના પ્રતિનિધિની વિરુદ્ધ તે અંગીકાર સમતા છે તથા તે
હોય તેની વિર- કામિત કરી શકાય છે, પરંતુ જે સખસે તે અંગીકાર કાઢેલો હોય તેના-
દ અમલી તેના થી અમલી તેના તરફથી અમલી તેના હાલ સખસીના પ્રતિનિધિની નીચે
તરફના અ- બતાવેલી બાળતુ કિવાય બીજી બાળતુમાં અંગીકાર મળકુર કામિત
ગીકાર સમતા કરી શકાતો નથી.

(૧.) બ્યારે* અંગીકાર એવા પ્રકારનો હોય કે તે કરનારે સખસ મહે પામ્યો
હોય તો, તે હાલ ૩૨ મુજબ ગ્રાહીતે સખસોની પમે માલતા કામમાં લાગતો પામ,
ત્યારે તે અંગીકાર જે સખસે કરેલો હોય તેનીથી અમલી તેની તરફથી તે કામિત
કરી શકાય છે.

હોય તે વખતે અમલી અરસામાં કહેવામાં અમલી સખસમાં આવ્યો હોય, તે મળ-
કુરને રૂપે બ્યારે કોઈ અંગીકાર હોય, તથા બ્યારે તે મળકુર કહેવામાં અમલી સ-
ખસની સખસે એવી વતેલુંક પુષ્ટ હોય કે સખસ કહેવું કિવા સખસુ જોડું છે એ
તે ઉપરથી અસંમતિ માલમ પડે ત્યારે સદરકુ અંગીકારની કામિતી તે અંગીકાર
૨ કરનાર સખસથી અમલી તેની તરફથી કરી શકાય છે.

(૩.) કાંઈ અંગીકાર, અંગીકાર તરીકે નહીં, પણ બીજી રીતે લાગતો હોય તો, તે
અંગીકાર જે સખસે કાઢેલો હોય તેનાથી અમલી તેના તરફથી કામિત કરી શકાય છે.

દ્રષ્ટવું.

(અ. એ. તથા એ. વમે તકરાર એવી છે કે અમલક બતાવવાનું છે કે નહીં. અ. એ. કે
કહેવું એવું છે કે તે ખરું છે, તથા એ. એ. કે કહેવું એમ છે કે તે બતાવવાનું છે.

સદરકુ બતાવે છે એવો મળકુર એ. એ. કહી અમલી સખસો હોય, તેની કામિતી
અ. એ. કરી શકાય છે; તથા બતાવવાનું મળકુર એ. એ. કહેલો

કલમ ૧૮ ૧૬, માને ૨૦ મુજબ સેએલા અંગીકરે આ કલમમાં તથા કલમ ૧૬, ૨૦ માં જાણવેલા સખસો વિરુદ્ધ સેવાય છે, પણ કલમ ૩૨ માં કહેલા અંગીકર આખી દુનીયા વિરુદ્ધ થઈ પડે છે.

અમકિયધિકાર બાબતના રીવાજ વિશે વાઙ્મુલમર્મજી તેમાર કરેલું તથા સાહેલી કરેલું દ્રષ્ટર કપદા પ્રમાણે પ્રથમ દર્શનિક પુરાવ છે. (ઈ. શા. સી. ૨ અ. પાનું ૭૮૫) દસ્તાવેજનામ ૨૨. દસ્તાવેજના મળકુર બાબતનો મુખ્યમુખ્યાની અંગીકાર સમતો નથી; મુકુરમાબતનો પરંતુ એવા દસ્તાવેજના મળકુરનો દોષ પુરાવો આ આકટમાં હવે પછી મુખ્યમુખ્યાનીએ કહેલા નિયમે પ્રમાણે આપવાનો પોતાનો હક નહે, એવું જે પક્ષકાર મુકુર અંગીકારકારેલ- રજ મુલક સાબિત કરવા માગતો હોય તે બતાવેલો. તથા મુતાવે ત્યારે, મનોસમજવો. અથવા જે દસ્તાવેજ કાગર કર્યો છે તેનું ખરાપણું વિશે જોને તકરાર હોય તો, સદરજ મુલકની દસ્તાવેજના મળકુર બાબતના અંગીકાર સમતો છે.

ટીકા—મહાદુરતાનના સાહેલીએની કહેલી કુઠીકત બેપર સદરજો રાખવો એ બધું કર છે, માટે આ કલમ કાઢાવ્યું કરવામાં આવી છે. આ કલમ પ્રમાણે દસ્તાવેજનો મત- લખ શો છે તે સ્વાભ નથી, પણ અમુક દસ્તાવેજ સાચો છે કિંવા નહી તે છે.

દિવાનીકામ- ૨૩. કોઈ એક અંગીકારનો પુરાવો આપવો મહી એવી રપદ સરત કરીને માંગીકાર અંગીકાર મળકુર કરવામાં આપ્યો હોય તો, અથવા સદરજ અંગીકાર એવી કેવે પ્રસંગેલ દરિયલ ઉપરથી કરવામાં આપ્યો હોય કે, તે દરિયલ ઉપરથી કાઢેને એવી મતોહોય છે. ખારણા થાય કે અંગીકાર મળકુરનો પુરાવો આપવો નહી, એ પ્રમાણે તે કામના પક્ષકારોએ એક મત થઈ ઠરાવ કર્યો છે તો, દિવાની કામોમાં તે અંગીકાર સમતો નથી.

મુલાકાત—દોષ પણ બારીસર કિંવા પ્લીકર કિંવા આટરની કિંવા વજીહને કલમ ૧૨૬ ની સાહેલી આપવ નહી.

ટીકા—કપદા કરનારનો જીવ કલમ કરવાનો હેતુ મુનિતીના કારણસર છે, કારણ કે આપો ઠરાવ આ હોય તો મુકુરમાણેલું આનગી સમાધાન કરીપુને કાંઈ પણ કામગીરી થઈ શકે નહી.

ટેલરજૂત મૈયની કલમ ૭૨૦ માં કહેલું છે કે, દરેક માણસને પોતાને જાણક સાંતી ખરીદ કરવાને કાંઈ કરકત નહી થતાં તેમને પરવાનગી આપવી જોઈએ.

ફોજદારી કા ૨૪. કોઈ ફોજદારી કામમાં કોઈ તોફમતવાણા સખસે કરેલી કમુલત મગાંલાસયકિ કોઈ અધિકારવાળા સખસ વરથી તે તોફમતવાળા ઉપરના તોફમતને વાંધમતર કિ સખસે મળેલી સાક્ષ્ય કિંવા જમકી કિંવા વચન બેપરથી કરવામાં આવી છે એવું કોર્ટની નજરમાં આવે; તથા તે સાક્ષ્ય કિંવા જમકી કિંવા વચન કોર્ટના અભિપ્રાયમાં એવાં હોય કે પોતાનું ઉપર જે કામ માણે છે તે કામને સખસે પોતાને સદરજ મુલક કમુલત કમુલતી સંસાર વિષયો સત.

ખમકી કિંવા વચન બેપરથી મળ્યા છે, તો કમુલત મળકુર સદરજ ફોજદારી કામમાં કમ- ગતી નથી.

(૩૨)

લીકા—કમુલતો એ પ્રકારની છે. એક 'જુડીસીયલ' અને બીજું 'એકરૂઠા' જુડીસીયલ' કોર્ટની રૂબરૂ તપાસની હકનિયાનમાં જે કમુલત કરવામાં આવેલી હોય તે જુડીસીયલ કમુલત છે. ચાર્ટરે એ નીચેના બે પ્રકારનાં કમુલતોને જાણ્ય પડે નહીં તે, તે સુધમાંથી કોઈ કમુલત નામના હોય તો તે કમુલત નહીં, એમ સમજવું.

શ્રી નાટવસરે (૧) ૨૨ ૨૬૬, કમુલતોએ ૨૬૨ ૬૫ ૬૬. ઈરાદાથી અગર ચુકને લીધે કરવામાં આવે છે. જે ચુકને લીધે કરવામાં આવે છે તે કઠીકતની અગર કા-વદાની ચુકને લીધે કરવામાં આવે છે. જુલ પશુ જે પ્રકારની 'હોય છે' (૧) કઠીકતની, (૨) કાવદાની.

જ્યુ સમયેથી ખોટી કમુલતો અપાય છે. (૧) કોર્ટ કમુલત તમે કે તરતજ તે કમુલત લે છે (૨) કહેવતો અથવા જુદા હોય અને કમુલતો, (૩) અપૂરી કમુલતથી પણ કમુલત લેવાય છે. જેમકે (૧) ચોરીના કેસમાં પીઠકત લીધાતું કમુલ કરી તેની સાથે સેઈ જર્વા પોતાને કંઈક હોતો એ વાત જુલાને ત્યારે અપૂરાપણે લીધે ખોટી કમુલત લીધી એમ મથુલ (૨) આવી કમુલતો કમુલતની પોલીસ આચર્ય આવે છે કે તરત તેમને કમુલત મળવાની આવરતાથી તેમની સહી લે છે.

આ કસમમાં દસંતો નથી તારે તે કસમમાં આવેલી આવેતો થી રીતે ભાગ્ય કરવી તે ઈમેલ પ્રમોલુઆના નિયમે, જોવાથી સારી રીતે સમજવામાં આવે.

પોલીસઅમ ૨૫. હરકોઈ પોલીસ અમલદારની સ્થાનગ કરેલી કમુલત હરકોઈ ગુન્હા અધરની રૂબરૂ ના તોફાનવાળા સમયે વિરૂદ્ધ કામિત કરવી નહીં.

કોપેલી કમુલ

ત પુરાવમાં

લેવી નહીં

કોર્ટ—ગુન્હો માલમ પડે તેવી કમુલત અમરુ નાતુંની જગરાઈથી કદાવવાથી કે કાવદાની કસમ ૩૩૦, ૩૩૧ પ્રમાણે ગુન્હો પામ્ય છે. જે સમયે મોતોની પુલથી કમુલત આવે તેને પોલીસ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

કેસર હિંદ વિ. હેવી પ્રસાદ (ઈ. લી. રી. ૧ ક. ૫૩૦)ના કામમાં 'પ્રી-સેપસાદેને ક-રાન્ડુ' છે કે, કોડી પકાતા પેહેલાં તેણે પોલીસ આગળ કરેલે અંગીકાર પુરાવમાં સેઈ કામ છે.

તોફાનવાળાને પકડતા પેહેલાં પોલીસ અમલદારની રૂબરૂ તે તોફાનવાળાએ જે કમુલત કરેલી હોય, તે પુરાવમાં દાખલ કરવા લાયક છે. (ઈ. લી. રી. ૧ ક. ૫૩૦)

પોલીસના ક ૨૬. હર કોઈ સમયે કોઈ પોલીસ અમલદારની કવાસમાં હોય તે ક-વાલાયતોફાન રૂનિયાનમાં તેણે કરેલી કમુલત, કોઈ પુણ્ય માછલોની પ્રત્યક્ષ રૂબરૂ કોઈ ન હોય તો, તેને સહરુ સમજાવી વિરૂદ્ધ કામિત કરવી નહીં.

વખતે તેણે કરે

લી કમુલત પુ

રાવામાં અથવા

નહીં

લીકા—જુના શ્રી. પ્રો. કમુલ ૪૫ ખીમાં દરુવેલું છે કે આ કસમ પ્રમાણે જે

માછળોટની રૂબરૂ કમુસલ આંખવામાં જ્યારે તે માછળોટને કમુસલવાળા મુન્દાની તપાસ કરવાને હુકમત હોવા જોઈએ, એમ કોઈ જરૂર નથી.

જો કોઈ વ્યક્તિ કે કોઈ સંસ્થા દ્વારા પુરાવવામાં લેખ સહાય છે,
તો તેના કોઈ પણ અંગેની વિગતો : પાનું ૧૨)

[illegible]

કમુક્ત જિવર-
થી શરૂ થી કા-
રેલી કમીકતા
સાથે સખ ધ
રાખતો હોયતે
ટમેા શાખિત
કરી કમવળે.

टीका--अनुसूत राजधनपतेद्वेषाणि द्वेषी नृनेष्टम्. राध्यां (न. कभास ६५१२ (१७ सध
रस'३ वी. री. पद्य' ५०)

પોલીસ અમલદારની રૂબરૂ ને હડીકતુ તોડખતવાખાલે કહેલાં હોઈ તે ઉપરથી પતો લાગેલો હોય તો, તે બાબતમાં નેટલી અમલ્ય કરીને નરર હોય તેનુ કરતાં એક સમય પશુ તે પોલીસ અમલદારને સાક્ષી આપવાને આં કલખના ઠરાવ પ્રમણે કોઈ પુણ ન્યાયાધીશી પરવાનગી આપવી નહીં જોઈએ. જુઠા કલખનો હોત મોલમ કમુલ્લત સેવાને નથી, પણ ને સખસની રૂબરૂ તે કમુલ્લત કલખમાં મુલારી હોય તેનો અમુક આગ દુકા ને બાબત તે સખસ સાક્ષી આપતો હોય તે નક્કી કરવાને નરરની હોય તેટલીજ સેવા જોઈએ. (ઉ. લા. રી ૧૧ ક. પાલુ ૧૩૫)

સાલગ્રહિયા ૨૮. કલામ ૨૪ મીમાં બોધ કરવા યુનનની સાલગ્રહિયા પમકી
પમકી કિંવા વચનથી અને ઉપર થયેલી અસર કોઈના અભિપ્રાયમાં જે વખતે
વચનથી અને પુરી દુર થઈ હોય, તે વખતે પછી સદૃશ કલામમાં બોધ કરવા યુનન
ઉપર થયેલી અસર ખરી ગયાપછી કરે- ની કબુલત કરવામાં આવી હોય, તો તે "કબુલત બમતી હે મેમ સમગ્રુ".
શીકબુલતબ- મતી છે.

* ટીકા-સાતઘણી યજ્ઞોત્સા અસર ખરી રીતે જાણ થયોતો હોતો, અને કલુષતા ઠરતાર

ના મનમાં ખીલકુલ અસર નહીં હતી તેથી મળપુત અને સખાત પુરાવ જોઈએ. સખાત પેટલી કમુલત ને અસરથી કરવામાં આવી હોય તે અસર ખીલ કમુલત વખતે ખીલકુલ નહીં હતો, એવું જો તે ખીલ કમુલત પુરાવમાં દાખલ કરી હોય તો મળપુત રીતે સાબેત થવું જોઈએ, એવું ખાડીસન ભરડીસે કહેલું છે. . .

આમાં ૪૩૦૪ની ખાતી વરી છે, અસર ખરેખર બધે પડી છે, તો પછી કમુલત પુરાવમાં લેવા હરકત નથી. રાણી વિ. શીવરામદાર (ફાકટ એન્ડ ફીનલે પાનું ૮૩૧)

ખીલરીસે કમુલત ૨૯, એવી કમુલત જો ખીલ રીતે સગતી જોડેલો તો, માત્ર તે શુદ્ધ સલસલતી હો ખવાના વચ્ચે ઉપરથી કીધાના સખાતથી, અથવા તે મેળવવાને સાર તો પતો કમુલતમાં કમ્પવાળાના અપસ સાથે ફરજ કરવાથી ખીલ કીધાના સખાતથી, અથવા પદ રાખવાનું નોંધાયતવાળો છાકટો હતો તે વખતે તે કીધાના સખાતથી, અથવા ને સવચ્ચન હતું એ સામેના જવાબ દેવાની તેની ફરજ જોવાથી, તે સારાએ અને તે રૂપે હોય તો વિગરેકારજોડે તે કીધાના અપસથી અથવા એવી કમુલત કરવાથી તે કમુલત ૬ ૧વી કમુલતવતે પુરાવો આપી એર સગતી થતી નથી.

ટીકા—આ કલમ પ્રમાણે તોહમતવાળાને નીચે પ્રમાણે પાંચ બાબતોથી તે અસર થએલો હોય, તેપણ તે કમુલત નજુદ થતી નથી; એટલે (૧) શુદ્ધ રાખવાનું વચ્ચન, (૨)

માલુએટની રજૂ કરેલી કમુલત પાછી ખેચી લેવામાં આવે તેપણ તે તોહમતવાળા વિરુદ્ધ પુરવા છે. (૪૨૨. કી. ૨. પાનું ૧૯)

કેડીએ પોતાની ખુશીથી ને કમુલત આપી હોય તે પુરાવ છે, પછી તેને ચેતવણી આપવામાં આવી નહીં હોય તેની ચિંતા નહીં

ઉપમાં કહેલો મળકુર પુરાવમાં લેવાતો નથી. (૧૨૨. એન્ડ પી. પાનું ૩૧૮)

ને સખસે કમુલત કરે તેને વિરોધ તજવીજ આલતી હોય, અને જ્યારે તે સખસો પૈકી એક જણાએ ખેતનીત થાતેજ સુ ને વિરોધ તથા તે સખસોમાના ખીલ કોઈ સખસને વિરોધ કીધેલી કમુલત માસાફ ખીલસ સખિત થાય, ત્યારે ને સખસે તે કમુલત કીધી હોય તેની વિરુદ્ધ, તેમજ ખસોની એકી સરજુ ખીલ સખસની વિરુદ્ધ તે કમુલત વિચારમાં લેવાને કોઈ સુખાવાર છે. તજવીજવાળી હોય તેવા ખીલ સખસો વિરોધી કમુલત સામિત થાય તો તે કમુ

જીવનિમારમાં
સેવા આપત.

દ્રશ્યોતો.

(અ.) કે.તું ખુન કરવા બાબત અ. તથા બ. ના ઉપર એકી તબવીજ ચાલે છે. "અ. એ તથા મેં મળીને કે.તું ખુન કર્યું છે" એવું અ.એ કબાતું સાબિત થાય છે. એવું પરીણામ બ. વિરુદ્ધ થાં થાય છે એનો વિચાર કરવાને છે તે મુખ્યત્વાર છે.

(બ.) કે.તું ખુન કરવા બાદ અ. બિપર તબવીજ ચાલે છે કે.તું ખુન કર્યું તથા બ. એ કરેલું એવું બતાવવાનો તથા "અ. તથા મેં મળીને કે.તું ખુન કર્યું છે" એવું બ. એ કબુતું હતું, એ બતાવવાનો પુરતો હાજર છે. સદરકુ પેહેલા મજકુર બાબતનો વિચાર અ. વિરુદ્ધ કેટલીકરી સકાય નહી, કારણ બ. ના ઉપર અ. ની સાથે એકી તબવીજ ચાલતી નથી.

સંતા

વંદાએ

ગુન્હાને માટે ઇનસાફ થતો હોય. આ તથા સરતો પુરી પડે ત્યારે તે કમુલત બીજા વિરુદ્ધ હકત વિચારમાં લેઈ સકાય એમ દરાવ્યું છે.

મી. નારેનસાહેબ કેહે છે કે આ કલમથી એક માણસે કરેલી કમુલત બીજાને અસર કરે, એ અરેખર બધા અરેખા ધુગે છે.

કેટલાક સમસોની એકજ ગુન્હા બાબત એકી નપાસ પેઇ હોય, તેમાં એક સખસ ગુન્હો કમુલ કરે તે નેની પુરતીમા પ્રત્યેતરી પુરાવ હોવા સવાય તે કમુલતુ હોવાથી ફકત બીજાને ગુન્હેગાર ઠરાવી શકતા નથી. રાખી હિ રામચંદ (ઈ લા. સી. ૧ અ. પાનું. ૬૭૫) મેળાપીની શાક્ષી અને કમુલત વચેનત તકાવત કમ્લાનમાં રાખવા શાખ્ય છે. જુઓ. જી.

પ્રો. કે. ડરહ અને ૩૪૪. મેળાપીની મહત્તી સેવિદ બિપર ભટ્ટેર રીતે લેવાય છે. કલમની ૩૩ અંગીકરને. ૩૩. એ બાબતોની અંગીકાર કરવામાં આવ્યો હોય તે બાબતોનો તે હુમકારકપુરા અંગીકાર નિસંપકારક કરે તે નહીં. ૫૦ નુ બ. ન્ય કરમાં નવે પાંડી જે હવાનથી, પમુને થાવો બતાવ્યા છે તે નુ. ૩૩. ૩૩. અ. ન્ય કરમાં નવે પાંડી જે નોઆમસપ્રતિ થઈ શકે છે.

જાહેના જેવા

થાય.

દીકા-દિવાની કામમાં જે પક્ષકારોએ મજબૂત બીજા પક્ષકારને હરકત કરવાના હ-શકાથી કમુલત કરેલી હતી, ત્યાર પછી તેના તે પક્ષકારોની વચમાં બીજાને દાવો થયો તેમાં તે પક્ષકારોનું હકત એક બીજા વિરુદ્ધ હતું તેમાં દરાવામાં આવ્યું કે બીજા કામમાં સદરકુ પેહેલા કામમાં જે હકીકત મળીજ્યાં છેવામાં આવી છે, તે બીજા પક્ષકારને હેશન કરવાના હસદાની જુડી છેવામાં આવી છે, એવું બતાવી શકાય છે. (પ. સી. રી. સી. ૩. ૨૦૪)

ટેસરસાહેબના અંગીકાર કલમ ૬૫૫. ૫૫૫માં કહેલું છે કે જે હકીકતમાં કમુલત હોય તે તમમ્મ હકીકત સામે લેઈ જોઈએ, કારણ કે જે હેમાંથી કઈ દલીલત પક્ષકારને

માફક આવે તેવી દોષ, પરંતુ તેના વિરૂદ્ધ તેણે શું કયુષ કરેલું છે તે જોવાનો હેતુ દોષ છે. આટલે બધી હકીકત જોવી જોઈએ કે તે ઉપરથી સાચું શું છે તેનું અનુમાન કરવામાં આવે. મનુષ્યની વર્તણૂક જિવરણી પણ કયુષત થાય છે જેમકે, અમુક દસ્તાવેજો દબાવી રાખવામાં આવે તો, તે જિવરણી તે દસ્તાવેજોનો મજબૂર તે દબાવી રાખનાર પક્ષકાર વિરૂદ્ધ છે એવી કયુષત થાય છે. જુઓ ત્યાં આકાશની કલમ ૧૧૪ નું દ્રશ્ય ગ.

જે કાનગોને માન્ય નથી પોતાની જાન નહિ. તેવા સખસોએ

સખસોને માન્ય નથી નહિ. નહિ.

જે સખસ મળી શકતો ન હોય તેણે, કિંવા સાહેબી આપવાને જે સખસ અશકત થયો હોય તેણે વામળી શકતો કિંવા પથ્થર વખત લાગ્યા સિવાય અથવા ધણી ખર્ચ કરવા સિવાય જે સખસને શાબર કરતો ન હોય અને મુકામની કિંમત ઉપરથી તેમ કરવું જોઈને બાળની દેખાઈ ન હોય તેણે, અગતી હકીકતનો મોઢો કહેવો કિંમતી હકીકતનો વા લખેલો અજરૂર તેજ ભૂતો નિમે લખેલા કામમાં લગતી હકીકત છે એવું સખસનું.

મજબૂર

કેવે પ્રસંગે લગતી હકીકત છે.

તેમજ મજબૂર

ના કારણ વિશે

દોષ ત્યારે.

(૧.) પોતાના મોઢાના કારણ આપત કિંવા જે કાર્યના પરીણામમાં પોતાનું સ્વયં ધણું તે કાર્યથી કોઈ પણ જિના આપત કોઈ સખસે ન્યારે કોઈ મજબૂર કહેવો 'હોય અર્થવા લખ્યો દોષ ત્યારે, જે કામમાં તેના મજબૂર તકરાર નિકળી દોષ તે કામમાં, સદરજુ મજબૂર લખતો છે.

જે વખતે સદરજુ મજબૂર કહેવામાં કિંવા લખવામાં આવ્યો દોષ તે વખતે પોતાનું મહેત્વ આપ્યું છે એવો તે કહેનાર કિંવા સખસના સખસના મનમાં બાસ હોય કિંવા ન હોય. તોપણ તથા જે કામમાં તેનું મહેત્વ વિશેની તકરાર દોષ તે કામ ગમે તે પ્રકારનું દોષ તોપણ સદરજુ પ્રમાણેનું મજબૂર લખતો છે.

અથવા કામ

ને પ્રસંગે કહે

શો કિંવા લખે

શો દોષ ત્યારે.

(૨.) સદરજુ મજબૂર ન્યારે એવા સખસે કહેવો મુજબ અને પોતાના કામને પ્રસંગે કહી કિંવા લખ્યો દોષ ત્યારે, તથા વિશેષે કરીને પોતાના કામને કહેવો મુજબને પ્રસંગે કિંવા પોતાના ધર્મા શેલગારનું કામ અથવા વામાં રાખેલી ચોપડીમાં કોઈ નોંધ કિંવા ટિપ્પણ તેણે કરી રાખ્યું હોય તે રૂપે, અથવા પૈસા, કિંવા માલ, કિંવા દસ્તાવેજ, કિંવા કામપણ મતની મિલકત પોઠોઆની પોઠોએ લખી દોષ કિંવા નહીં ઉપર સહી કરી દોષ તે રૂપે, અથવા જે દસ્તાવેજનો જિવરણી વેઢેવારમાં કરવામાં આવ્યું

તો દોષ ને તે તેણે લખ્યો દોષ કિંવા તેના જિવર સહી કરી દોષ તે રૂપે, અથવા જે પત્ર કિંવા બીજાને કોઈ દસ્તાવેજ ઉપર તે કહેશતારીખ નાંખતો દોષ અથવા લખતો દોષ અથવા તે ઉપર સહી કરતો દોષ તે પત્ર કિંવા દસ્તાવેજની તારીખને રૂપે સદરજુ મજબૂર દોષ ત્યારે તે લખતો છે.

અથવા કહે

(૩.) જે સખસે સદરજુ મજબૂર કહી કિંવા લખ્યો દોષ તે સખસના

નારના હિત
વિરૂદ્ધ હોય
ત્યારે.

પેલા માન્યતાના કિંવા માલિકી બાબતના હિત વિરૂદ્ધ તે મજબૂર હોય ત્યારે
તથા જ્યારે કહેવો કિંવા જાણેલા મજબૂર ખરો હોય તો તેના ઉપર તે
ઉપરથી ફોર્મોસીમાં ફરીવાર કિંવા નુકસાન બદલનો ધારો માથે કિંવા મા-
લત એવું હોય ત્યારે, સદરહુ મજબૂર લગતો છે.

અથવા તેમાં
સાર્વજનિક
ક્રિયારિચાજ
કિંવા સામા-
ન્યતાવાદ મેર-
દાવાદ સમર્થ
અભિપ્રાયમા-
યો હોયત્યારે,

(૪.) કાંઈ સાર્વજનિક હક અથવા રિવાજ અથવા કાંઈ સાર્વજનિક
કિંવા સામાન્ય દાવાદ મેરદાવાદ સમર્થની બાબત હોય તો તે સદરહુ મ-
જબૂર કેટલાક કિંવા લખનાર સમર્થને માથે હોય, એ હક અથવા
રિવાજ, અથવા બાબત છે, કે નહીં તે વિશેષતઃ તે સમર્થનો અભિપ્રાય
મેરદા સદરહુ મજબૂરમાં આપેલો હોય ત્યારે, તથા સદરહુ હક અથવા રિ-
વાજ અથવા બાબત વિશે તકરારી બાબતમાં થઈ તેના પહેલાં જ્યારે તે મ-
જબૂર કેટલાક કિંવા લખનારમાં આપેલો હોય ત્યારે, તે મજબૂર લગતો છે.

અથવા સમ-
પણ વિશે હોય
ત્યારે.

(૫.) જ્યારે સદરહુ મજબૂર કે હક અથવા રિવાજ વિશે તે
દાવાદપણું સમપણું એ વિશે કે, અથવા અથવા નવાં બનું વિશે
માલિકી હોવાને વિશેષ સાધ્યો તે મજબૂર કેટલાક કિંવા લખનાર સમ-
ર્થને હોય એમ હોય ત્યારે, તથા તકરારી બાબતમાં તકરારી બાબતમાં થઈ
તેની પહેલાં તે મજબૂર કેટલાક કિંવા લખનારમાં આપેલો હોય ત્યારે તે
મજબૂર લગતો છે.

અથવા મહં
ચામેલા સમ-
સના મુતુપત્ર
મહંકિવા ખત
ખતિમતાઓ
હોય ત્યારે.

(૬.) જ્યારે સદરહુ મજબૂર કાંઈ મહં ચામેલા સમસોના કાંઈ રકત કિ-
વા સમ કિંવા દાવાદપણના સમપણું વિશે હોય, અને તે મજબૂર જે કુદ-
બનો તે મરનાર સમસ હોય તે કુદબનો કાંઈ કાંઈ સમર્થની કાંઈ મુતુપત્ર
અથવા સેખ થયો હોય તેમાં, અથવા તે કુદબની કાંઈ વસાવણીમાં, અથ-
વા કાંઈ કબરના પથરા કાંઈ અથવા તે કુદબના કોઈકી જગ્યા પર કાંઈ
અથવા જે વસ્તુ ઉપર એવો મજબૂર બહુ કરીને બતાવવામાં આવતો હોય
તેવી જીજ્ઞાસા વસ્તુ કાંઈક બતાવેલો હોય ત્યારે, તથા તકરારી બાબતમાં
તકરારી કાંઈક થઈ તેના પહેલાં તે મજબૂર બતાવેલો હોય ત્યારે
તે મજબૂર લગતો છે.

કિંવા કલમ
૧૩૨૬મ (અ)
માંકહેલા કાંઈ
માન્યતાવાદો.

(૭.) જ્યારે સદરહુ મજબૂર કલમ ૧૩ ની સ્ટેમ (અ)માં કહેલા કાંઈ
સમર્થની કાંઈ સેખ, કિંવા મુતુપત્ર કિંવા બીજો દાવાદ થયો હોય તેમાં
જાણેલા હોય ત્યારે તે લગતો છે.

અથવા તેમણા
સમસોએ ક-
દ્યો કિંવાસ-
ખ્યો હોય, અને
તે ઉપરથી મા-
બતને લગતું

(૮.) જ્યારે સદરહુ મજબૂર પછી કાંઈક સમસોએ કહ્યો કિંવા લખ્યો હોય,
અને તકરારી બાબતને લાગુ હોય એવા તે સમસોના દિલના કિંવા મનના
વિચાર તે ઉપરથી માલમ પડતા હોય ત્યારે તે લગતો છે.

(અ.) અ. વાચ્યો એક માત્રના મળી શકે તો એ અનુક્રમ તારીખે એક પદ લખ્યો છે કે કેમ એ વિશેની તકરાર છે તેણે એક પદ લખ્યો હતો તે સ્પષ્ટ સ્વ તારીખ નાંખેલી છે, એ હકીકત સમતી છે.

(જ.) એક વાંદાણુ અનુક્રમ તેવું કારણ છે એ તકરાર છે.

હકીકતે કાનૂન કરી શકે તેવી; તેણે એક પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે, તે સમતી હકીકત છે.

(આઈ.) તકરાર એવી છે કે અનુક્રમ રસો સાર્વજનિક માં છે કે કેમ.

રસો સાર્વજનિક છે એવું માનના એક મર્ણ પામેલા કુખીએ કહેલો કેવા બે જોશભર્યુર એ સમતી હકીકત છે.

(જી.) અનુક્રમ અનુક્રમ તારીખે હાથનો આવ શો હતો તેની તકરાર છે. પોતા ના હમેશના કામને પ્રકારે એક મર્ણ પામેલા વાણીવાળે સફરકુ બાબ માન્ય બનકુર કહેલો અથવા લખેલો હોય, તે સમતી હકીકત છે.

(ઠ.) અ. મર્ણ પામેલો છે તે અ. નેક માં છે કે કેમ એવી તકરાર છે.

અ. માટે છેકરો છે એવે. અ. એ કહેલો કેવા કામેસેમનકુર સમતી હકીકત છે.

(ડ.) તકરાર એવી છે કે અ. ના અનુક્રમ તારીખ કય છે.

અ. ના મર્ણ પામેલા માં પોતાના સ્નેહીને અ. ને અનુક્રમ તારીખે યથાની અવરો પદ લખ્યો હોય, તે સમતી હકીકત છે.

(ઘ.) તકરાર એવી છે કે અ. તથા અ. એમનું સમ પદ છે કે કેમ, તથા તે કયારે પડે છે.

એક દિવસની ચોપડીમાં અ. ના મર્ણ પામેલા માં કે. એ એવું લખી કુકરું છે કે અ. સાથે પોતાની હાકરીનું સમ અનુક્રમ તારીખે પડે છે એ સમતી હકીકત છે.

(ન.) નાંધાનું કારણકર એક મિત્ર દુકાની એક ગારીમાં પ્રસિદ્ધ કુકરું છે, તે મિત્રમાં આખર સેવા નવી વાત જતાંવા જુલ અ. એ અ. ના ઉપર હાથો નહોતો છે. તકરાર એવી છે કે અ. ના અનુક્રમ મળ્યું આવે છે કે કેમ, તથા તે. મીત્રને પ્રકાર આખર સેવા નેપો છે કે કેમ. તમાકુકીર સેકોની હક બની હતી. તેમાંએ સફરકુ માન્ય ને કાંઈ દિશ કરી હોય તેની સાબતી કરી સકાય છે.

ટીકા—આ કથન મળી અનુક્રમી છે, અને તેના પુરે પુરે અર્થ સમજવા સાર છે ને મળી કાળજીથી અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે.

આ કથનમાં વગર સોચને ને અકીકત કહેલી હોય તે માન્યમાં કલંકાવકર્તા. અનુક્રમ બીજા દરજ્જાનો પુરાવા મળ્યું ને એ સકાય છે, તે જતાએવું છે.

કાંઈ સમયે પોતાના મોલમા કારણ માન્ય કેવા ને કાંઈની પરીબ્રમમાં પોતાનું મનુ મળું તે કાંઈની કાંઈ અનુ બીજા માન્ય કાંઈ મળકુર કહો હોય અથવા લખ્યો હોય તો, તે પુરાવામાં એક સકાય છે, એટલા કારણથી કે તેના અનુક્રમ ને પ્રકારે કહેવામાં અગર લખવામાં આવે છે તે પ્રકારની મંજૂરીથી તે અનુક્રમ સામાજિકની ખાતી પાક છે. કાંઈ પદ માત્રક પોતાના કાંઈની કાંઈ પોતાના કાંઈમાં જુલ અ. ને અ. નથી. નાર્ટનસાહેબ કહે છે કે મોકનું અનુક્રમ થવાને પદ થવાને કહેલો અનુક્રમ કુખમાં સેવાની ખરેખરી જરૂર છે, નહીં તો કુકા નથી.

• ક્રિડાઓમાં ભાગફર જે યામ છે તે આ રકમ પ્રમાણે પુરવામાં લેઈ શકાય છે.
 કમ્પ્લેક્ષના જેવા લેખો દ્વારા તે નકલોથી જાણેલ થઈ શકે છે. કલમ ૬૫ ની રકમ ૩
 નવા કલમ ૩ માં દખલાતેજગીર વાળ્યા ગયેલી.

વંશાવળી બાબતને પુસ્તક દર્મેશ્વર સાવંચીરીયા લેખને છે.

આનંદી દલક અસહનના કળાત્મક પુરાવથી સાબિત થઈ શકે છે. આટે અસહનના વ-
સ્તુઓને તેઓ સાચા ક્રોધ અને ચેતન કળાત્મકથી અવેશા સ્થિતિમાં, તે આનંદી દલક
સાબિત કરવાને પુરાવરૂઢિયામાં આવે છે.

સ્થાવર મીઠાકત્તોને કમળો લેવાનું દાવામાં ચાલેલું તેનું મીઠું જનમજર કાપેલા ના-
ન જે તેના કુટુંબના માથુસામે લેવાલા અને તેના લગ્નનો વર્ષને ઉપવાસમાં લીધેલા, તે
જનમજર વાદીએ પુરાવામાં એમજવા માંગ્યા, પણ તે જનમજરના તેનું દાવા દીધું તે જન-
મજર અમર તે ઉચરેલા શૈરો કાણે લીધેલા તે વાદી કહી શક્યા નહીં. તેમાં કાનૂનાના
આચાર્ય ક. રૂપા કમળ ખાણે તે જનમજર પુરાવાના દાવામાં હરવા લાયક નથી. (જ. મા
રી. વ. ક. પાનું ૬૨૩)

[illegible]

પેન્શનરના ઇન-સાર્કા કામમાં, કિંવા ને સમસને પુરાવો લેવાનો કા-
વદા પ્રમાણે અધિકાર હોય, તે સમસનીય રૂબરૂ કાલે રાહેને રાહેની અવ-
ના પુરાવો કાલે જો હોય તે રાહેનીમાં લખેલી કલકુલ અરી છે કે નહીં, તે વાત પાછળ
રે લગતો હોય થી ખીચી કાઢે ઇનસારી કાલે અવસુ હોય તેમજ કિંવા સરકાર પ્રથમ

આસાણા કાળના પાણીના બાગમાં સ્થાપિત થયેલાં સાદાં સૈંદરદુ પ્રથમ ધા-
પેલી શાદેદી સગની છે; તે બેવે પ્રસંગે કે જ્યારે શાદેદ ખજૂર ખેડે પાંખો ફેલાવે, કે વા-
ખળી નદી સકોતે હોય, કે વા સકોતે
ફરે રાખે હોય, કે વા ધોળા પખલ
ખસને કાળે કંઈ સકોતે નહીં હોય, અને સુકડમાંની ઈશિયા ઉપરથી તેમ કુટુંક ઇડે-
ખ્યાબની ફેલાઈ ન હોય, ત્યારે

• પરંતુ કાશ્મીર મજદૂર તેમ પક્ષકારો દ્વારા હક્કી સમીક્ષા તેમના પ્રતિનિધિઓ રમ્ય આશેરુ દ્વારા જોઈએ.

જાણ ઉભર જાણવણી કરવાનો હોય તો સૌથી પ્રથમના કામમાં જાણ પડીશો.
મને જાણ હોવા જોઈએ.

તથા પ્રથમના કામમાં તથા પાછલા ગીતના કામમાં તકરારી મુદ્દા મુજબ વાળે એકાદ
હોવાં જોઈએ.

ખુલાસો—ફાળદારી કાંમની તકલીફ રૂકિવા મોકલી એ ફરીપાટી તથા તોલમન-
વાળા વસ્તુને કામ એ એવું કામ હસમને પડ્યા છે એમ સમજાવવું.

॥३॥—मा कथम प्रभाषिसे मे कथा श्रुतीरिपण्डितमभावात् साक्षात् आभवात् नमो, नमो

નથી. આ કસમમાં કાઈ પણ કારણથી હરકત આવતી ના હોય તો, માટીએ પેતાના મુલકની અખતવારથી ઘીંધેલી જુવાની પણ કામ આવે છે.

કામદા પ્રમાણે હરક સાક્ષીને સોગન ઉપર તપાસવા જોઈએ, જાટે તે સાક્ષી સોગન બીપર તપાસવામાં આવ્યો હતો કે નહીં તે જાણેત યવું જોઈએ.

આ કસમ ને સાક્ષી મેરઠાંજર હોય તેને લાગુ થાય છે. બ્યારે જાહેરી કાજર હોય ત્યારે તેણે ને આગળના પ્રિમમાં કામમાં જાહેરી અધિષ્ઠી હોય તે આ આગળની કસમ વપરની

કમીટ કરનાર માટીએની કસમ ને જાહેરી સેવામાં આવેલા હોય છે તેમની જુવાનીયો સેમનકોટમાં પુરાવામાં ભેઈ જાય છે, તેમજ તે કામદાની કસમ ૫૦૯ પ્રમાણે ને કાઠેરની જુવાની સેવામાં આવેલી હોય તે હરકાઈ તપાસમાં પુરાવામાં સેવામાં આવે છે અને કોટને ચોખ કારણ હોય તો તે જાહેરી બીપર સમન્સ ફેરી તપાસી પશું શકે છે.

ત્રી. ધો. કોટની કસમ ૫૦૩ પ્રમાણે કમીટનથી જાહેરી સેવામાં આવે તે પશુ પુરાવામાં દાખલ થઈ શકે છે.

જો સાક્ષી કલામાં હોય પણ જાણે મરી મર્યો હોય તેમ મળી શકેતો ના હોય તો, તેની જુવાની તેના તેજ પસકારો વચ્ચે પુરાવા તરીકે ચાંચી જાય છે, પણ ને પસકાર તે જુવાની પુરાવામાં આવવા માગતો હોય તેણે સોગન બીપર એમ કહેવું જોઈએ કે હું તેને જોઈ શકેતો નથી, અને તે ક્યાંકાં છે તે મારા સાંભળવામાં પણ આવી શકતું નથી.

જો સાક્ષી કલામાં હોય પણ જાણે મરી મર્યો હોય તેમ મળી શકેતો ના હોય તો, તેની જુવાની તેના તેજ પસકારો વચ્ચે પુરાવા તરીકે ચાંચી જાય છે, પણ ને પસકાર તે જુવાની પુરાવામાં આવવા માગતો હોય તેણે સોગન બીપર એમ કહેવું જોઈએ કે હું તેને જોઈ શકેતો નથી, અને તે ક્યાંકાં છે તે મારા સાંભળવામાં પણ આવી શકતું નથી.

જો સાક્ષી કલામાં હોય પણ જાણે મરી મર્યો હોય તેમ મળી શકેતો ના હોય તો, તેની જુવાની તેના તેજ પસકારો વચ્ચે પુરાવા તરીકે ચાંચી જાય છે, પણ ને પસકાર તે જુવાની પુરાવામાં આવવા માગતો હોય તેણે સોગન બીપર એમ કહેવું જોઈએ કે હું તેને જોઈ શકેતો નથી, અને તે ક્યાંકાં છે તે મારા સાંભળવામાં પણ આવી શકતું નથી.

કોઈ સમુદાય કસમને એવી રીતે માંડો હોય કે તે હવે પછી કોઈ પ્રસંગે કોટમાં કાલ ન થઈ શકે નહીં તેથી આપણા મા હોય તો, કોટમાં કામમાં આવનારો જાહે તેની જુવાની પુરાવામાં ભેઈ જાય છે. તેમજ કોઈ માણસ કામમાં આવે ત્યારે પણ જાણે હોય તો તેની જુવાની પણ ભેઈ જાય છે. પરંતુ ચોટી મુલતની પછી અંદગી હોય તો તેથી મુલકમાં ના પાસ નાથ રાખવાનું કારણ થાય છે.

વિશેષ પ્રસંગે કહેલો કિંવા લખેલો મળકુર.

હિસાબનીયો ૩૪. કામને પ્રસંગે નિર્ધારણે રખેલી નિસાબની ચોપડીઓમાં કરેલી પડીયામાં નોંધ ને માખત વિશે કોટને ચોક્કસ કરવાની હોય તે સમજી હોય મ ક્યારે સગ તો તે સચલી છે; પરંતુ માત્ર સદરકુ મળકુર એકલો કોઈ સમસ ઉપર ની હોય છે. અગાજદારી નાખવાને સાઈ પુરતો પુરાવો છે એમ સમજવું નહીં.

દલીલો.

(અ.) આ એ બીપર એકલો રખેવાનો દાવો કર્યો છે, તથા એ રકમ આ પાસે

પોતાની મેદેથી એ એવું જાણવાને સાદ પોતાના કિસામની ચોપડીઓમાંથી ર-
કમે જાતે છે; એ રકમે સમતી છે; પરંતુ કર્મ મળકુર સાબિત કરવાને સાદ
બીજી પુરાવા ન હોય તે તે બસ નથી.

ટીકા-છલ્લાઓની અંદર પક્ષકારે પોતાની મેદે પોતાના ચોપડામાં મળકુર લખેલો
હોય તો, પોતાનો ઘણો કાળેત ગણવાને તે બસ થાય છે.

સન ૧૮૫૫ ના આકટ ૨ જુની કલમ ૪૩ માં જે ઠરાવ હતો તેજ ઠરાવ આ ક-
લમમાં છે. તેમાં ઠરાવ હતો કે રીતસર રાખેલા ચોપડા પ્રત્યક્ષી પુરાવા છે, અને સ્વતંત્ર
પુરાવા નથી.

જે કહીશું મુદ્દાની નથી તેમ કોઈ પેક કલમ મુજબ કમતી નથી, તે કહીકત વિ-
રોધ નાજી કામ. સામયો નેહી.

કમેશાંતુ કલમ અજાણવાળી રીતીનાં રીતસર રાખેલા ચોપડામાં લખેલી કહીકત આ
કલમમાં બતાવ્યા પ્રમાણે લખતી કહીકત છે, તોપણ અમુક બાબતની તે દરકત ના હોય
તો તેવા ચોપડા ઉપરથી તે સાબતી કહીકત છે, એમ અજાણવાળું નથી
(ઈ. બા. રી. ૩૦ ક. પાનું ૩૦૨૪)

જેકામકરવા ઉપ. તકરારી કિંવા લખી કહીકત જેમાં જાતેલી હોય એવી નોંધ
નું કાપકામાંકર કોઈ પેક સાબેબનિક કિંવા બીજી સરકારી ચોપડીમાં કિંવા રજીસ્ટરમાં
માનવામાં આ કિંવા દફતરમાં હોય, અને તે નોંધ-કોઈ સરકારી નોકરે પોતાનું સરકારી
ખુ હોયતે કામ કરવાને પ્રસંગે કરી હોય, કિંવા જે દેશમાં સદરજી ચોપડી કિંવા રજી
મ કરવાને પ્ર હર કિંવા દફતર રાખવામાં આજુ હોય તે દેશના કાલમાં જેકામ કરવા-
સને સરકારી ખુ બિરોધે કરીને કરવાળું હોય તે કામ કરવાને પ્રસંગે દરકોઈ બીજા સ-
દફતરમાં જે બસે કરેલી હોય, તો તે નોંધ સ્વતંત્ર લખતી કહીકત છે એમ સમજવું.

નોંધવરી હોયને

સ્વારે લખતીસ

મળવી.

ટીકા-સેટલમેન્ટ આફીસર અને ગાંધીની અમલદારોએ જે બજકુર રાખેલો હોય તે આ
કલમ પ્રમાણે પુરાવે છે, તેમજ બન્નમ, મેત અને જુન વિગરે સખથી રજીસ્ટરે રજીસ્ટર
ના જે મળકુર લખેલો હોય, અને તે બજબતની તકરાર પુરા તો, તે પેક લખતો મળકુર છે.

• સન ૧૮૬૧ ના આકટ, ૧૦ માની કલમ ૧૧ પ્રમાણે ઇન્ડેપેન્ડેન્સ રીપોર્ટની નકલ હો-
ય, અને તે જીપર કંપનીની સ્થિતિ હોય તો, તે તેમના અધિપ્રાય બાબતને એક પુરાવે છે.

સન ૧૮૬૦ ના આકટ ૨૭ માર્ચી કલમ ૪ પ્રમાણે જે સર્ટીફિકેટ ઇસ્કાકોર્ટથી જે
સખસને આપવામાં આવેલું હોય, તે તેના પ્રતીપીધિપણ બાબત નિર્ધારક પુરાવે છે.
કનીંગહામસાહેબની ટીકા પાનું ૫૪

કંપની બંધ કરવામાં આવે ત્યારે તેની તકમ જુકામાં લખેલી કહીકતના સખ્યા
પણ બાબત પ્રથમ દલીલક પુરાવ થાય છે. (નર્ટિનસાહેબની ટીકા પાનું ૨૦૦)

આલસા કરવાના 'શીતા' જે આલસા કરવાનું પ્રોત્સાહન ન હોય તો બીજા પક્ષકા-
રે વિરુદ્ધ કલક વિરો નિશ્ચયકારક પુરાવ થતા નથી. (ઈ. બા. રી. ૧૪ ક. પાનું ૧૨૦).

પ્રશ્નકા તથા પ્લાન એકબા રે સમતા છે. ૩૧. પ્રશ્નક કરેલા દેશના નકશા કિંવા ચાર્ટ સર્વેયોએકોને વેચવા સાર જલુ કરીને રાખવામાં આવતા હોય તેમાં, અથવા સરકારના કુલમથી દેશના ને નકશા કિવા પ્લાન કરવામાં આવ્યા હોય તેમાં, એવા દેશના નકશામાં કિવા ચાર્ટમાં કિવા પ્લાનમાં જે ભાગોનો મહત્ત્વ કરીને કમેટ દર્શાવવામાં કિવા લખવામાં આવ્યતી હોય તે ભાગોને સળધીને, કોઈ તકરારો કિવા લગતી કલોકતોને મજબુરે ભગત્યાયો હોય, તે મજબુરે રવત: સળતી કલોકત છે.

[illegible][illegible][illegible]

હોય તે સગ-તિ કાપેલા પત્રધરણી સમનાય તેણે કાપેલા પત્રનાં કાપેલા, સરકારના ભદ્ર-
તો છે. રનાના ખાંદિના કાંઈ જિંદગારીથી લખાણમાં સફરકુ સાવજનક પ્રકારની
દરજીના પગનાં કિંવા નુ વ્યવહારો જે કાંઈ મજકુરસ્થિતિ હોય તે મજકુર
કેળાની દરજીક છે.

ટીકા—આ કથમ પ્રમાણે જે દેશીકા આજન કાંઈને અભિપ્રાય આપવાનો છે, તે સા-
વંજનિક પ્રકારની રીતી બોધાવે.

ટેલરસાહેબ કહે છે કે બે સફાઈ કરાવવાના મજૂર 'ઈસ્કુ' ને લાગતા હોયતા, તે પ્રથમ દરનિક આમર ગિલ્ડપકારક, પુરાણ તરીકે ધીંધું કરીને પુરોગામાં દાખલ કરવા લાગે છે, અને બચાક કામમાં તો તે દરતવેળમાં આજના પ્રવેશ તબક્કા મજૂર ભયેમાં હોય તે પછી પુરાણ થાય છે.

દિ. દુસ્માન બમર કલકાના ગેઝેટમાં ઉલ્લેખ સ્વકાર તથા સમ્મદ ઉપર તોફાની
અકબાનો રહે દુસ્માન સમર્પિતો સરકારી ખત છે, સમગ્ર તે ગેઝેટો પુરતવામાં દાખલ
શર્તિ સહે છે. (નાનિજાદેમની કીડા ખાતુ. ૨૦૧-૨૦૨)

ગામના પહોળા પ્રદેશો જે કદ વધુ થઈ જાય, અને તે સરસમે-ટ આવી-
સરે હાથમાં ધામ્ય કહેવાય તે, તે રીવાજ જાળવના અગત્યનો પુરાવ છે, પણ તે નિ-
જેકર્ક પુનઃ નથી (ઈ. શા. રી. ૨ અ. પાનું ૪૯) .

[illegible]

ટીકા—જે કાયદોએ જોઈમાં ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તે કાયદો ને જોઈએ ત્યાં-
બની રહેલું પચાનમાં સખવા જેવું છે. સખવા ને ... નથી,
પરંતુ પરરાત્ન એને આપણા ઝિસોલીક ...
સખમેથી કાળેત થતા જેવું છે. (કામ. ૪૫ ભેડી.)

કહેલા દિ'વા લખેલા મજૂરનો ડેડલો સામે સાબિત કરવો જોઈએ.

કહેવોકિંવાલ-
ખેલો મળકુર
વાત ચીતનો,
કિંવાસ્તાવેલ
નો,કિંવાચોપ-
કોનો,કિંવા અ-
નુકમે રાખેલા
પત્રો કિંવા કા
મગોનો, આમ
હોયતે કોયો
પુરાવો આપ
વે નોખ્યો.

કહ. ને-મળકુરનો પુરાવો આપવામાં આવતો હોય તેવા "હરકોષ" મ-
ળકુર ભવારે તે મળકુર કરતાં લાંબા બીજા મળકુરનો કિંવા કોઈ
વાતચિતનો કિંવા કોઈ કુટા સ્તાવેલનો બામ હોય ત્યારે, અથવા ભવાર
સદરકુ મળકુર ને દસ્તાવેજ કોષ ચોપડીના કિંવા સામંધવાળા અનુક્રમે
રાખેલા પત્રો કિંવા કામગીરી આમ હોય તે દસ્તાવેજમાં લખેલા હોય તથા
રે, તે મળકુરનો પ્રકાર તથા તે ઉપરથી થતું પરિણામ તથા ને બીના ઉ-
પરથી તે કહેવામાં કિંવા જાણવામાં આવેલો હોય તે બીના પુરતી રી-
તે સમજવાને સાદ, સદરકુ લાંબા મળકુરનો કિંવા વાતચિતના કિંવા દ-
સ્તાવેજના કિંવા ચોપડીના કિંવા અનુક્રમે રાખેલા કામગીરી અથવા પત્રોના
જેટલા ભાગની તે અનુક્ર કામગીરી કોને જરૂર લાગે તેટલાજ ભાગનો પુ-
રાવો આપવો; જનરતી ભાગનો પુરાવો આપવા નહીં.

દીકરી—એવો પણ અર્થવા દરનાવેલો જો આલેશી બધી કરી કાઢે, પુરાવાથી લેવાથી કમસા-
કમસા કામમાં નહીં આડમણ પડે અને ફોર્મટ વખતે કુલસ્યા જેવું થાય, માટે મુદરખર
(૧) નો અલકરનો પ્રકાર (૨) તેવું પ્રિસ્થાપ અને (૩) જે કેશિજીતના આધારે તે કેશિવામાં
કિંવુ લખવામાં આવેલો હોય તે બધી બીના લેવી. *

[illegible]

મી. ટેલરસાહેબ કહ્યું કે કે એક પક્ષકારે જીવર સામા પક્ષકારે કાગળો લખેલા હોય, તે કાગળોના સામા પક્ષકારે ઉપર જાણ આપેલા હોય તે, તે સામા પક્ષકાર પાસે રૂબ રૂબ તે તે રજૂ કરવા કિવામ આગર જરૂર કરવાને દરખાસ્ત કરવા કિવામ તે પુરાવામાં મુબત્તી

જાણી તે બ્યવહાર સમજવાને બીજા પક્ષકાર બધાના ગુનગુણ મારે તે તે બ્યવહારના કારણો તે પુરાવામાં સુવર્ણી સહે છે.

વળી તેઓ કહે છે કે કેટલીક કુલુવતાના બંધા બામ ઉપર સુરખુ વળન રહે એમ કાંઈ નિયમ નથી. એ પુરુષ કારણ છે કે તેની કામ નમુની માને અને તેના સાબનો કામ કાઢી નાંખે, તે સિદ્ધાન્ત નથી. એ વસ્તુ ઘણે ન હોય તોપણ હીકર નહીં. સાબનો બામ ખેંચે છે, એમ માનવાને બીજા કારણો હોય તો બસ છે.

ઈન્સાફી કેટોનાં હેસલો ક્યારે લખતાં સમજવા તે બાબત.

બીજા વખત ૪૦, કેઈ કાઈ કામ એકદાવાની કે સ્વાદી સાંભળવી કે નહીં, કિંવા કેન હાલે થતાં જાણે એકે તબીબીય મહાવવા કે નહીં, જેવા ક્યારે તકરાર હોય ત્યારે, એ થવા તબીબીય હેસલો (કિંવા દુકમ કિંવા તુકમનાસુ) પ્રવાના કોરણને શીધે સદરકુ હરિયા માસતી અટકાવી. સાંભળવાને કિંવા સદરકુ તબીબીય મહાવવાને કારણથી કેટલે અટકાવ થવાનેસાથ પેગત પોહોમતો હોય, તે હેસલો કિંવા તુકમનાસુ થયું છે, એ વાત ભગની કહીકત છે. તેનો હેસલો લખી ગતીકહીકત છે.

લીકા—લીકાનુસાહેબ કહે છે કે જે બાબતનાં હેસલો હોય, તે બાબતનું વધારે કામ માસવાને તે હેસલોથી પરીણામે અટકાવ થાય છે, તે બાબત આ કાલમ ૪૦-૪૧માં ભણી પુછને છોડી દેવામાં આવી છે.

દિવાની કામમાં સનુ ૧૮૬૭ ના ૧૦ મા કાયદાથી કાલમ ૧૩ એ સારી રીતે નિયમ બતાવે છે. તે સિવાય કાલમ ૧૨, ૧૩, ૪૩, ૧૦૩ અને ૩૭૧ એ નિયમ સાથે અગત્યનો સંબંધ ધરવાનાર છે.

બી. ટેલરસાહેબ કહે છે કે પક્ષકારો કામ્ય થયેલા જલમેન્ટથી જે બાબતનો નિયમ કરવામાં આવેલા હોય તે બાબતમાં તે નિયમ નિર્ણયકાર છે. વળી તેઓ કહે છે કે ફાજલારી કામમાં થયેલા હેસલો દિવાની કામમાં પુરાવ નથી.

એક સૂચન કિંવારે તેની બીજા સ્થાનોમાં બંધનકાર નથી.

સૂચનથી કસુ બાબત વિચાર કરવા બેઠાં. જે હસ્તુ બીજા કામમાં બેઠાં હોય તે હસ્તુ પ્રથમના કામમાં એકલોજ હોયો એકલો, એમ કાંઈ વરદ નથી. પ્રથમના કામમાં તે કસુ બીજા હસ્તુની સાથે હોય તોપણ તેની કાંઈ કહીકત નથી.

કેટોની જે વાત ખાસ બાબત કહી ના હોય અને જેટલી સહાર્થથી બતાવવામાં લે.

પરવળગનાં સ્વતંત્ર હેસલો સદરકુ રીતે બંધનકાર છે, અને કસુદાયવી બાબતમાં તે બાબતના છે. તે હેસલોની બાબતમાં કપટ અમર બેજી પક્ષકારની એક મસલત અમર કહીકતની ખાતરી અમર પક્ષકારની ખાતરી શીધે વાંધે લઈ લકામ છે.

પ્રથમ જે કામ થાયેલું હોય તેમાં અને બીજા કામમાં તેનો તેજ ગુન્હો હોય તો, પ્રથમના કામનો હેસલો બીજા કામમાં બંધનકાર થાય છે.

ત્રીજા પક્ષકાર ૪૨. કલમ એકતાણીસમાં જણાવ્યા છે તે જિવામતી હેંસલા, કુકમ, કિ-
વચ્ચેનાકમનો ચા કુકમનામાં બે માલતી ચોકરીને લગતી સાર્વજનિક પ્રકારની જાળત
હેંસલા, કિવા સળથી હોય, તે તે હેંસલા, કુકમ, કિવા કુકમનામાં લગતાં છે એમ સમ-
કુકમ, કિવા કુ નવું, પરંતુ એવા હેંસલા, કુકમ, કિવા કુકમનામાં તેમાં લખેલા મળકુકની
કમનાયું ક્યારે નિર્ણયકારક જાણિતી છે એમ સમજવું નહીં.

જેરલમતુ હોય
નેકમાર ન હોય
તે વિશે.

કલમ ૪૩.

પોતાની જમીન ઉપર પ્રવેશ કર્યાબદલ અ. એ જ. જીપર ઘણે કાં. જ. તું કહેવું એવું
છે કે તે જમીન ઉપર સાર્વજનિક કાકનો રસ્તો નહીં, પરંતુ એ વાત અ. નાકમુલ કરે છે.
એજ જમીન ઉપર પ્રવેશ કર્યા બદલનો ઘણે અ. એ કે. ઉપર કરેલા હોતે, તે કામમાં
ક. એ જવા આવતાનો એવેલ કાક છે એવી તકરાર કરી હતી, તે કામમાં પ્રતિવાદી
તરફથી થએલું કુકમનાયું હમદ છે. પરંતુ જવા આવવાનો સદરકુ કાક છે એ વા-
તની તે કુકમનાયું નિર્ણયકારક જાણિતી થતી હતી.

ટીકા—એકતરસી કુકમનાયું જળવચાની મુદત મયા છતાં પણ તેપુરાવામાં બેઠ કામ
છે. તેના જીપર કેટલું વળન રાખવું એ સ્પષ્ટનો નીચલી કાટ નિર્ણય કરવાનો છે.
(૧૦ વી. રી. ૨૧૫)

એકતરસી કુકમનામાંની અસર એતરસી તકરાર ચાલી થએલા કુકમનામાંના ને-
કલીન છે આવું કુકમનાયું જળવચાની મુદત મયા પછી પણ પુરાવી તરીકે કામ લા-
ગે છે. (ઈ. લા. રી. ૬ ક. ૩૮૩)

આવી જમીન મયા મુકામમાં કલમ કરે ની રકમ તથા કલમ ૧૩ મુજબ આવો પુરા-
વો લખતો થાય છે. માટે એવી જાળતના પુરાવા લેવા જોઈએ. પછી પક્ષકાર એના એજ
હોય કિવા બીજા હોય તેની ચિંતા નહીં. (ઈ. વી. રી. ૨૧૦)

ક્યારે હેંસલા ૪૩. કલમ ૪૦, ૪૧ તથા ૪૨ માં જણાવેલા છે તે જિવામતી બીજા
જેરલમતીની. હેંસલા, કુકમ કિવા કુકમનામાં થયાં છે કે નહીં. એ મુદ્દાની હકીકત ન
હોય, કિવા આ કમલના બીજા કાક રાવ મુજબ તે લગતી હકીકત ન
હોય, તે તેવા હેંસલા કિવા કુકમ કિવા કુકમનામાં જેરલમતી છે,
એમ સમજવું.

પ્રશ્નોત્તર.

અ. એકરુઆંતરે લેવા જેવી વાત ઉપરથી અ. તથા જ. એ બેકને હોય લાગે છે, તે
મદલ અ. એ તથા જ. એ કે. જીપર જુદા જુદા ઘણે જાળ્યા છે. ને વાત આ-
જર લેવા જેવી છે એવું કહેવામાં આવે છે તે ખરી છે એવું કે. બેક કામમાં કહે
છે, અને કદિયા એવા પ્રકારની છે કે તે વાત યાંત્રે બેઠ કામમાં ખરી ફોવી જો-
ઈએ, યાંત્રે બનેલાં ખોટી ફોવી જોઈએ, એવો સંભવ થાય છે.

ક એ ને કમળ આપ્યો તે તેણે સાચીત કહ્યો નહીં, એવા કારણ ઉપરથી કે ઉપર આ નું પ્રકરણનું હકમનામું થયું, એ હકીકત છે. તથા કે. વમેના મુદત આમાં સમાવી નથી.

(બ.) આ ની આ ક. આપમેંટે છે. એ છીનામું કરવા બદલ આ એ છે ઉપર ફા-
જારીમાં ફરીવાર કરી છે.

ક. આ ની આ એ એ આત બં. નાકમુંસ કરે છે; પરંતુ બં. ઉપર છીનામુંનો કાનું
કોટ સાબિત આવ્યો.

ત્યાર પછી આ છવતો છતાં કે. બે બં. સાથે ફરી, જુઓ કરવું, માટે કે. ના ઉપર
ફાજારીમાં કામ ચાલુ છે. કે. નું કહેવું એવું છે એવું કામ જ્ય કામે છે. ની આ
છોની બં. ની વિરુદ્ધ થએલા હવે ક. ની વિરુદ્ધ મેલમને છે.

(ક.) પોતાની પાસેથી એક આપ મોરી સર્વ જવાબગત આ એ છે. ઉપર ફાજારીમાં
ફરીવાર કરી છે. બં. ના ઉપર કાનું સાબિત હવાવામાં આપ્યો છે.

હવે
હવા આ. તથા કે. વમેના કામમાં મેલમને છે.

(ઢ.) એક જાણીના કમળનું આ એ છે. ના ઉપર હકમનામું મેલમું છે. બં. નો છેકરો
ક. એણે આ નું ખુન સદરહુ કારણે લીધે કરવું છે.
સદરહુ ફસો છે એ આત કાનું કરવાનો હેતુ બતાવે છે તે માટે બમતી છે.

દીકા-ફાજારી કામમાં થએલાં હકમનામાં વિવાની કામમાં ને હકીકત ઉપરથી એ-
સવ થયો હોય તે હકીકત સાબિત કરવા પ્રયત્નમાં મેલમ કામમાં નથી. તેમજ વિવાના કામમાં
થએલાં હવા ફાજારી કામ અસાવવામાં પુરવામાં આપી સકાનો નથી. (૫ વી. રી. ૭૭)
સરકાર મેલમની મેલમી બાકી સાર થએલા લીસાગમાંથી એક સમસ ફાજારીમાં
થએલા, તેને કમર કરવાર ખસેલ તરફના હક મળતો નથી, માટે કમર કરવાર ખસેલ
સદરહુ

નથી. (ઈ. સા. રી. ૧૨ ક. પાનું. ૮૨)

દમકનામું, ૬. ૪૮. કોર્ટ ફસો કિંવા હકમ કિંવા હકમનામું કામ ૪૦ ૪૧ કિંવા
માલરેકાસ ૪૨ મુજબ સમગ્ર હોય, તથા, તેની સાબિતી સામા પક્ષાર કરી હેય, તે
તથા કોર્ટને બં. ને કોર્ટને કરવાને અધિકાર નોનો, કિંવા તે દમકનામું કિંવા દમક
વિકારનીએ કારણ સપથી મેલમું છે, એવું કામ દવાનો કિંવા બીલ કામને પક્ષકાર
પાતની સાબિત બતાવી શકે છે.
તી કરી સકા-
વ છે.

દીકા-આ કામ મુજબ કોર્ટ ખસેલ કારણ વિશે હકમતની આપીને અને દમક બરેકા
સપથી થવાનો વધો સકામ છે.

જમનેટ પુરાવામાં રજુ કરવામાં આવતું હોય તે વખતે કાનું માર પક્ષકાર છે.

૨ અને તેટલે અતઃકચ્છ પુર્વેક ખતાવવાનો હોય તેવાજી એકતરફી હકીકત એવાથી ત-
જાર્થ જન્ય છે, અને તેથી તેઓ ખરે અભિપ્રાય આપવાને તાબાજી થાય છે.

કીમીનલ પ્રો. કૌશી કંઠમ ૫૦૯ પ્રમાણે કોઇ સેવીક સરજન અમર વેદથી રાજ-
અના યાદગીની માલખેટની રૂમર સેવાઓથી જુગાની જેને સાદેસાંમાં પોતા તપાસા અપેક્ષા
ના હોય, તેવાજી પુરાવમાં જેઈ સકાય છે. (નાઈનસાદેસાંની ટીકા પાનુ. ૨૨૨ થી ૨૨૩)

કુલગમાવસ ૪૬ જે હકીકતો બીજી રીતે જણાવી ન જોય, તે ૮/૧૩ને ઉપરથી જો
ના અભિપ્રાય કુલગ માવસના અભિપ્રાય ત્યારે સજાનાં હોય ત્યાંકે નને પૂરું અગતી જો-
સાધે સવય ૫૫, કિવા તે અભિપ્રાય અજકુર વિરહ હોય, તે હકીકત મજકુર જણાવી છે,
રાખતી હકી- એમ સુમળજી.
કોલ.

મિલેસો.

(અ.) તંકશર એવી છે કે અમુક જગતું જોદર અ. ને આપું કા' કે જન.

બીજા માવસોને એવી જાણતું જોદર આપું કા' જેઓમાં જે અમુક સજાજો કે-
આનાં હતાં તે સદરકુ જોદરનાં છે કિવા તેના નથી એવા કુલગ માવસોના અભિપ્રાય
હોય, એ હકીકત જણાવી છે.

(બ.) અમુક બંધારથી જાદરને હરકત થાય છે કે જેમ, એવી તંકશર છે.

બીજા જાદરે બીજી વાનેઆ બંદર નેવાંજ છે; પરતુતું એવા બંધાર નથી, તે
બંદરને પણ તેજ વખતેથી હરકત થવા લાગી, એ હકીકત જણાવી છે.

ટીકા-આ કસમના કસમ ઉપરથી એમ જાણાય છે કે કુલગ સખજોના અભિપ્રાય
બનો પ્રત્યક્ષ પુરાવ અમર તે રહ કરવાને પુરાવ દાખલ થઈ શકે છે.

અહાર વિશે જત અમુક દસ્તાવેજ કયા સખસે લખ્યા છે, કિવા તેના ઉપર કેલ્લી
અભિપ્રાય. સહા કરી છે, એ વિશે જોઈને જ્યારે અભયાર બાંધવાનાં હોય, અહાર જે

સખસ તે દસ્તાવેજ અલખ્યાં હોય તેના ઉપર સહા કસમ પાંચવામાં
આવતું હોય તે સખસના અહારનાં જે સખસને આદર્શ છે તે સખસ
તે દસ્તાવેજ સદરકુ સખસે લખ્યા છે કિવા નથી લખ્યા, અપવા તેના ઉ-
પર સદરકુ સખસે સહા કરી છે કિવા નથી કરી, એવા અભિપ્રાય આ-
પે તે આપવા જણાવી હકીકત છે.

જુલકાસો-અહારે કોઇ એક સખસે કોઇ બીજા સખસને જાણનાં નોંધે હોય ત્યારે
કિવા જ્યારે જા વાને કિવા તેના પોતાજી કુલગ ઉપરથી જે દસ્તાવેજ લખ્યા હોય અને
તે સદરકુ બીજા સખસ ઉપર સજાજી કરીને આકસ્મા હોય તે દસ્તાવેજના જવાબમાં સ-
દરકુ બીજા સખસ જવાબ છે એવા મજકુરના દસ્તાવેજ તેના ઉપર આજી હોય ત્યારે
કિવા જ્યારે સદરકુ બીજા સખસે લખેલા છે એવા મજકુરના દસ્તાવેજ તેની પાસે કાચને
પાશજી મસજી આપવાની રીતે હોય ત્યારે, તે સખસને સદરકુ બીજા સખસના અહાર-
ની મહિતી છે એમ સમજવું.

મિલેસો.

તંકશર એવી છે કે અમુક પત્ર અ. લખના અંતમાંના એક વેદેવાસીના હાથતું છે કે જેમ,

બા. એ કલકત્તા મળે બેહેપારી છે તેણે આ ના નામના ધરો લેખ્યાં છે. તથા આ એ લખ્યા છે એવા મજકુના ધર તેના બિપર આપ્યા છે. કે. એ બા. નો મેહુતો છે, તે નું કામ બા. છે. કે. એ બા. બા. ની પાસે આવતા

બા. કે. તથા કે પીટી કોઈએ આ ને લખતાં કહીએયો ન હોય તોપણ તકશરી ધર આ બા. લખના લખ્યો છે. કે. નહીં, એ બા. નાં ને અર્થપ્રાપ્ત છે, કે. તથા કે, આપે ને લખે છે.

ટીકા-દરેક શાબ્દ કરવાનાં પંચ લખેલો છે.

પુરાવાના વર્તવનો અધાર હરેક લખતાં ને સખસે એએલા હોય, તેણે કેટલી મર- તબે એવા, કવટ કેપારે એવા હતા, અને તે લખનાર ઉત્તરણમાં લખતો હતો કે વિ- ચારથી લખતો હતો, અને તે એનારને લક્ષ આપી એવાનો મતલબ અને લાભ કેવો હતો તે બિપર છે.

હકિકિયારીયા છે કે નહીં ન થીએબાગનો અભિપ્રાય કેવે કિંવા હકક છે કિંવા નથી, એ બા. ના ને અભિપ્રાય આપે તે લખતા છે. પ્રસંગે લગતો હોય છે.

પ્રુદાસો-સામાન્ય રીવાજ કિંવા હકક એ શબ્દોમાં ને રીવાજ કિંવા હકક કોઈએ નમના થકા લોકમાં સામાન્ય હોય તે હકક કિંવા રીવાજનો સમાવેશ થાય છે.

ફરોગ.

અનુક કુવેનું, પાણી અનુક આમના આખંડાએનો વાપરવાનો હકક છે, એ આ ક- લમના અર્થ મુજબ સામાન્ય હકક છે.

ટીકા-આ કલમ હકક સામાન્ય હકક અગર રીવાજ સળેધી છે અને નથી. વર્ગી તે ને હવાત સાદુર કોઈને રખર રખે થકા સકતો હોય તેને લાગુ થાય છે સાધારણુરીતે આવા સાદુરએ મુખ્ય તપાસણીમાં હકક ખરી હકકિત કેહેવાની છે. પરંતુ આ કલમ પ્ર- માણે તો સામાન્ય હકક અગર રીવાજ છે કિંવા નહીં તે બા. નાં તે સાદુરને પાતાનો અભિપ્રાય આપવાનો છે.

બા. નથી બા. નાં ને આ કલમ લગુ પડતી નથી. હકક એટલે નીરાકાર હકક સમજવા. આ કલમના પ્રુદાસા મુજબ સામાન્યમાં સાંવેનિક બા. નાં આવી ભવ છે મામે હમેની સરહ, સિદ્ધા ઉપરાવવાના હક, રસના પ્રુદારવાની અવામદારી, એ બધા સામાન્ય હકક તથા રીવાજના લાખલી છે.

વહિવટ સમ- યદ. કોઈ પંક્તીના માલુસોને કિંવા કોઈ કુટુંબને વહિવટ તથા સં- દાવમરેબાન- લાગુ કેવા પ્રકારના છે એ બા. નાં.

તેનો અભિપ્રાય

ક્યારે સમજાવો

હોય છે.

અથવા માર્મ સળખીની કિંવા મર્મદા સળખીની કાઠરચાપનાને અર્થે નિરૂપણ થયેલ છે તે રીતે સ્પષ્ટાએબો છે, તથા તેની ઉપવસ્થા કેને પ્રકારે ચાલે છે, એ બાબત.

અથવા અમુક છત્તલામાં કિંવા અમુક ઘૂંચનાં ચોરોમાં જે કપડ કિંવા બેસ વપરાતા હોય, તેનો અર્થ શો ચાલે તે બાબત.

કાઠરને બધારે અભિપ્રાય બંધવાનેક હોય, ત્યારે તે બાબતની માહિતી હોવાને જે સખસોને વિશેષ રીતનાં જાણની હોય તે સખસોના અભિપ્રાય સમજાતા છે.

ટીકા—હિંદુઓમાં સિવાજ કાવડ નેરબે બળવાન છે. એ વિશે પી. ડે. નેસાદેન કહે છે કે “જેમ આપણામાં જે તેમજ હિંદુઓમાં સિવાજ કાવડની એક જાણ છે.”

એજ પ્રમાણે મનુ કહે છે કે “ચાદમીરી ન પોહોમે તેવા વખતની સિવાજ કાવડ નેરબે બળવાન છે.”

દેશાચાર જે બરેબર હોય તો તે અમુક ભગીર પાળતમાં વહી, વણ અથવા દેશમાં ચાલતો જોવાથી, કુળાચાર કરતાં તેનો પુરાવો બધારે સહેલાઈથી મળી શકે છે.

સમપણ બા ૫૦. એક સખસનું બીજ સખસ નેરે શું સમપણ છે, એ બાબત માન્ય અભિપ્રાય કાઠરને અભિપ્રાય બંધવાનો હોય, તો જે સખસને તે કુટુંબનું માણસ થ ક્યારે સમજાવો હોવાને લીધે, કિંવા બીજા કારણને લીધે, અમુક મનકુર વિશેની માહિતી હોય છે. તો યજ્ઞને વિશેષ રીતનાં જાણને હોય, તે સખસની સમપણ મનકુર સળખીની વતણક ઉપરથી, જે અભિપ્રાય દેખાઈ આવે તે સમજાવે છે; પરંતુ “ઉડિયાના મુઠેવાઈ (મેટલે) હોડે આપવા બાબતનાં અમુક” મુળ્ય જે કામ ચાલતું હતી તે કામમાં, કિંવા હિંદુસ્તાનના કામદારી કામદારી કામદાર, ૪૫૪, ૪૫૫, ૪૫૬ કિંવા ૪૫૮ મુળ્ય ચાલતા કામમાં, સારકુ અભિપ્રાય સખ સખિત કરવા નેરબે પુસ્તક ગણવે નહીં.

ફરોતી.

(અ) તકરાર એવી છે કે અ. એ નુ સખ થયું હતું કે કેમ. તેઓના સ્નેહી તે બાબત પછી પછી પછી સમજાવે તે પ્રમાણે હમેશાં તેઓની સાથે વર્તવા હતા, એ કહી શક સમજી છે.

(બ) તકરાર એવી છે કે અ. એ બં. નો કામદાર હોકરો છે કે કેમ. તે કુટુંબના માણસો અ. કામદાર હોકરો હોય એ પ્રમાણે બેની સાથે હમેશાં વર્તવા હતા, એ કહી શક સમજી છે.

ટીકા—પી. ડે. નેસાદેન કહે છે કે સમપણ મર્મદા રીતે કમુલ કરવું અને માહિતી મેટલેથી અને આપવી એવી કુટુંબની વતણક ઉપરથી કુટુંબ સળખી અભિપ્રાય અને માનનું થતાં તેવી વતણક વારંવાર પુરાવામાં જોવામાં આવે છે, અને છેવટે કુટુંબના ઈતિહાસ તરીકે છે.

એન્સ માનસીકે કહ્યું છે કે “ જો એમ કાળેત ધાવ કે બારે અમુક પક્ષકરને પા-
તળા બોરસ છોકરા તરીકે ઊછેરેલા છે તો, વિશ્વ પુરાવો પુરે ત્યાં સુધી તે છોકરો ખરો
છે એવું હમેશા કહેવામાં આવેલું થાય છે.”

કરેલ પ્રમાણે બોરસપણાના કાચમાં એવું મળ્યુંત એનુમાન ધાવ છે કે થોડાક
પુરાવ છોકરાની બોરસ તરીકે બરલાઈ કરવામાં આવતી હતી, એવું બતાવવાનો હેતુ તો, તે
આપત બસ છે. (૧ વી. સો. પૃષ્ઠ ૩૭)

સર્નુની સાળીની કિવાવ ન્હારી બેળા રેહેવાપણું ઘનનું થયું એનુમાન કરવાને બસ
નથી કે એવા કરીને તે દરમિયાન ચમોલા છોકરો કાપ્ડેસર ગણાય. પણ આ કલમની ય-
દા નીતાં એન કીમે છે કે આવા કાચમાં મેળા રેહેવાપણું બન્યું પુરાવા ગણાયે.

સાત ખાસે અષ્ટરણીની નિવા કરવી અને છોકરાનો જન્મ યોગ્ય કરવા એ ઘનને
અને છોકરાના કિવદંસરપણનો પુરતો પુરાવા છે. (સો. પ્રો. જ. ૧૬૭)

અભિપ્રાયનાં ૧૧. બ્યારે કાંઈ હવાત હોય એવા સખસનો અભિપ્રાય સમનો હોય,
કારણે ક્યારે ત્યારે જિવાવ અભિપ્રાયનો આધાર ને કારણે જિવર હોય તે કારણે પણ
લગતાં હોય છે. લગતાં છે.

દર્શન.

પેતાનો અભિપ્રાય બાંધવાને સાર ને પ્રયોગે કાંઈ કુલજ ખાણે કરવા
હોય તે પ્રયોગેના પુરાવ તે કુલજ ખાણે આપી શકે છે.

ટીકા—કુલજ શક્ષિ પેતાનો ને અભિપ્રાય બાંધેલો હોય તેમ દર્શન કહે નહીં.
પણ જો એમ કહે કે તે પ્રમાણે કું વર્તેલા છું તો, તે વર્તવું તેના અભિપ્રાયને મળ્યું
પ્રત્યક્ષ પુરાવ છે.

અમુક સખસ કાંઈ કહે તેના કરતાં તે ને કાંઈ કરે તે તેના અભિપ્રાયના સામા-
ન્યુનો વધારે સારો પુરાવો છે, સખસ આવો પુરાવ કલમ ૮ નજા ૧૧ પ્રમાણે બેસક
દાખલ થઈ શકે છે.

૮. કાંઈ સખસની માલ ચલણ ક્યારે લગતી છે.

દિવાનીકામ ૧૨. કાંઈ માલતા કામ સાથે સખધવાળા સખસે અમુક રીતની વર્ત-
નાં વર્તેલું હોય. ક્યાંય કહેવામાં આવ્યું હોય, તે સખસની માલ ચલણ એવી છે કે
પિત કરવાને તે ઉપરથી તેણે સદરક વર્તેલું કરવાનો સખવ છે કે નહીં એ માલમ
સાર માલમસ પડે છે. એ દર્શક દિવાની કામમાં ગેલમતી છે, ૧૨૧ ને દર્શકને
જુલમતીની. પીકી રીતે લગતી હોય તે, જિવરથી સદરક પ્રકારથી નેટલી માલ ચલણ
માલમ પડતી હોય તેટલી માલ ચલણ લગતી છે, એમ સમજવું.

ટીકા—માલ ચલણ વાળાના પુરાવ ને પ્રકારેનો છે. (૧) બ્યારે માલ ચલણ અ-
દેસા બરેલી બંધર મુન્દા બરેલી છે એમ અનુમાન થતું હોય ત્યારે માલ ચલણના પુ-
રાવથી વર્તેલું કોને ખુલાસો થાય છે, અને એવો પુરાવ ના હોય તો ને અનુમાન ઉત્પન થાય
તે રહ થાય છે. (૨) કાંઈ આરોપનો આધાર એક સખસની પ્રત્યક્ષ સાક્ષિ જિવર હોય, અને
તોદમતવાળો તે વિચકુલ ના કહે તો હોય તો. અદિનાં તોદમતવાળાની નીતી બરેલી સારી
ચાલ થયી અમલની છે.

‘મીંડ’ દેશરસાદેખ કહે છે કે એક સખસની ચાલ ચલગત બાળત તપાસ કરવામાં આવતી હોય, અને તેના જવજવામાં તે સખસની બાળતમાં કાંઈ ‘લાવમલ’ થાય તેવું હેલ્ય તે, તે સખસની ચાલનો સાધારણ રીતે પુરાવ આપી શકાય છે.

આ કલમમાં સખસવાળાં સખસ એમ જ લખ્યું છે, તે સખસોને પછાકર સમજવા તેમાં કશીનો સમાવેશ થતો નથી.

ફોનદારી કા- ૫૩. તોહમતવાળાં સખસ સારી ચાલ ચલગતો છે, એ હકીકત ફોન-
મમાંઆમલી દારી કામમાં લગતી છે.

સારીચાલચ-
લગતલગતી છે.

ટીકા—‘મીંડ’ કપુરન તરૂન. તેનાં જમણે તરૂનના શાંશીની તપાસવામાં કેદની નામાન્ય નહોતો ચાલ નાંખના રાસ પુછી શકાય છે. (કેહાં પાતું ૩૩).

કેહાંક ફત્ત હરાદ સાથે નિશ્ચુત રીખ્યા કિરાય નાનેજ ગુન્હા મુજબ છે, એટલે ઇ-
સલાની જરૂર નથી. જુઓ, કિ. પ્રો. ફોડની કલમ ૨૫૦ તથા પીનલકોડની કલમ ૨૧૪ નો અપવાદ.

તોહમતવાળાં સારી ચાલનો પુરાવ તોહમતવાળાના કાપ્ટેઈન્સ મોહાલી કિલટ ત-
પાસથી કરી આપી શકાય છે. (નાઈનસાદેખની ટીકા પાતું ૨૩૧).

મીંડ રદીનસાદેખ કહે છે કે બોરી ચાલનો સામાન્ય પુરાવ તોહમતવાળાની વિશ્લે-
ષણલ થઈ શકતો નથી, પણ સારી ચાલનો સામાન્ય પુરાવ તેમાં હાથમાં લાવલ થઈ શકે છે.

શીશસાદેખ કહે છે કે જાલો જમુરીને વારે વારે કહે છે કે જમુરે ગુન્હો ૨૫૪ રીતે
લામેત થએલો હેલ્ય, ત્યારે ચાલ બાળતની પુરાવ કાંઈ પણ કીપયોમનો નથી, પણ તે કિસા
મોહી અગર વધારે કરાવવામાં કીપયોમી થઈ પડે છે, તેપણ એ તેવો કાંઈ ગુન્હો
બાળત શકે હોય તો, તે ચાલ બાળતનો પુરાવ થવા અમતનો છે.

ગુન્હાનીકા- ૫૪. તોહમતવાળાં ઉમર પેસ્તર, કાંઈ એક ગુન્હાની કલમી થએલી છે
નિતી પેસ્તર એ હકીકત ફોનદારી કામમાં લગતી છે; પરંતુ તેની ચાલ ચલણ અરાણ
થઈ હતી એ છે એ હકીકત ચેલગતી છે, તેથી તેની ચાલ ચલણ સારી છે એવો
પુરાવો આપવામાં આવ્યો હોય તો, તેની ચાલ ચલણ અરાણ છે એ વાત
કીમતી જાય છે.

ચાલ ચલણ પેસ્તર
અરામહતીએ
વાત લગતી
થી, તેપણ
તીકીતર તરી
કે લગતી છે.

જુલસો. —અગ્રુક સખસની ચાલ ચલણ અરાણ છે એજ વાત જે કામ-
માં મુદ્દાની હકીકત હોય તે કામને આ કલમ લાગુ નથી.

ખાંદાર કાઢાડી મુકી છે, તેણીને તે ખોરાકી પોરાકી આપતો નથી, અમર બીજી રીતે ખરાખ આપતો છે, કારણ કે જે ભોંકાની તે અરબદારજા બધારે એટલી બધી થોડી દરકાર રાખે, ત્યારે તે ભોંકાની આખતથી તેને નુકસાન થયું છે, એમ તે બાએબ ફરીયાદ કરી શકે છે.

આખર એ સમયનો કૈયો એક સખસ વિરો બીબતો વિચાર અને સાર્વજનિક અભિપ્રાય હોય તે છે, સ્વીકારવામાં અમુક કામ કરવાનો આપણ અને હેતુનો સમાસ થાય છે, અને તે કાયમ અને ઠરેશ છે અને મનથી તથામ બાંધણુ મુને રૂપ છે.

જાણકાર સંભાષણ કામમાં ફરીયાદથી દુરાચાર્યો કે પ્રતીમતા હતી તે સામેત ધમાધી મુન્દાનું અરુ રવરૂપ જાણીઈ આવે. (લા. રી. ના. કે. રૂપર), પણ એકે કોશિના જવાબમાં એ ફરીયાદથી જે કાંઈએકિ કોતર આપે તે આખરે સખસો, ને તેને રદ પાડવાનો બીબે પુરાવ આપે નથી.

આખર ૨ જો.

સાંખિતી આખર.

આખર ૩ જો.—કઈ કહીકતો સાંખિત કરવાની જરૂર નથી.

કોઈ ન્યાયિ. પં. જે કહીકત ન્યાયપંકારની રૂઢિએ કોઈ ખાનમાં રાખે, તેની કહીકતની રૂઢિએ કોતર સાંખિત કરવાની જરૂર નથી.

ખાનમાં રાખે
તે કહીકતનો
પુરાવોઆપવા
નીજરૂર નથી.

ટીકા—ટીકાસાહેબ કહે છે કે “કેટલીક કહીકતો પોતાની મેળેજ એવી પ્રખ્યાત હોય છે કે તે બાબત કોઈ સાંખિતી જરૂરતી નથી, માટે તે બાબત કોઈને ખબર ના હોય તોપણ રીતસર પુરાવ બીજા વિષયને બાંધત તે માટેની મેળવી શકે છે. આવી કહીકતો ન્યાયની રૂઢિએ ખાનમાં રાખવાની છે.”

કિવાની કામમાં કમીસનથી પુરાવો લેવાને તે કામદાને બાંધે ૨૫ મો છે, અને કોનકારી કામમાં સન ૧૮૮૨ ના આકટ ૧૦ મંત્રીનકાય છે.

કઈ કહીકતો. ૫૭. નવે કાએલી કહીકતો કોઈ ન્યાયપંકારની રૂઢિએ ખાનમાં રાખવી.
કોઈ ન્યાયિ.
કારની રૂઢિએ
ખાનમાં રાખવી.

(૧.) જે કાયદા કિંવા કાયદાના નેટલા અમલવાળા નિયમે પ્રિટિસ પ્રિટિશના કોઇ પણ બાગમાં કાલ કિંવા કાલ સુધી અમલમાં છે, કિંવા કહે પછી અમલમાં આવે તેવા સર્વે કાયદા કિંવા નિયમે.

(૨.) જે સાર્વજનિક આકટો પાર્લમેન્ટે પસાર કર્યા છે કિંવા કહે પછી કરશે તે સર્વે આકટો, તથા સ્થાનિક તથા અમુક સખસ સખથી જે આકટો ન્યાયપંકારની રૂઢિએ ખાનમાં રાખવાનું સદરજુ પાર્લમેન્ટે ફરમાવું હોય, તેવા સર્વે આકટો.

(८.) साइरेड्डु 'पावर्देमेलु' काम आयाववांनी, तथा बिंदुस्ता-नी कौंतिशाला आकाश मुन्नाय आयाववा ते आयात वण्णते वण्णत के कांश भीन्ने कायदे होय ते मुन्नाय कायदा तथा कानून करेवा साइ रेथापन करेवी कौंतिशालु' काम आयाववांनी पवति.

(१.) जेटिहटन, तथा 'स्वायत्त' अन्तर्गत संयुक्त राज्यानी 'पासंभे'.

(ક.) ઈન્ડિયાની પાર્લિમેન્ટ,

(୩.) ବିଦ୍ୟାପଣେଇଁ ଶାନ୍ତିସୂତ୍ର.

[illegible]

કુકર્મથી સ્થાપન થયેલા ખિટિશ દ્રવિયા આંદોની કિંવા ખિટિશ દ્રવિયા આંદોની સર્વે કો-ટોના કિલ્લા, તથા મોરનિરાકલી તથા મેરિટાર્કમ એવી કુલત આધાપનારી કોટોના કિલ્લા તથા નોટરિયમલિગના કિલ્લા, તથા ખિટિશ દ્રવિયા અધે કાપડા નેરલા આમલવળા પાર્લમેન્ટના કિંવા બીજા કોઈ પણ ભાગે તથા કાપડા ઉપરથી ને કિલ્લા કોઈ સ્થાનને વાપરવાનો અધિકાર અળો આપવા સર્વે કિલ્લા.

(૭) બિલિયન ઇંચિયાના કાંઈ પણ જાગનાં કોઈ સંખસને કોઈ સરકારી હોદ્દા અપનાવે તો એ સંખસની નીમનુક એવા હોદ્દા બિપર થઈ ૭ એવા ઇંચિયાના ગેઝેટ થાય.

તેમના નામે તથા કલકાત તથા કાર્મ, અધિકાર તથા સહી.

(੨) ਬਿਭਿਤ ਸਰਕਾਰੇ ਜੇ ਕੋਥਿਅਨ ਕਿੰਥਾ ਅਨਾਧੀਥੇਨੇ ਆਪਣਾ ਭੋਲਾ ਤੇ ਕੁਥਾ-
 ਭੇਜੇ ਤੇ ਅਨੁਭਵੇਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਪਣੇ
 ਪ੍ਰਭੀਨਾ ਵਿਆਜ, ਆਪਣੇ
 ਰੋਜਨਾਕ ਵਿਧਿਯੋਨੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜੇ-
 ਭੇਜੇ ਅਨੁਭਵੇਨੇ ਆਪਣੇ ਭੋਲਾ ਤੇ

(१०) पिढीतय संख्याना अभिलेख तयारना सुझाव. •

(૧૧) બ્રિટિશ સરકાર તથા બીજા કેટલા સરકાર ક્રિંવા માણસની અંડથી વચ્ચેની સંબંધની શુરબ્ધ તથા તે ચાલતી હોય તે વાત, તથા તેનો અંત.

(12) કોર્ટના સમીક્ષક તથા અનુલક્ષકોનાં નામો, તથા તેના ઉપયુક્તિમાં તથા ના-
જના અનુલક્ષકોનાં તથા આસિસ્ટન્ટોનાં નામો, તથા કોર્ટની પ્રોસેસ અનુલક્ષકો સાથે
કેમ કરનાર સર્વે અનુલક્ષકોનાં નામો, તથા સર્વે એક્સપેક્ટ તથા આર્ટિન તથા પ્રાક્ટર

તેથી પંચીસ તથા પંચીસર તથા કોટની રૂબરૂ હાજર થવાનો કિંવા કામ આજવાનો કામદારી ને ખીલ સખસોને અધિકાર હોય તેઓનાં નામો

(૧૩.) અખીન કિંવા સુમુદના રસ્તા બાળતની રહ.

સદરહુ સર્વે બાળતમાં, તથા સર્વજનિક હતિહાસ, વિવાહ, સાજા, કિંવા કામ, એ બાળતના સર્વે કામોમાં પશુ કોટ ચોખ પુસ્તકની કિંવા દુખીયા જેવાના દસ્તાવેજની ખરદ લેવાને મુખત્યાર છે.

કોઈ હકીકત ન્યાયાધિકારની રૂબરૂ ખાનમાં લેવાનું કોઈ જાણસ કોઈને કહે, તે તે પ્રમાણે કોટ કરી શકે તેને મુદ્દા કોઈને જે પુસ્તકની કિંવા દસ્તાવેજની જરૂર જણાય તે પુસ્તક કિંવા દસ્તાવેજ સદરહુ માણસ હાજર ન કરે તે તથા કરે ત્યાંકાં સુધી, હકીકત મજૂર સદરહુ પ્રમાણે ન્યાયાધિકારની રૂબરૂ ખાનમાં લેવાનું નાકમુલ કરવાનું કોઈ મુખત્યાર છે.

દીકા—ખોટા રસાદેવ કહે છે કે જ્યાં લગત આપની હોય ત્યાં અમુક લોકોએ એક કામ પોતાની મેલે સ્વતંત્ર રાખ્યું છે, એમ સ્થાપીત કરેલું હોય તે, ન્યાયાધીશને જાણુ નોંધએ કે સરકારે તે લોકોને સ્વતંત્ર સ્વસ્થાન તરીકે કૌમુલ કરેલા છે કિંવા નહીં. આ પ્રમાણે કિંદુસ્તાનના કેથી રાજ્યની અજ્ઞાતા બીટીસ સ્વસ્થાનના ખારની અથવા કોઈ કોટના હુકમનીઆની સહીવાળી મુકામલ કરેલી નકીયા બેપરના સીકા તથા સહીએ જે એક કોટ ન્યાયાધિકારની રૂબરૂ ખાનમાં છે છે.

અંગીકાર કે ૫૮. કોઈપણ કામના પક્ષકારે કિંવા તેઓના મુખત્યારે ને હકીકત કેથી હકીકતો મુદ્દામાંની સુનાવણીની વખતે અંગીકાર કરવાનું કમુલ કરે, કિંવા સુનાવણીમાં,

વધીની પેઢેમાં પોતાની સહી સાથેના બધી આપેલા લેખ ઉપરથી ને હકીકત અંગીકાર કરવાને તેઓ કમુલ કરે, કિંવા ને હકીકત તેઓએ પોતાના જાણ જવાબ બેપરથી જાંગીકાર કરી છે એવું એવા જાણ જવાબ બાળતના તે વખતે જાણ નોંધે. તેને નકુદરે, ને હકીકત તેને કમુલ કરે. તેને જાણ નોંધે પરહુ તેને જાણ નોંધે તેને કમુલ કરે. તેને હકીકત તેને કમુલ કરે. તેને જાણ નોંધે કોઈ રીતે સાબિત કરી આપવાનું પક્ષકાર અજકરે હરમાવવાને કોટ મુખત્યાર છે.

દીકા—આ કામ મુજબ હકીકત વિષે, (૧) કામની રજુવાત વખતે પક્ષકારે કે તેમના મુખત્યારે મેદાની કે બમેલી ફર) કામની રજુવાત પેઢેમાં પક્ષકારે કે તેમના મુખત્યારે લખીને કરેલી (૩) જાણના નિવમયા થતી, જે જણ રીતે કરેલી કમુલત સાબિત કરવાની જરૂર નથી, તોપણ એવી ધાર રહ્યા છે કે કોટની મજામાં આવે તે તેને પુરાવો બીજી રીતે માનવાને મુખત્યાર છે. આ ને નિયમ છે તે શિયામ કામ નિયમ હોય એમ જાણુ નથી, પણ આ નિયમ હકત દસ્તાવેજ વિષે છે. મુખત્યારના વિશે કોઈ નિયમ થયો નથી.

તે કોટીએ કૌમુલો પ્રથમ કરેલી હોય પ્રમાણે પુસ્તકમાં દાખલ થવા લાયક નહોત, તે પશુ આ કામ પ્રમાણે દાખલ થાય છે, એમ ખારનું નહીં નોંધે. જ્યારે સુનાવણી થતા પેઢેમાં કમુલત કરવામાં આવેલી હોય ત્યારે તે બાળતનો કાર લખેલા હોય નોંધે, અને તે નીચે પક્ષકારે અમર તેમના મેદાની સહીએ હોવી નોંધે. પરહુ

જ્યારે ન્યાયાધીશની રજા આવી કમીશન કરવામાં આવે ત્યારે તે બાબત ન્યાયાધીશ દ્વારા તરમાં લખી લીધું હોય તે જસ છે.

કાર્ડ પઢાવનારની સ્ત્રીના કપડાંમાંથી શાક્ષી લેવામાં આવેલી 'ટોપ, અને તે શક્ષી રજૂ કરવામાં આવે તો, તે સ્ત્રીને ઝોળખવા બાબતનો પુરાવો હોવો જોઈએ. (નાઈનસાહેબની રીકનું પાનું ૨૩૮) * * *

કેલ વર્ષના પદાકાર તરફથી કબુલત આપેલી હોય, તે કબુલત મુકદ્દમાની તપાસ ચાલતાની ફરિયાનામાં હોય તો, તે કરવાને તેમને અખત્યાર હોય એમ કહી બેઠક મળે.

भाषा ४-१०—मुद्रासुधानी पुराण व्याख्यान.

મુખ્યમુલાની પદ્મ. હસ્તાલેખમાંના મળકુર શિવાય સર્વે હરહિતો મુખ્યમુલાની પુરા-
પુરાવાથી હજી. વાધો દાખલ કરી શકાય છે.

કલેશમુખિત ક
રવા બાબત. *

દીક્ષુ—આ કંઠમનાં શબ્દો ભેદા ભેદોએ તેવાં નથી. કર્તાવેશનો મનુકર પદ્ય અ-
રુકે હકીકત પ્રમાણે બુદ્ધિપ્રમાનીના પુરાવાથી સાબિત થાય છે, એકલેએ જાણે કર્તાવેશ
પુરાવ મંદાત બિપુરાવ સાબલ કરવામાં આવે છે.

હિસાબ નહીં થવાની બાબત મુખ્યમુખ્યમીત્રીના પુરાવથી કામેત ચાલ રહ્યું છે, તેમજ વસુલદારની સમીક્ષા પોલિસથી થઈને હોવા તે સ્પષ્ટ ન થાય તોપણ કારણને મુખ્યમુખ્યમીત્રી પુરાવ આપાય છે. (ઈ. સા. વી. ૧ મ. પાલુ ક્રમ ૩)

સુખશ્રુત્યાની પૂરાવો પ્રત્યક્ષ દેખો એટલે, એટલે, * * *

જાન્યવારી ૨૦૧૬

એ પુરાવો મજબૂત છે દર્શાવતો સાંભળી ચકાવી હતી તે દર્શાવતો વિશે હોય તો, દર્શાવતો મજબૂત પોતે સાંભળી છે એમ જ સાહેબ કહે, તેની સાહેબી આપવી એકમો.

જો યુગલો અમર બે હકીકતનું જ્ઞાન બીજા કેસ હકીકતો કિંવા કાઈ બીજા રીતે યથા
શક્તિ હવે તે હકીકત વિશે છેવ, તે હકીકત અમરનું જ્ઞાન પોતાને તે હકીકતો કિંવા
તે રીતે યથા છે એમ ને સાહેબ દેહે તેની સાહેબો બોલવી જોઈએ.

जे पुराणे भक्तुर अमुक अभिप्राय विरहिं द्यावे अर्थ उपरवी ते अभिप्राय
इसकचभा अभ्यासे होय ते विरहि होय, ते अर्थ सत्यते ते अर्थ उपरवी ते अभिप्राय
इसे ते सत्यपनी साहेदी आपवी न्हेअये.

• પરવત્તુ એવું કહાયલામાં આખ્યું છે કે ને અધ્યા વેચ્યા સાર મુકવામાં સાધારણ રીતે આવતા હોય તેવા કુશળ આજ્ઞોભા લખેલું અભિપ્રાયની તથા ને કારણ બીજાથી તે અભિપ્રાય અધ્યા ને કારણીની સામિતી તે અધ્યા કારણ કરીને કરી શકાય છે; પણ એ મુજબ ક્યારે થાય કે ક્યારે તે અધિકાર અધ્યા પાછો હોય, કિંવા તે ખરી સકોત ન હોય, કિંવા કોઈની આવધાને ને અવધન*થયો હોય, કિંવા બધો વખત સાચા રીવાજ અધ્યા

વલ પુરાવો છે; પરંતુ બ્યારે સદરજુ સર્વે દસ્તાવેજો એકજ અસલ દસ્તાવેજોની નહીં હોય, ત્યારે તે દસ્તાવેજો સદરજુ અસલ દસ્તાવેજોના મળકુરનો અવલ પુરાવો થતો નથી.

દર્શાવે.

એવું આપનામા આગ્યું છે કે એક માણસના કબજામાં થયું જાહેરનામાં છે; અને તે સર્વે એક અસલ ઉપરથી એકી વખતે દસ્તાવેજો લખેલાં છે. સદરજુ જાહેરનામાં પૈકી દરરોજ એક જાહેરનામાં બીજા દરરોજ જાહેરનામાંના મળકુરનો અવલ પુરાવો છે; પરંતુ સદરજુ અસલ જાહેરનામાંના મળકુરનો સદરજુ જાહેરનામાં પૈકી કોઈ પણ જાહેરનામાં અવલ પુરાવો થતો નથી.

ટીકા—અરે તમામ પક્ષકારોએ એક દસ્તાવેજ એવડો અગર એવડો લખી આપેલો હોય એવા હિતુથી કે તમામ પક્ષકારો તે દસ્તાવેજ પ્રમાણે એકએક નકલ પોતાની પાસે રાખેલા, તે દરેક અસલ પ્રમાણે અણવામાં આવે છે, અને તે દરેક બીજાઓ આગત અસલ પુરાવો છે.

અપેલા દસ્તાવેજો નીચે નકલ થાય છે તેમજ લખેલા પૃથુ થાય, આરે તે આગત માં લખેલા અને લખેલાઓમાં કોઈ ભેદ નથી, સગુણ બ્યારે બીજા દસ્તાવેજો પુરાવ કા-અણ થઈ શકતો હોય ત્યારે તે એકસરખી રીતે બીજા દસ્તાવેજ તરીકેના પુરાવમાં લખાઈ શકે છે.

કપડાંથીએ વગર અખત્યારે કોઈ દસ્તાવેજમાં ફેરફાર કરવાથી તે સર્વે નીરર્થક થાય છે. (ક. પ્ર. ૧૦૪).

પ્રામીસરીનેકમાં 'માગે ત્યારે એ સખ્તો ઉમેર્યા હતા. તેમાં દગ્ગુએકે તે ફેરફારથી એ નોંઠ રહ થતી નથી, કેમકે એ સખ્તો નીરુપણી છે. એ સખ્તો ને વાત કાપડો પુરી થાત તેજ આજ બનાવે છે. (૧૨ મુ. હાથી, ૨૦૩)

દાખ પુરાવો. ૧૩. દોષમ પુરાવાનો અર્થ નિચે લખ્યા પ્રમાણે છે, અને તેમાં

તિમે લખેલી વસ્તુનો સમાવેશ થાય છે.

(૧) આ જાહેરમાં હવે વડી જે નિયમો જાહેર છે તે પ્રમાણે આપેલી રાખલાવાળી નહીં.

(૨) યત કિયાવડે અસલ ઉપરથી કરેલી નકલ, બ્યારે તે યત કિયા ઉપરથી ખરીદ નકલ થાય એવું હોય ત્યારે; તથા એવી યત કિયાવડે કરેલી નકલ સાથે મુકાબલ કરેલી નહીં;

(૩) અસલ ઉપરથી કરેલી કિંવો અણુલ જોડે મુકાબલ કરેલી નહીં;

(૪) દસ્તાવેજના સામા ભેખ, જે પક્ષકારે તે કરી ન આપ્યા હોય તે પક્ષકાર વિરુદ્ધ;

(૫) જે અખસે કોઈ દસ્તાવેજ પૂર્ણ ભતે જોયો હોય, તેણે તે દસ્તાવેજના મળકુર નો મુખજુબાની કહેલો હોવાલ.

દર્શાવે.

(અ) અસલ દસ્તાવેજ તથા તેનો ફોટોગ્રાફ એ એકીને મુકાબલ કર્યા ન હોય, તોપણ સદરજુ અસલ દસ્તાવેજના મળકુરનો ફોટોગ્રાફ મળકુર દોષમ પુરાવો છે; પરંતુ જે વસ્તુ ઉપરથી ફોટોગ્રાફ મળકુર લીધો હોય તે અસલ હોય એવું સાબિત થવું જોઈએ.

(બ) નકલ કરવાના યતવડે કોઈ કામગીરી કરેલી નકલ જોડે મુકાબલ કરેલી નકલ

- તે કામળ માટેના મળકુરનો દોષમ પુરાવો થાય છે; પરંતુ સદરકુ નહીં કરવાના મને કરેલી સદરકુ નહીં અસલ મળકુર ઉપરથી કરી છે, એવું બતાવવું નોંધ્યું.
- (ક) નહીં ઉપરથી કરેલી કોઈ નહીં પછાડીયાં અસલ મેંડે મુકામલ કરી દેવાનો, તે દોષમ પુરાવો થાય છે; પરંતુ તેને એ પ્રમાણે મુકામલ કરી ન હોય તો, તે અસલ દસ્તાવેજનો દોષમ પુરાવો નથી, જ્યાં નો નહીં ઉપરથી તે કરવામાં આવી હોય તે નહીં અસલ મેંડે મુકામલ કરી હોય જોવાયું.
- (દ) અસલ મેંડે મુકામલ કરેલી નહીંના મુકામલની દેવાલ, કિંવા અસલ ઉપરથી લેખિયા કોટામાલ કિંવા મુકામલ કરેલી નહીંના મુકામલની દેવાલ, સદરકુ અસલ દસ્તાવેજનો દોષમ પુરાવો નથી.

ટીકા-અસલ વરતુનો ફોટોગ્રાફ લેવામાં આવેલો હોય, તે અસલ વરતુ સાબિત કરવા ને પ્રથમ એમ સાબિત કરવું જોઈએ છે, તેના ખરીદીને ફોટોગ્રાફ લેવામાં આવેલો હતો, તો પછી તે ફોટોગ્રાફ બીજા દરમજાના પુરાવ તરીકે પુરાવામાં લેઈ શકાય છે, અને મુકામલ કરેલી આવી નહીંના નહીં પછી બીજા દરમજાના પુરાવ તરીકે પુરાવામાં લેઈ શકાય છે. જે સમયે મુકલ કરેલી હોય તે તેના સાબાવણી આગત સોમન ખાઈ છે. જે તેને રજુ કરવામાં ના આવે તો એ સમયે તે નોંધવું.

પર એક અસલ સાંચનાર અને બીજો માં સોમન ઉપર સાક્ષિ લેઈ શકાય છે, પરંતુ એકલા એક સમયે એ મુકામલો કરેલો હોય નો, વધારે મેંડેલત બને.

આ કામમાં ઉપપુરાવાના જે પ્રકાર છે તે સર્વ પુરાવા કાપાલ સરખા માન્યા છે, એટલે ઉપપુરાવા આપવા હકક બીજાના થાય છે.

દસ્તાવેજનો અ. ૧૪. હવે પછી જે પ્રસંગો કદવા છે તે શિવાય બીજે પ્રસંગે દ- વસ પુરાવાથી રતાવેલો બીજા પુરાવાથી સાબિત કરવા જોઈએ.

સાબિત કરવા
નોંધ્યું.

ટીકા આ કામમાં પ્રમાણ સાબિત થવા નોંધ્યું, એ માં તે લેખથીજ સાબિત કરવાના છે.

• દસ્તાવેજ પુરાવ બાબત દસ્તાવેજ ઉપર સાક્ષિઓ કરવાનો દિંદુસાએ પ્રમાણે જે નિમ્ન છે, તે બીજા કામને બરોબર રીતે લાગુ કરવાનો નથી. (ઈ. લા. રી. ૨ અ. પા. ૭) કેવે પ્રસંગે ૬૫. કોઈ દસ્તાવેજ છે કિંવા નથી એ બાતનો તથા તે દસ્તાવેજ દસ્તાવેજ વિશે બીજી રીતિનો, તથા તેના મેંડકુરનો દોષમ પુરાવો નીચે કહેલે પ્રસંગે દોષમ પુરાવો આપી શકાય છે.

આપી શકાય છે.

(અ) હવે એક દોષમ છે તે સમસના, કિંવા દોષમ છે, કિંવા તે હકમને તે તામે ન હોય તે સમસના,

કિંવા તે દસ્તાવેજ હાજર કરવાની જે સમસને કાપાલો દરજ્જો હોય તે સમસના

કચ્છમાં કિંવા અખતારમાં અસલ દસ્તાવેજ છે, એવું બ્યારે બતાવવામાં આવે, કિંવા એવું સાબત પડે ત્યારે, તથા બ્યારે કલમ ૧૧ માં કહેલી નોટીસ પોલિસમાં પછી દસ્તાવેજ મળકુરે કાનૂર કરવામાં ન આવે ત્યારે, તે પ્રસંગે;

(બ.) જે સમસ વિરુદ્ધ દસ્તાવેજ મળકુરે સાબિત કરવાનો હોય તે સમસે અસલ છે એ વાત કિવા તેની કિયાની, કિવા તેનો અનુકરણખીતવાર અંગીકાર કરવાનું બ્યારે સાબિત થયું હોય, ત્યારે તે પ્રસંગે;

(ક.) બ્યારે અસલ દસ્તાવેજની નાક થયો હોય ત્યારે, કિંવા તે ખોવાઈ ગયો હોય ત્યારે, કિંવા તેમાં કમોલા મળકુરે વિશે જે પક્ષકાર પુરાવો આપવા માટે છે તે પક્ષકાર એની જાતની કસુર કિવા મદલતથી કીરપન ન થયું હોય એવા ખીલ કાઢ કાઢવુંને લીધે થોડા વખતમાં તેને કાનૂદ કરી શકતો ન હોય ત્યારે, તે પ્રસંગે;

(દ.) બ્યારે અસલ દસ્તાવેજ સેહેલથી ખસી જાય નહીં એવા પ્રકારનો હોય, ત્યારે તે પ્રસંગે;

(ઈ.) બ્યારે અસલ દસ્તાવેજ કલમ ૭૪ મુજબનો સાવેનિક દસ્તાવેજ હોય, ત્યારે તે પ્રસંગે.

(જ.) બ્યારે અસલ દસ્તાવેજ એવો હોય કે આ કાયદા મુજબ કિંવા ખિટલ ઈંગિશ માં કોઈ ખીલે કાયદો અમલમાં હોય તે મુજબ તેની કામલાવાળી નક્ક પુરાવામાં આપવાની પરવાનગી હોય, ત્યારે તે પ્રસંગે;

(ઝ.) બ્યારે અસલ દસ્તાવેજમાં ધણા હિસાબ તથા ખીલ દસ્તાવેજ હોય અને તેની તપાસણી ફોટમાં કરવી મુજબ પડતી ન હોય, તથા સરકાર સર્વે દસ્તાવેજને મળીને તેનું એકદર સર્વોચ્ચ શું પરિણામ થાય છે એવું હકીકત સાબિત કરવાની હોય ત્યારે તે પ્રસંગે.

રકમ (અ.) (ક.) તથા (ક.) માં કહેલે પ્રસંગે દસ્તાવેજ મળકુરના મળકુરનો દરરોજ રોપમ પુરાવો સેવા થોડા છે એમ સમજવું.

રકમ (બ.) માં કહેલે પ્રસંગે રકમ મળકુરમાં કહેલો અંગીકાર સેવા થોડા છે, એમ સમજવું.

રકમ (ઈ.) તથા (જ.) માં કહેલે પ્રસંગે દસ્તાવેજ મળકુરની કામલાવાળી નક્ક સેવા થોડા છે, એમ સમજવું.

(ઝ.) માં કહેલે પ્રસંગે રકમ મળકુરમાં કહેલો અંગીકાર સેવા થોડા છે, એમ સમજવું.

લીકા-સભા પક્ષકારના કચ્છમાં અસલ દસ્તાવેજ હોય તે રજુ કરવાની તેને નોટીસ આપવી હોય તેમ જતાં તે રજુ કરે નહીં તો, તે બાબત કિયપુરાવ સાબત થઈ શકે છે.

કોઈ દસ્તાવેજ ખોવાયો હોય અગર નક્ક થયેલો છે, એમ કહેવામાં આવતું હોય તો, તે દસ્તાવેજ એક વખત હતો એ બાબત કોરેક્ટ પુરાવ આપવો જોઈએ, ત્યાર પછી આમ ઈન્કાઈસી નાક થયેલો છે અગર ખોવાયેલો છે અગર તેનું અનુમાન થાય છે, એવો પુરાવ આપવો જોઈએ.

જાનર કરેલા ૧૭. કોઈ દસ્તાવેજ ઉપર કોઈ સખસે સહી કરી છે, કિંવા તે દસ્તાવેજ ઉપર સખસો કિંવા તેના કાઠ બધા સખસ મળકરે લખ્યો છે, એવું કહેવામાં આવતું હોય, તો તે સહી તે સખસના હાથની છે એવું, અથવા દસ્તાવેજ મળકરનો એટલો બધા માણસ મળકરના હાથનો છે એમ કહેવામાં આવતું હોય તેટલો જામતું લખાવું તે સખસના હાથનું છે એવું, સાબિત થવું જોઈએ.

કે, એવું કહેવામાં આવે, ત્યારે તેની સહીની તથા જામતીની સાબિતી થવી જોઈએ.

‘દીકા—અક્ષર કેવી રીતે સાબેત કરવા તે વિશે કલમ ૪૫, ૪૭ બીપરની દીકાઓ જુઓ. દસ્તાવેજમાં ફેરફાર થિયે કલમ ૧૨ બીપરની દીકા જુઓ.

દસ્તાવેજ કરી આપ્યાની વાત કરી આપનાર પક્ષકાર કમીલ કરે તો, પછી અક્ષર સાબિત કરવાની જરૂર નથી. જુઓ કલમ ૪૮, ૪૯ અને ૭૨.

કાઠ આમજા દસ્તાવેજ લખનારે તથા સાક્ષીએ એ દસ્તાવેજ થયા વિશે લખાવેલી હકીકત રજૂ કરી તકરારી દસ્તાવેજ સાબેત કરવા પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. તેમાં એમ તકરાર લેવામાં આવી હતી કે અક્ષર વિશે સહી કરનારનો પ્રતક્ષ પુરાવો જોઈએ, પણ આ કલમમાં સ્પષ્ટ રીતે તેમ કશું નથી, તેમ કાપડા આંધનારી સમાનો તેવો પ્રતક્ષ હોય એમ થવું અને જાણવું નથી. (૧૩ જ. કા. રી. પાનું. ૧૮-૧૯).

દસ્તાવેજ ૧૮. કોઈ દસ્તાવેજ ઉપર કાપડા પ્રજાણે સાક્ષી થવી જરૂર હોય, કાપડા કાપડા અને દસ્તાવેજ મળકર ઉપરનો કાઠ સાક્ષી કરનાર સખસ હવાત હોય, પ્રજાણે સાક્ષી તથા કોર્ટના અમલમાં હોય, તથા પુરાવા આપવાને કાળ હોય તો, દસ્તાવેજી જરૂર થઈ જાય ત્યારે થવાની જાત સાબિત કરવા સાક્ષી જોઈએ એવો એક સાહેદ હોય તો તે થવું જોઈએ તથા જોઈએ તે દસ્તાવેજ પુરાવા હાખસ વાપરવા નહીં.

થાની સાબિતી

જામત.

‘દીકા—જ્યારે દસ્તાવેજ પુરાવામાં મુજબમાં આવે ત્યારે પેહેલો વિચાર જોઈએ કરવાનો છે કે, તે બીપર કાપડા પ્રજાણે સાક્ષી થઈતી હોવાની જરૂર છે, તેવા તે દસ્તાવેજ કે કિંવા નહીં. ફિજાંડમાં આવા દસ્તાવેજો થવા હોય છે, પરંતુ ફિજરતાનમાં તો થાયજ છે.

સાક્ષીકરનાર ૧૯. એવો સાહેદ કાઠ મળી શકે ન હોય, કિંવા સંબંધિત થમીલા સાહેદ મળે નહીં તથા આપરલ ડંઘા સખસમાં તે દસ્તાવેજ થયો છે એવું દસ્તાવેજ મળકર ઉપરથી સખસનું હોય, તો જોઈએમાં જોઈએ એક સાહેદની પણ સહી તેનાં હાથની કરેલી છે એવું, તથા જે માણસે દસ્તાવેજ લખ્યો છે એવું, આપ્યો છે તેની સહી તેનાજ હાથની છે એવું સાબિત થવું જોઈએ.

રીકા—આ કલમથી જે આપનો સાબેત થવી જોઈએ, એક નો સાક્ષી કરનાર સાહેબની સાથે અને બીજા દસ્તાવેજ લખી આપનાર પક્ષકારની સહી તે કલમ ૧૭ માં જતાવ્યા પ્રમાણે સાબેત થઈ શકવી જોઈએ.

મેલાએએ દસ્તાવેજ સોંપવામાં જેટલી તાત્પરતાની જરૂર છે તેટલી તાત્પરતા સાહેબી સોંપવામાં દેવી જોઈએ, આ તાત્પરતા જૂઠાં કરમાંથી બિપર સાક્ષીએ કાપડા મુલ્યે દેવી જોઈએ તે દસ્તાવેજના સાક્ષીએ અને જે દસ્તાવેજ બિપર સાહેબીને પાત્રી કાપડા પ્રમાણે સાક્ષી દેવાની જરૂર નો દેવાઈ, પણ તે બિપર સાક્ષીએ ફરવામાં આવેલી દેવ તો, તે સાક્ષીએ સોંપવામાં વાપરવી જોઈએ.

જે દસ્તાવેજ છે, જે દસ્તાવેજ બિપર સાક્ષી થઈ દેવ તે દસ્તાવેજ જે માણસે બિપર સાક્ષી લખી આપેલા દેવ તે પાત્રો તે દસ્તાવેજ લખી આપવાનું જોઈએ કરે. થઈ દેવ તે તો તે આગીકાર દસ્તાવેજ મળે ર થયો છે એ વાતની લખી આપનાર દસ્તાવેજમાં મળેકર વિરૂદ્ધ પુરાતી સાબીતી છે એમ સમજવું. પછી તે દસ્તાવેજ એવો નો આગીકાર. દેવ કે કાપડા પ્રમાણે તેના બિપર સાક્ષી જોઈએ, તેવું.

રીકા—આ કલમમાં જે દસા છે તે સન ૧૮૫૫ ના આકટ ૨, જની કલમ ૩૮ થીમાં દેવો તેજ છે.

પેટીના નોકર અગર એન્ટ હિસાબના ચોપડા રખેલા દેવ તો, તે કમુલત તરીકે જમતા છે (ઈ. જા. રી. ૧ મુ. પાર્ટ. ૧૧૦).

દસ્તાવેજ બિ. ૩૧. દસ્તાવેજ થવાની વાત દસ્તાવેજ બિપર સાક્ષી કરનાર સાહેબ પર સાક્ષી ના કમુલ કરે, કિવા તેને તે વાત માફ ન દેવ તો સહેજ દસ્તાવેજ થવાનાર સાહેબ ની વાત બીજા પુરાવા બિપરથી સાબિત કરી શકાય છે.

દસ્તાવેજ થવાનું ન કમુલ કરે તે બીજા સાબિતી આપી શકાય છે.

રીકા—આ કલમ તમામ દસ્તાવેજ બિપરના સાક્ષીઓની જાણવામાં લાગે થાય છે, પછી તે દસ્તાવેજ એકે જુએ કે તેના બિપર સાક્ષીઓની જરૂર દેવ કિવા નહીં તેની ચીંતા નહીં. સાબીતી જરૂર છે તેને માટે બિપરની આર કલમો છે. રમથ જતાહી એવેલા પ્રસિદ્ધતામાં છે.

જે દસ્તાવેજ છે. જે દસ્તાવેજ બિપર સાક્ષી જવાની કાપડા મુલ્યે જરૂર નથી તે બિપર સાક્ષી દસ્તાવેજ બિપર સાક્ષી થઈ દેવ. તો જાણે તે દસ્તાવેજ બિપર સાક્ષી થઈ થવાની કાપડા નથી એમ સમજવું તેની સાબિતી કરી શકાય છે.

કામુલ ન કરે નથી તેની સાબિતી આપત.

ટીકા—આ? કાષ્ઠા પ્રમાણે કોઈ દસ્તાવેજમાં સાક્ષી કરાવવાની જરૂર ન હોય, ત્યારે તે દસ્તાવેજ યવાની વાત સાક્ષીની સહી સિવાય બીજી રીતે શાબેત કરવી. જેમકે પક્ષકારની કબુલતથી, સહોની ઓળખાણથી, વિગરે.

અક્ષરના મુકા ૩૩. કોઈ સુધી કિંવા લખાણ કિંવા ચિહ્નને સખસે કરવાનું બધા બાબત. તે ઊપરથી સમજાવ્યું હોય તે સખસે તે સહી કિંવા લખાણ કિંવા ચિહ્ન કરવો છે કે કેમ, એ વાતનો નિર્ણય કરવા સાર ને સહી કિંવા લખાણ કિંવા ચિહ્નને સખસ મળકુરને છે એવો અભીકાર કરવામાં આવેલો હોય, કિંવા એવી જગ્યાએ જ્યાં કોઈ સહી કરી શકાય છે; પછી બીજા કોઈ કારણને આધારે હોય તોપણ.

કોઈમાં હાજર હોય એવા કોઈ સખસે ને સખસે કિંવા આંકડા લખવાનું હેતુવામાં આવતું હોય, તે સખસે કિંવા આંકડા એડે મુકાબલો કરવા સાર સખસ મળકુરને હરકોઈ સખસે કિંવા આંકડા લખવાનો મુકામ કરવાનું કોઈ મુખત્યાર છે.

ટીકા—આ કસમ પ્રમાણે એક તકરારી સહોનો બીજી બીનતકરારી સહી સાથે મુકાબલો થઈ શકે છે, અને તે મુકાબલો કોઈ અથવા કુશળ કાહેલો કરી શકે છે. કસમ ૪૭ મુજબ જે માથુસ અક્ષર ઓળખતો હોય તે એજીબની શાબેત કરી શકે છે.

આ કસમ ૧૬વાની જાને ફોજદારી કમિતે લાગુ પડે છે. સન ૧૮૫૫ ના ૨ ના આક્ટની કસમ ૪૮ થી અને આ બાબતમાં ૨૨ વી રી. પાટું ૨૩૨ જુએ.

ફક્ત ગાફારની સરખાવણી ઊપરથી જુદો દસ્તાવેજ બનાવવાનો ડરામ કરવામાં આવ્યો હતો તે અભિપ્રાય મનાવેલ નથી. ૮ એ. લા. રી. પાટું ૪૯૦

જુડીશીયલ કમિટીએ દેશી હરફ આજુબ દેશી બ્યાવાપીસનો ડરામ હમેશ બ્યાવાપીસ ના ડરામ હરફ વધારે પસંદ કરેલો છે. ૭ એ. લા. રી. પાટું. ૨૧૩.

સાવેનનિક દસ્તાવેજ.

સાવેનનિક-૬ ૩૪. નીચે લખેલા દસ્તાવેજને સાવેનનિક દસ્તાવેજ સમજવા રતાવેલ

૧. જે દસ્તાવેજ નીચે લખ્યા મુજબના આક્ટ હોય અથવા આક્ટના લેખ હોય તે દસ્તાવેજ.

- (૧.) રાખના અભાધીશી ક્રિપેલી આક્ટ કિંવા આક્ટના લેખ.
- (૨.) સરકારી મુકાબલો તથા ઈનસાફની કોર્ટ ક્રિપેલી આક્ટ કિંવા આક્ટના લેખ.
- (૩.) તથા બ્રિટિશ ઈન્ડિયા માહેના, અથવા મહારાષ્ટ્રના રાખના કોર્ટ પથુ બ્રિટિશ બાગ માહેના, અથવા પરચાર્જ માહેના, કાષ્ઠા કરનારા, તથા ઈનસાફ કરનારા, તથા રાખકરનાર અલાનનારા સરકારી અનસદારોએ ક્રિપેલી આક્ટ કિંવા આક્ટના લેખ.

૨. ખાનગી દસ્તાવેજના સાવેનનિક લેખ બ્રિટિશ ઈન્ડિયામાં રાખવામાં આવતા હોય તે.

ટીકા—આ કલમની રકમ ૨, ૭ થયેલી અમલની છે, કેમકે ૨૭૨૨૨ના કાયદા પ્રમાણે જે ખાનગી દસ્તાવેજની દફતરમાં નોંધ સમજામાં આવે છે તે નક્કી હોય છે, અને એવપુરાવ તરીકે તેની ખરી ખુલ્લ કામ આવે છે.

સન ૧૮૭૭ ના અપ્રિલ ૩ નાની કલમ ૫૭ પ્રમાણે જે નક્કી આપવામાં આવે, તે અસલ દસ્તાવેજનો મળકેર કાચેલ કરવાને પુરાવા સ્વયં છે.

કોર્ટ આજ વડેસના કામમાં ઈન્ફીક્ટ અમલદારો વડે લખાએલા કલમ ૫૩૦ તે વખત અગ્રિક માધુસ હયાત હતો, એમ જતાવવાને માટે પુરાવામાં લેવામાં આવ્યા. ૨૩ વી. રી. પાનુ. ૨૭૨

ખાનગી દ- ૭૫. બીજા ક્ષેત્રે દસ્તાવેજને ખાનગી દસ્તાવેજ સમજવા. દસ્તાવેજ.

ટીકા—કલમ ૭૪ થીમાં જે દસ્તાવેજને જતાવ્યા છે તે સિવાયના તમામ દસ્તાવેજો ખાનગી દસ્તાવેજ છે.

સાવેજનિકદ- ૭૬. જે સાવેજનિક દસ્તાવેજ તપાસવાનો હરકોઇ સમસનો હક દસ્તાવેજનીદા છે, તે સાવેજનિક દસ્તાવેજ જે સરકારી અમલદારના હવાલામાં હોય, તે અસલાવાળી ન- દરએક સરકારી અમલદારે તેની નક્કી સદરકુ સમસને માથેથી તથા તેને હથે.

સાર કાયદા મુજબની શી બરેથી આપવી, તથા તેની સાથે નક્કી મળકેર ની તથા એવું એક સર્ટિફિકેટ લખી આપવું કે એ નક્કી દસ્તાવેજ મળકેરની અથવા તેનો કામ હોય તો તેના કામની, ખસી નક્કી છે; એ સર્ટિફિકેટની ઉપર સદરકુ અમલદારે તારીખ નોંખવી, તથા તે નીચે પેતાના સરકારી હોદ્દા સાથે પેતાના નામની સહી કરવી, અને અમલદાર મળકેરને ક્રિકેટ વાપરવાને કાયદાથી અધિકાર હોય તો તેના ઉપર ક્રિકેટ ચારેલો. એ પ્રમાણે જે નક્કી ઉપર લખાયેલ લખેલો હોય તે નક્કીને લખાવાળી નક્કી છેવી.

પુલાસો.—જે અમલદારોને સરકારી હોદ્દાના કામના સાધારણ રીતે આવેલા પ્રસંગથી એવી નક્કી સ્થાપિત કરવાનો અધિકાર હોય, તે દરએક અમલદારના હવાલામાં એવા દસ્તાવેજ છે, એવો આ કલમનો અર્થ સમજવેલ.

ટીકા—જુદી જુદી જ્વતના દસ્તાવેજોના ઉપર સ્થાપિત એવુલા બાબત સન ૧૮૭૦ ના કોર્ટ શી આકેટના પરીશીટ ૧ કાની કલમે ૬-૭ છેવી. ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતીના કાયદાના અંતર મુજબ આપેલી જુદી જુદી જ્વતના દસ્તાવેજોની નક્કી ઉપર તા ૬ જુન સન ૧૮૭૩ ના નંબર. ૬૬૬ ની ઈજ્ઞા સરકારની જાહેરખબરથી સ્થાપિત એવુલાની કુલ છે. એ જાહેરખબરથી નીચેની નક્કી બીપર સ્થાપિત એવુલાની જરૂર નથી.

૧. ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતીના કાયદાની કલમ ૧૪૬ મુજબ તોફમતદાર સમસને આપેલી તોફમતનામાં નક્કી અથવા તરજુમા બીધર;
૨. કલમ ૨૦૧ અને ૨૦૬ મુજબ તોફમતદાર સમસને આપેલી જુમાનીએની નક્કી ઉપર;
૩. કલમ ૨૭૬ મુજબ જે સમસને તેથી નુકસાન હોય તે સમસને આપેલી ફોજદારી કોર્ટના ફેસલાની અથવા કુકમની નક્કી બીપર એ તે સમસ જેલમાં હોય, તો અથવા કોર્ટની ખાનમાં આકે તો.

૪. કલમ ૨૧૭ મુજબ તોફાનદારને આપેલી ક્ષાદોત્તેની જુનાનીએની નકલ ઉપર.

૫. કલમ ૧૩૮ મુજબ ભરણુ પોષણના કુટુંબની નકલ ઉપર.

અનુમતી થત એ કક્ષાથી તે કામના કમચોગાં હોય તેથી આ કલમ પ્રમાણે દાખલાવાળી નકલ થતી નથી. ઇ. લા. રી. ૧૪ ક. પાનું ૪૮૧

એવી નકલો ૭૭. જે સાર્વજનિક દસ્તાવેજની અથવા સાર્વજનિક દસ્તાવેજના મુદ્રણવાળા બાદગી સદરકુ પ્રમાણેની દાખલાવાળી નકલો નકલ છે, એવું તે નકલ બિપરથી સમજાવ, કે સાર્વજનિક દસ્તાવેજના, અથવા દસ્તાવેજના બા-
ગર્મીના, અપાણુની સાબિતીમાં સદરકુ પ્રમાણેના દાખલાવાળી નકલો મુ-
જરી સકાય છે.

ટીકા—કલમ ૭૬ મુજબ જે નકલો મળી હોય તે આ કલમ પ્રમાણે પુરાવામાં આપી સકાય છે.

માત્ર સાર્વજનિક દસ્તાવેજની સાબેતી દાખલાવાળી નકલોથી થઈ શકે છે, પણ આ નગી દસ્તાવેજને જેવા કે કાગલા, ભેગાણુ ખતો, બાદગીઓ અને બીજા તેવા દસ્તાવેજો મળી મુદ્રણમાં દાખલ થએલા હોય, તેની નકલોને એ નિયમ લાગુ પડતો નથી. ૨૨ વી. રી. પાનું. ૩૫૫

દાખલાવાળી નકલો એ સાર્વજનિક દસ્તાવેજોનો જેવા જેવા માત્ર હોય પુરાવો છે, કલમ ૬૫ નો (ઈ) રકમ જેવી.

બીજા સર— ૭૮. નીચે પ્રમાણેના સાર્વજનિક દસ્તાવેજ નીચે પ્રમાણે સાબિત કરી દસ્તાવે-
જની સાબિ-
તી આવત.

(૧.) બ્રિટિશ ઈન્ડિયાનો રાજ્ય કારભાર ચલાવનાર સરકારના હરકાઈ કારખાનેથી થએ-
લા, અથવા હરકાઈ રયાનિક સરકારે કરેલા અથવા હરકાઈ રયાનિક સરકારના હ-
રકાઈ કારખાનેથી થએલા આકરો, ફકરો અથવા જાહેરનામાઓ, એ સર્વે
સદરકુ કારખાનાનાં હુકમો જેમકે તે કારખાનાના બિપરી વરથી હુકમ મળકુરો તેજ
કારખાનાનાં છે એવા દાખલા સહિત મોકલવામાં આવે, તે હુકમોથી સાબિત કરી સકાય છે.
અથવા એવી કાઈ સરકારના ફકરોથી કાઈ દસ્તાવેજ જાણ છે, એવું તે દસ્તાવેજ
ઉપરથી જણાય, તે દસ્તાવેજની સાબિત કરી સકાય છે.

(૨.) કામદા કરનારી સમાજોના પ્રેસીડેન્સ, એ
સદરકુ જેની તે સમાજના રેજન્ટથી અથવા કાઈ પ્રિસિડે કરેલા આકરોથી, અથવા સાર
મંથથી, અથવા કાઈ નકલો સરકારના ફકરોથી જાણ છે, એવું તે નકલો ઉપરથી
સમજાવ તે નકલોથી સાબિત કરી સકાય છે; .

(૩.) મહારાષ્ટ્રીએ અથવા પ્રિન્સિપાલિસે કરેલા અથવા મહારાષ્ટ્રીની સરકારના કાઈ
પણ કારખાનેથી થએલા જાહેરનામાઓ, ફકરો અથવા નિવેશો, એ સર્વે
મંડળ મોકલનાં નકલો અથવા ઉત્તરોએ હોય તેનાથી, અથવા કાઈ નકલ અથવા ઈ-
તેખાના રાણીના જાણનારે જાણ છે એવું તે નકલ અથવા ઉત્તરોમાં ઉપરથી સ-
મજાવ તે નકલો અથવા ઉત્તરોમાંથી, સાબિત કરી સકાય છે;

(૯) કેઈ પરચુઅર્સની રાશી કરભાર ચલાવનાર સરકારના આક્ટો અથવા કેઈ પ-રરાશીની કાયદા કરનાર સભાના પ્રેસિડિન્ટ એ

સરકાર સરકાર, અથવા મુખ્યત્વે કુકમથી છપાતાં હોય એવાં, અથવા એ પ્રમાણે

... ..

[illegible]

(५) भित्तिका दण्डितानि कर्तुं अर्जुनचर्मकं प्रयोज्यते। प्रोक्षणीयम्।

એવા પ્રોત્સાહન એની પ્રાપ્તિ કામગીરી પ્રમાણે રહેતાં હોય તેણે કરી આપેલી દાખલાવાળી સારકુ પ્રોત્સાહનની નૈસર્ગિક, અથવા કોઈ હાપેલી ચોપડીએ એવી અંકડોના કુદ-
મથી પ્રસિદ્ધ થાય છે, એવું તે ચોપડી ઉપરથી સમજાતું હોય તે ચોપડીથી, સા-
બિત કરી કાઢાય છે.

(૫.) કોઈ પારકા દેશમાંના કોઈ નીચા જ્ઞાતના મુલાવરનિક દસ્તાવેજ. *
અસલ દસ્તાવેજથી શાખિત કરી શકાય છે; અપૂર્વક અસલ પ્રમાણે તે લેખ જેની પાં-
સે રહે તે જાણ તેણે કરી આપેલી દુખલાખાણી નહક સાથે, જે કોઈ નીચરિયજિલ્લા-
કર્મી, અથવા જિલ્લા કોન્સલનું, અથવા રાજી તરફથી તે રાજ્યમાં મોકલેલા કોઈ
વરીયનું, સિકારવાણુ એવું સર્ટિફિકેટ હોય, કે અસલ દસ્તાવેજ કાઢવા પ્રમાણે જે
અસલદારના હવાલામાં છે તે અસલદારે ચોખ રીતે નહક મળકુરડ ઉપર ખરાવણા
નો દાખલો કરવો છે, તે સીદરક પારકા દેશના કાલવા પ્રમાણે દસ્તાવેજ મળકુરડો
પ્રકાર શાખિત થયેથી. સદરક દાખલાવાળી નહકથી શાખિત કરી શકાય છે.

इस्तावेज आणत अर्जुमान.

દાખલાવાળી ઉપ. * કોઈ દસ્તાવેજ ઉપરથી એવું સમજાય કે તે સર્વિશિષ્ટ છે, નહોતો ખરા અર્થવા દાખલાવાળી નહોતો. અર્થવા કોઈ અમુક હકીકતના પુરાવામાં અ-વશ્યવિરોધ અ-વાના દરાવ ઉપરથી એવા યોગ્ય બીજો દસ્તાવેજ છે, તથા દસ્તાવેજ મ-નકુરે ઉપરથી એવું સમજાય કે તે ખરા છે એવો કાગળો, પ્રિન્ટિંગ ઈ-મિયામાંના હરકોઈ અધિકારીએ, અથવા માહિતીવાળી સાથે દોસ્તી રાખનારા હરકોઈ દેશી સંસ્થાનમાંના કોઈ અધિકારીને મળવર નબર સર્વિશિષ્ટને યોગ્ય રીતે એ નાખત અખાસ આપ્યો. હોય એવા હરકોઈ અધિકારીએ, યોગ્ય રીતે તેનાપર આપ્યો છે, તેવો પ્રત્યેક દસ્તાવેજ ખરા છે એવું અનુમાન કોઈ કરવું; જરૂર એવા. દસ્તાવેજને સાથે કાગળમાં જે નમૂનો દરખોયો હોય તે નીચના પ્રમાણે તે દસ્તાવેજ મુખ્ય મુદ્દાની વાતે હોવો જોઈએ, તથા તે દસ્તાવેજ ને રીતે કરવાનું ક્યારમાં દરખોય હોય તે રીતે યમોજો છે, એવું તે દસ્તાવેજ ઉપરથી સાલમ પડવું જોઈએ. એવા કોઈ દસ્તાવેજ (ઉપરથી) જે અધિકારીએ તે ઉપર સહી કીધેલી અથવા દાખલો આપેલો સમજવો હોય, તે અધિકારીને મનકુરે સહી કરતી નવતો કાગળો મનકુરમાં સાધિકારી મનકુરે જતાવ્યા પ્રમાણેના સરકારી હોદ્દો હતો, એવું પણ કોઈ અનુમાન કરવું. *

બીકા—મી. ટેલર સાહેબ કેહે છે કે તમારે કામગીરી કેટલાક એકાદ તારાથી મી-

હકારથી બચવશ કરવામાં આવી હોય, અને એવા તાર ઉપર સહી અને કાઢેદીએ હેલ તો, ત્યાં સુધી વિરૂદ્ધ પુરાવ ના હોય ત્યાં સુધી તે તારોત્તુ લખાણ કેટલુંક ખુલી રીતે એક બીજા વિરૂદ્ધ હોય, તોપણ એ વખતે વીલ કરવામાં ક્યાંયુ તે વખતે તે દરમિયાન તાર તે વીલનો ભાગ છે, એમ કોર્ટ અનુમાન કરેયું.

વળી તેણે કહે છે કે બ્યારે વીલ અગર પુરવણી વીલમાં ફેરફાર, વચમાં પાસેયું અને એસેયું હોય, ત્યારે તે વીલ અગર પુરવણી વીલ, પણ પછી કરવામાં આવેયું છે, એમ ધમિલ સા પ્રમાણે અનુમાન થાય છે, પરંતુ ક્રીડ અને 'વીલની' જાળવવામાં અસક્ષમાં કોરી જગ્યા રાખવામાં આવેલી, હોય તે, જગ્યાએ લખાણ કરેલું હોય તે, તે કડી બાપ્પા પેટેલાં તે લખાણ થયું છે એમ અનુમાન થાય છે. તેજન કેટલાંક કાગળ કે જેમાં પછાકારોએ એક બીજા સાથે મળી 'જઈ' કરતાવેળે કરેલાં છે એવી ધુનમાં થતી હોય, તેવા કરતાવેળ ના હોય તો તે કરતાવેળમાં નુ લખ્યા તારીખો હોય તે તારીખોએજ તે થયા છે, એમ અનુમાન કરેયું જોઈએ.

સ્વીટન સાહેબ કહે છે કે હકીકતમાં અનુમાને એ ફક્ત વકરારો છે, સખળ કોર્ટ પોતાની નજરમાં આવે તેટલું તેનાં ઉપર વળત રાખી શકે છે.

પુરાવાતું ૬- ૮૦. બ્યારે હરકોઈ દોડની, રખાર એવો હરકોઈ કરતાવેળ ગુનર-હતર ગુનરવા વામાં આવે કે તે કરતાવેળ ઉપરથી એમ સમજાય, કે કરતાવેળ મજકુર માં આવે ... કે ... નો કમલાધી અખત્યાર રે કેયું ... આપેલી કાઢેદીનું કિંવા માન કરે ... તો હરકોઈ કોડની

કિંવા તે હકમતવળા સખસની કમલ પ્રમાણે લીધેલી જુગાની કિંવા કમુલત છે, તથા કરતાવેળ મજકુર ઉપરથી એવું સમજાવામાં આવે કે તેના ઉપર કોઈ નજર કિંવા માટલેટ, કિંવા એવા ઉપર કહેલા કોઈ અધિકારીએ સહી કીધી છે, ત્યારે કોર્ટ મજકુરે એવું અનુમાન કરેયું કે,

કરતાવેળ મજકુર ખરો છે; તથા સારું કાઢેદી કિંવા જુગાની કિંવા કમુલતના ઉપર સહી ધરનારે સખસે તે કાઢેદી, કિંવા કમુલતની કિંવા કમુલત કેવી હકીકતની સાથે લેવામાં આવી હતી તે જાણત એ વાતો લખેલી તે ઉપર થઈ સમજાય તે વાતો ખરી છે; તથા એવી રીતે કાઢેદી કિંવા જુગાની કિંવા કમુલત થોળ રીતે લેવામાં આવી હતી.

ટીકા—નોહકમતવળાને એ સ્વાજ કરવામાં આવે તેના જગ્યામાં તેણે કમુલત આપી હોય તો, તે કમુલતના સખસમાં તે કોડી જે કાંઈ લેખેલા હોય તેનો વિચાર કરી અર્થ કરવો જોઈએ. (૧૦ જી. સા. રી. ૩૭૨).

જાણી જોઈને ખોટી સાક્ષી આપવાના ગુન્હાની તળલીજમાં કરીયાદી તરફથી કોડીએ જે જુગાની આપી હોય તેવું દહતર રજૂ કરવામાં આવે, અને તે ખોટું છે એમ કહેવામાં આવે તો, કોડીએ જુગાની આપતા પેટેલાં જે કાંઈ કલા કલા તેજ તેમાં અગર તેની દેશી જાણમાં લખાએલા પ્રોસીડીયામાં છે એમ કોર્ટ અનુમાન કરી શકે. રૂર વી. રી. ૨ અને ૨૪ વી. રી. પાનું ૧૮ જુઓ.

આ દેશની સરકારી કોર્ટના જુડીશીયલ દહતરો સાથે આ કલમ નિરખત રાખે છે. પરરાખની કોર્ટનાં દહતરો જાળવવામાં જુઓ કલમ, ૮૬.

સરકારના અધિકારથી જે નક્કી કરવામાં આવેલો હોય તેના અસપષ્ટતા બાબત પ્ર-
સન આકટ પ્રમાણે જે અનુમાન થાય છે, તે સરકારના અધિકારથી પાછળની જરીફથી
નક્કી કરવામાં આવેલો હોય તેથી રદ જણી નથી. (ઈ. લા. રી. ૫ ક. ૮૨૨)

અવધાનતાથી ૮૪. કોઈ અંધ ઉપરથી એમ સમજાય કે તે હરકોઈ દેશની સ-
કોર્ટના જે સભા સરકારના હુકમથી અપવામાં ક્રિયા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, તથા તેમાં
એના સંબંધ દેશ મળકુરના અવધાનના કોઈ કાવદા છે, તો એવા પ્રત્યેક અંધ ખરો છે
અથવા બાળક એવું કોઈ અનુમાન કરવું.
અનુમાન.

તથા કોઈ અંધ ઉપરથી એવું સંમિલન કે તેમાં એવા દેશની કોર્ટના
જે સભાના રિપોર્ટ છે, તો એવા પ્રત્યેક અંધ ખરો છે એવું કોઈ અનુમાન કરવું.

મુખત્યારના- ૮૫. કોઈ દસ્તાવેજ ઉપરથી એમ સમજાય કે તે મુખત્યારનામું છે,
માબાબત અ- તથા હરકોઈ નોટરીપબ્લિકની, અથવા કોર્ટની અથવા જજની, અથવા
નુમાન. નોટરીપબ્લિકની, અથવા કોર્ટની અથવા જજની, અથવા
યમેજી છે,
તો એવા
પ્રત્યેક દસ્તાવેજ એ પ્રમાણે યમેજી છે, તથા તે ઉપર એ પ્રમાણે અસ-
પષ્ટતાની સહી કરી છે, એવું કોઈ અનુમાન કરવું.

ટીકા—નોંધવાના કાવદા પ્રમાણે જે મુખત્યારનામાંની જરૂર છે, તે સરકાર કલમ ૩૬
પ્રમાણે હોવાં જોઈએ.

ટીકા—આકટ પ્રમાણે જે કે રજીસ્ટર યમેજી મુખત્યારનામાં બાબત, રજીસ્ટર કરવા સિ-
વાય બીજા કારણસર કોઈ અનુમાન લેવાતું નથી.

પારકા દેશ- ૮૬. કોઈ દસ્તાવેજ ઉપરથી એમ સમજાય કે તે મહારાષ્ટ્રના તાલુ-
ના ઈનસાફના ના મુલકનો બાગ ન હોય એવા કોઈ દેશના ઈનસાફના દફતરની કામલા-
દફતરની કા- વાળી નક્કી છે, ત્યારે તે દસ્તાવેજ ઉપરથી જે એવું જણાય કે દેશ મ-
અલાવાળી ન- જરૂરમાં ઈનસાફના દફતરની નક્કી ખરી કરી આવવા સાથે જે રીત સા-
કલે બાબત માન્ય રીતે લેખવામાં આવતી હોય, તે રીત કદ છે તેના કામલા મ-
અનુમાન. હારાષ્ટ્રના અથવા બિહારના સરકારના એવા દેશમાં કેદનારા પ્રતિનિધી
કે પ્રમાણે જે દસ્તાવેજ પ્રમાણે દસ્તાવેજ મળકુર
દસ્તાવેજ ખરો તથા બરાબર
છે, એવું અનુમાન કરવાને કોઈ મુખત્યાર જોઈ.

ટીકા—પરરાખના જે સભા ઉપર આધાર રાખવનો હોય, ત્યારે અસપષ્ટતા બાબત
દાખલા સહીત તે જે સભા કામર કરશે, એટલે, તે સભા ઉપરથી વિરૂદ્ધ પ્રકાર નજરે ન
આવે તો, તે જે સભા કરનારી કોર્ટને હકુમેત નહોતી, એ કોત શામેલ કરીને તે અનુમાન
રદ થઈ શકશે. જે દફતર ઉપરથી કોઈ કિસમું મામલ પડે તો તે જુદી વાત છે, પણ
ઉપર પ્રમાણે અનુમાન એ હકુમેત નથી, એમ શામેલ કરવાથી તે દુર કરી શકાય છે.
એવી તથા ૮૭. જે લેખવામાં સાંબંધનિક ક્રિયા સામાન્ય કાવદા મેરફાદાનો અ-

નકસા બાબત અથ છે તે વિષયો સખાંથી માર્ગદર્શિતી સારૂ કોઈ ચોપડી કાઢી જુએ તે ચો-
ખાનુમાન. પડી, તથા કુલ પ્રસિદ્ધ થએલો નકસો અથવા ચાર્ટ કોર્ટમાં તપાસવાને
સારૂ રજૂ કરવામાં આવે, અને તેમાં ભટાવેલી વસ્તુ સમતી હકીકત હોય,
તો તે ચોપડી તથા નકસો અથવા ચાર્ટ ને સખસે અથવા ને વખતે ને જગ્યાએ સખા
નું અથવા જાણવાનું તે ઉપરથી સમજાવું તે સંબંધે તથા તે વખતે તથા તે જગ્યાએ
જાણે તથા પ્રસિદ્ધ હોય, એવું ખાનુમાન કરવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

ફોટોગ્રાફ ત- ટી. કોર્ટ તારવવાની કમેરીમાંથી કોઈ કોર્ટેસે તેમાં જાણવા પ્ર-
થા વચરે ક- તે સંદેશ ને તારવવાની
પડી નકસો ત- તારવવાને કમેરીમાં તારવવા
થા તારવવા માટે મોકલવા સારૂ આવેલા સંદેશ સાથે મળેલો છે, એવું ખાનુમાન ક-
માટે મોકલેલા રવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે; પરંતુ એવો સંદેશ તારવવા માટે મોકલવાને
સંદેશાભાવત ને સખસે આવેલો હોય, તે સખસે બાબત કોર્ટ કાંઈ ખાનુમાન કરવું જોઈ.
ખાનુમાન.

ટીકા—આ કલમ પ્રમાણે કોર્ટને બાબતની કલમ તે ખાનુમાન છે, પણ તેમ કરવા
દરજ નથી, આ કલમના મુસદ્દામાં તેમ ખાનુમાન ચોવાની દરજ હતી. તેમજ ફોટોગ્રાફ
અને વચરે કરેલી નકસો વિષે પણ કલમ કરવાનું માર્યું હતું. પરંતુ તે બાબતે પાછળ
થી કાંઈ નાંખી છે, તેપણ આ કલમના માર્ગદર્શિતમાં તે બાબતે સરત સુધારી રહી મ-
એલી જણાય છે.

કોર્ટમાં રજૂ . ટી. કોર્ટ દસ્તાવેજ મંગાળેલો હોય, અને તેને કાનૂન કરવાની નો-
નકાં થયા હોય હિસ આપ્યા પછી રજૂ ન થયેલ હોય, તો તેવા પ્રત્યેક દસ્તાવેજ ઉપર
એવા દસ્તાવે- કાનૂનમાં દરખાસેલી રીતી પ્રમાણે સાક્ષી છે, તથા સ્ટાંપ છે, તથા તે થયે
જ ચોખરીતે છે એવું ખાનુમાન કોર્ટ કરવું.
અથવા તેને બા-
બત ખાનુમાન.

ટીકા—આ કલમ સાથે આ આકરની કલમ ૧૧ તથા ૧૧૪ વાંચવી.
મી. કની ગદામસાહેબ કહે છે કે બપોરે દસ્તાવેજ રજૂ કરવાને મંગાવવામાં આવેલો
ખાતો તે રજૂ કરવામાં ના આવે તો, આ કલમ પ્રમાણે કોર્ટ ખાનુમાન કરવાનું છે. બીજા
દસ્તાવેજો બાબત કોર્ટની નજરમાં જોઈ આવે તો, આ આકરની કલમ ૧૧૪ પ્રમાણે
ખાનુમાન કરવાને તે મુખત્યાર છે, પરંતુ તેમ કરવાને કોર્ટને બંધન હાઈ નથી.

ચીસ વર્ગના ટી. કોર્ટ દસ્તાવેજ ઉપરથી એવું સમજાવું કે તે ચીસ વર્ગનો
જુના દસ્તા- જુનો છે, અથવા તે ચીસ વર્ગનો જુનો છે એવું સંબંધિત થવું હોય; તેવો
દસ્તાવેજ કોર્ટ એવા હવાલામાંથી રજૂ થાય કે તે હવાલો તે અમુક કામ

માં કોર્ટની નજરમાં ચોખ લાગે ત્યારે તે કામમાં કોર્ટ એવું ખાનુમાન ક-
રવાને મુખત્યાર છે કે એવા દસ્તાવેજ ઉપરથી સહી તથા તેની બીજો પ્રત્યેક બાબ કોર્ટ
અમુક સમયને આધારે જાણેલો તે ઉપરથી સમજાવું તે સખસને આધારે જાણેલો છે, તથા
કામ મળ્યું સહી અથવા સાક્ષી થએલા દસ્તાવેજની દરજ રજૂ હોય, તો તે દસ્તાવેજ

જીપર ને સખસોએ સહી તથા સાક્ષી કરવાનું તે જીપરથી સમજાવ્યું તે સખસોએ નેના જીપર યોગ્ય રીતે સહી તથા સાક્ષી કરી છે.

પુલાસો.—અમારે દસ્તાવેજ ને જગ્યામાં તથા ને સખસનો સંબાળ તમે રચનાવિક રીતે હોવા બેઠાએ તે જગ્યામાં તથા તે સખસની સંબાળ તમે હોય, ત્યારે દસ્તાવેજ મુજબરે યોગ્ય હવાલામાં છે એમ સંગ્રહવું; પરંતુ એવું જાણિતં થાય કે કોઈ હવાલાની ઉપલી ચારને મુજબ કાચેસર, છે, બાકવા તે અમુક કાગળની હકીકત જીપરથી તે હવાલાની ઉપલી સંબંધિત કરતી હોય, તે તે હવાલો અયોગ્ય નથી.

આ પુલાસો કલમ ૮૩ મીને પણ લાગુ છે.

દસ્તાવેજ.

(બ.) અ. ની પાસે જાંબી મુદતથી કાંઈ જમીનની ખીસકતનો કબજો છે, તે પોતાના હવાલામાંથી જમીન મળકરને સખસ રાખતા તે જીપરના પોતાના હકમાં ખત રજુ કરે છે. એ હવાલો યોગ્ય છે.

(બ.) કોઈ જમીનની ખીસકતનો અ. ખીરાદાર છે. તે જમીન સખસીના ખત તે રજુ કરે છે. જમીન મળકર ખીરાદારના કબજામાં છે. એ હવાલો યોગ્ય છે.

(ક.) અ. બ. નો કાંઈ સંગ્રહ છે: તેને અ. ના કબજામાંથી જમીન રાખધીના ખત સંબંધથી સચવી રાખવા સારું છે. એ અનામત બાબી મુકામાં તે અ. રજુ કરે છે એ હવાલો યોગ્ય છે.

ટીકા.—આ કલમ પ્રમાણે અનુમાન નેવા કોઈ બંધાએલી નથી, કેમકે વખતે કોઈ કાગળી એવી પણ કદીપત હોય કે જેથી તેમ અનુમાન કરવું બાબતની જગ્યા નહીં. (૨૧ વી. રી. પાનું. ૧૩૦)

નીસ વર્તમા દસ્તાવેજો શામેલ થએલા છે, એમ આ કલમ પ્રમાણે સમજવાનું છે; એટલે તે શામેલ કરવાને કોઈ શંકાદી બોલાવવાની જરૂર નથી. (૮ બી. અને સી. પાનું ૨૨), આ કલમ પ્રમાણે નહીં, પણ કાગળો, રકમો,

પટાના દસ્તાવેજ ગુના વખતના તારાખ હાવાનક સમજાવાન માત્ર ખરે ખરી કાગળ નહીં, કેમકે તેની હવાલીનો અને પ્રસિદ્ધ થયેલો પુરાવો નથી. ૧ વી. રી. પાનું. ૧૩૧ અમુક દસ્તાવેજ છેવટ યોગ્ય કબજેદારના કબજામાં હતો, અને તે બોલાએલો છે, એમ ખતાવી શકાય તેવું હોય, અને એ તે ૩૦ વર્ષ કરતાં વધારે મુદત જીપરનો હોય તો, તે એકલ દસ્તાવેજ થયાનો પુરાવ લીધા વિના તે દસ્તાવેજના મળકરનો જમીન હસ્તગતનો પુરાવ ભેઈ શકાય છે. (ઈ. લા. રી. ૫ ક. પાનું ૬૮૧).

બાબ ૬ કૅ. —દસ્તાવેજ પુરાવો હોય ત્યારે મુખ્યજુલાની પુરાવો નહીં એવા બાબત.

સામેલા કલમ ૮૨. અમારે કોઈ કરારની, કિંવા કોઈ દાનની, કિંવા ખીસકતની રની કરતોનો ખીજ કરકોઈ બવરયાની કરતોનો દસ્તાવેજ થયો હોય ત્યારે તથા ને કા પુરાવો.

મેમાં કેમ બાબતનો દસ્તાવેજ કરવાનું કામદમાં હરમાનું હોય તે સર્વ કમોમાં, એવા કરારની, કિંવા દાનની, કિંવા ખીસકતની ખીજ બવરયાની કરતોની શામેલીમાં, અથવા એવી બાબતની શામેલીમાં, સદરજુ મુજબ દસ્તાવેજ લિખા,

અપવાદો આ આકટમાં જિંદગી કહી ગયેલા નિયમો મુજબ એ કામોમાં હોયમ પુરાવો શેષ
સકાતો હોય તે કામોમાં સદરજુ ફરતાવેળા અજકરના હોયમ પુરાવા જિવાય, બીજો કાંઈ
પુરાવો આપવા નહીં.

અપવાદ ૧ હેઠળ—આજે કોઈ સરકારી અમલદારને લખાણ કરીને નિગવાનું કામ-દામી કરવાનું હોય, અને ત્યારે એવું કુલતારવાણાં આવે કે કોઈ અમલક સમયે એવા અમલદારના હોદાનું કામ કર્યું છે, ત્યારે એ લખાણથી તે સમસની નિગળું કે થઈ હોય, તે લખાણ શાખિત કરવાની જરૂર નથી.

અપવાદ રહે,—પિરિસ ઈંગ્લાન્ડના એ મહત્વપૂર્ણ પ્રોબેટ કરવાને કમુલ કરવામાં આવ્યાં હતા, તે મહત્વપૂર્ણ પ્રોબેટ વડે—શાંખિત કરી શકાય છે.

ખુલાસો ૧ લો. — જો કોઈ વ્યક્તિ ૧૦૦ રૂપિયા નિમકતાની ખીંટ વ્યવસ્થા એક દસ્તાવેજમાં નોંધાવે, તો તેને ૧૦૦ રૂપિયા સુધી એક કરતાં વધારે દસ્તાવેજમાં અપમાદ રોલ તો કરીને, એ એજિન વ્યા કરવા સરખી રીતે લાગુ પડે છે.

भुलासो रे को.—ज्यारे भुलल इतावेज ओं करतां वधाते होय, त्यारे भाज, कोण भुलल इतावेजने शांता करवावी नरर-छे • • •

પ્રશ્નાત્મકા. ૩૧૦.—બા. કસમમાં જે કહીશું, વિશેષ સખ્યું છે તે કહીશું. જિવામ
ની બીજા કોઈ કહીશોનો કોઈ વચ્ચે મળકર કોઈ દસાવેશમાં લખેલો હોય તો, તે પ્રમા-
ણે સખ્યા ગિપરથી સરકુ બીજા કહીશોનો મુખ્યમુખ્યની પુરાણે સંવાદ કહાતો નથી, એમ
સમજવું નહીં.

Experiments

(મ) કોઈ કચર કંટાળેક પત્રોમાં લખેલો હોય, તો જે જે પત્રોમાં લખ્યો હોય તે સર્વે પત્રો સામિત થવાં જોઈએ.

(બ.) જાણ કરારે કોઈ કુટુંબમાં અગ્નિશો દેવ, તો તે કુટુંબ સમૃદ્ધિ થવા જોઈએ.

(ક.) જ્યારે ઠોઠું દુડીંતો નજીક નહીં હોય, ત્યારે માત્ર એક જ નહીં શા-
નિત થવાની જરૂર છે.

(૪) અમુક શરતે મળી આપવાના અમ. ભખાવું કરીને જા. ની સાથે કરાર કરે છે. ક-
રામાં એવી એક કક્ષીકત લખી છે કે કોઈ પીએ પ્રસન્ને પીજી મળી આપવાનો
મુખ્યમણી કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેમજ ની કિંમત જા. એ અમ. ને આપી હતી.
સરકાર પીજી જાનીના પૈસા આખા નેહાતાં એવો મુખ્યમણી પુરાતો આપવામાં
આવે તો, તે પ્રસન્ને લેવા યોગ્ય છે.

(ક.) બ. એ આપેલા પૈસાની પેશ્ચિય અ. જી.બ. ને આપી છે.

સદરજૂ પૈઠાવ્યાખ્યાને સુખશુભાતી પુરાણે રજૂ કરવામાંઆવે તો તે પુરાણે સેવા થોજી છે.

અ તે, આને
અમનો પ્રસાદ કહેવાય છે. તે રજુ કરી કાળેત કરવા મેદમ.

ખંડરનો ભાગ દુરસ્ત કરવાનો લેખી કરાર હોય અને માંદારનો દુરસ્ત કરવો હોય તો, તે માળખાના દાખામાં મુખ્યજુખાની પુરાવો લેખ કક્ષાય છે, તેમજ આગવીકીની કર-

મોથી એક વાત
માં મુકથી લખાયા

છે કે તે ઉપરથી કરાર મળકર દુસ્ત કરવાનો કામદારી પાતાનો કાક છે.

(ક.) અ. એ કામળ લખીને બ. ની પાસે કાંઈ માલ જંગમીયો, તે કામળમાં વેસા કયા-
રે આપવા તે બાબત કાંઈ લખ્યું નથી, અને માલ આપ્યો તે અ. એ કમુલકરીને
રાખ્યો. બ. એ અ. ના ઉપર જઈશા સાર દાવો માગ્યો, અ. એવું બતાવવાને મુખત્વા-
ર છે કે સદરદુ માલ ફેરવીએકે મુદત સુધી ઉધાર આપ્યો છે, અને તે મુદત હજી
વીતી મહ નથી.

(ગ.) અ. બ. ને એક થોડો વેચે છે, અને કુખલુવાની તેની ખાત્રી સાર કેહે છે કે
એ થોડો ખાત્રી છે, બાદ અ. બ. ને એક કામળ આપે છે, તેમાં એવા શબ્દો લ-
ખેલા છે કે, "અ. ની પાસે રૂ. ૫૦૦" સાર એક થોડો ખર્ચ કર્યો." અ. એ કુ-
ખલુવાની ખાત્રી કરી આપી, તે વાત જાણિત કરવાને બ. મુખત્વાર છે.

(ઘ.) બ. ની પાસેથી અ. કાંઈ મુકામની કામ્યા બાંટી રાખે છે, અને બ. ના હાથમાં એક
ચિઠ્ઠી આપે છે, તેમાં એવું લખ્યું છે કે "આરકમો ૬૬૨ મુદ્દીને રૂ. ૨૦૦" સાર"
અ. એવું જાણિત કરવાને મુખત્વાર છે કે એ કરારમાં થોડા એક ખાતાનો પક્ષ
સમાવેશ થાય છે, એવો મુખલુવાની કરાર થએલો છે.

... .

વચ
કરારમાં ખાતા ચિઠ્ઠી કાંઈ લખાયું નથી. ખાતાનો સમાવેશ મુખલુવાનીથી સદર-
દુ કરારમાં કીધો હતો, એ જાણિત કરવાને અ. મુખત્વાર નથી.

(આઈ) અ. નું બ. ની પાસે કાંઈ ખાત્રી છે, તેની પાછાથી આગળથી મોકલીને અ.
બ. ની પાસે રાખેલો ખાત્રી તે. અ. જે તેના મુખલુવાની કામ્યા બાંટી રાખેલો અ. એ
રૂપિયાની ફરીયાદ

(જ.) અ. અને અ.
બને ત્યારે થવાનો છે. લખાયું મળકર બ. ની પાસે રહ્યું અ. ના ઉપર બ. એ તેના
ઉપરથી દાવો માગ્યો. એ હકીકતને લીધે લખાયું મળકર આપવામાં આવ્યું હતું,
તે હકીકત જાણિત કરવાને અ. મુખત્વાર છે.

દીકા - લખાયું મળકર રા કરવાને, તેમાં ફેરફાર કરવાને, તેમાં ઉમેરવાને અથવા

કમી કરવાને મુખલુવાની પુરાવા તે લખાયું મળકરો અથવા તેમની હાલમાં પ્રતિ-
નિધિએ આપી શકતા નથી દસ્તાવેજનો મળકર બદલાય એવા સમકાલીક કરારનો
પુરાવા બીજા સમસો આપી શકે છે. (હા મી કલમ બુધ્ધિ), પણ આવા સમસો
વેળ રહ કરવાનો અમર તેમાં વધારો અમર થટાડો કરવાનો પુરાવા આપી શકે નહીં
એ હા મી કલમ આકટમાં ન હોત તો બેસક આપે પુરાવા આપી શકાત. કેમકે હા મી
... . ફેરફાર કરવાને એ
... .

... . ૨૪, ઉપન સક

. સેસન આકટની કલમ ૧૧૪ મી અને પીનલકોટની કલમ ૪૩ બુધ્ધિ.

કામદો 'લખ્યા' છે તેથી બીજા માન્ય વિશે પુરાવો આપી શકાય નહીં, એમ કામે છે.

જે દેખીતો વેચાણનો, દસ્તાવેજ છે, પણ તેને અરેખા જેવો પક્ષકારોને ધીરેધીરે દસ્તાવેજ તરીકે ગણવામાં આવતું હતું, તે બતાવવાને સારુ મુખ્યજીવાની પુરાવો એક કામ એવી મતલબના બાબતમાં જે સલા છે. આ માન્ય આ કામ નહીં થઈ શકે છે. પણ ૫ થી રી. ૧૮ પાતું. જુઓ.

ચેરકામે કામ હોય છે માન્યતામાં કારર આકારની ૨૩ અને ૨૪ થી કામે છે. એમ સંકેતન આકારની કામ ૧૪ થી અને પીનકાંઠાની કામ ૪૩ થી જુઓ, તેમજ કારર આકારની કામ ૧૧-૧૨ અને ૨૫ થી જુઓ.

'અમરીટી કાંઈ' કારર કામદારો દ્વારા પુરાવાને પુરાવાની આપી શકે છે, તે માન્યતામાં 'સમય-સ' જેવી અને 'પરચેર' ૧૦ થી આકારની પાતું ૨૨૪ કામ ૧૮, ૨૦ અને ૨૪ જુઓ.

પક્ષકારોને એવો ધરકો હોય કે અમારી પાસેના તમામ કારર કામમાં કામેનો નહીં જોઈએ તો, તે પ્રત્યક્ષ પુરાવાની અગર રીતસર દસ્તાવેજ ના હોય તે ઉપરથી અતઃ માન કરી જવાની શક્ય છે. થીક ૧૦૩, નોટ (બી).

દેખના સમયે જોઈ માલુમ સાથે તકરાર અથવા માન્યતા કારર ૨૬ કરવામાં આવ્યો. (૧૦ થી રી. પાતું. ૧૪૦)

ખતમાં બતાવેલો અવેજ પોઢોઆની સાદી રીતે ઈનકારીખત તે, એ ખત ઉપર નોંધેલું છે. નોંધેલું છે. નોંધેલું છે. નોંધેલું છે.

આપેલી બાકી મુદતના કારણસર અમારી કારર મળતી નથી, પણ તે એવું લખાણ છે કે જે ઉપરથી મોઢાના કારરનું અનુમાન લેવાય. (૧૦ થી રી. કામ).

અમેલા કારરને જોડા કામના મોઢાનો પુરાવો એ કે કોઈ શક્યતા નથી, તોપણ કોઈ વેચાણ કાંઈ મનાવ મનવાની કરને કરતું કે કેમ તે માન્યતામાં કારરના પક્ષકારોને અરેખર ધરકો થું કલો તે દરેક કસની આપણે પામ્યાની ઈરીત ઉપરથી જોઈ જોઈએ. (૫ થી રી. પાતું. ૩૨૦).

બીનામી કામે કિંદુઓમાં એક અનુદર પામેલી રીત તરીકે મળવાં જોઈએ. (૬ મુસં. ૬. અ. પાતું. ૫૩).

સાદા કામનું ઉપરની પ્રામીસરીનોટની રૂઢીઆવામાં કારવામાં આવ્યું કે તેના અવેજ માન્યતા તરત પુરાવ આપકને કાંઈ કરકાવ નથી. (ઈ. કા. રી. ૩ ક. પાતું. ૩૧૪). આ કામ પ્રમાણે અમુક કારરમાં અમુક રીતનો અવેજ આપવામાં આવેલો છે, એવો અનુદર હોય, તેથી જુદા પ્રકારનો તે કારરનો અવેજ છે, એમ બતાવવાને મનાઈ નથી (ઈ. કા. રી. ૫ અ. પાતું. ૬).

કુડી થીકારનાર સખસ એક પેઢીએ દરને જવાબદાર પક્ષકાર છે, પણ તે સખસને તે કુડીને અવેજ કદી પણ મળ્યો નથી, અને તેને કુડી સખનાર અથવા બીજા સખસ ના સમયમાં ખાતર તે કુડી રીતકારી હતી એમ તે જતાળી શકે છે.

સમય અરે. ૬૩. અમારે કોઈ દસ્તાવેજની ઈન્કારત ઉપરથી એમ માલમ પડે છે કે અમારે અનુદર સંકલ્પ અરેથી અથવા અપુરું છે, ત્યારે જે કોઈકા

ને. અર્થે બ- સ્વસ્થી તે ઈમારતનો અર્થ માન્ય પડે, અથવા તેની અપૂર્ણતા પૂરી પડે, તાવવાને અથ- ને હકીકતનો પુરાવો આપી શકાય નહીં.
વા તેને દુસ્થત કરવાને પુરાવો નથીવાળામાત.

દર્શાવેલો.

(અ.) અ. એ લખાણ કરીને એવો કરાર કર્યો કે અ. એ એક થોડા બ. ને ૧૫૦૦ (૧૦૦૦) અથવા ૧૫૦૦) સારું વેચવો.

એમાંની કદી કિમત આપવાની હતી તે બંનેવચનને પુરાવો આપી શકાતો નથી.

(બ.) કોઈ બનમાં વાલી જન્મ્યાઓ રાખી છે, તેમાં શું લખવાનો હિસાબ હતો તે બંનેવચન એવી હકીકતનો પુરાવો આપી શકાતો નથી.

ટીકા—આરે બાપા રેખીતીજ અદિશા બરેલી હોય, ત્યારે તે જે બાબત સળખી હોય તે બાબત સાથે જોવાં તે. અદિશા બરેલી નથી, એવું બતાવવાનો પુરાવ આપી શકાય છે. કરાર આકરની કલમ ૨૪ પ્રમાણે જે કરારનો અર્થ નહીં ના હોય અમર નહીં થઈ શક્યા હાયક ના હોય તે કરાર ૨૬ બાબત છે.

માણુ હકીક- ૬૪. આરે કોઈ દસ્તાવેજમાં લખેલી હખારત સ્વતઃ ૨૫૪ હોય, તોને દસ્તાવેજ અને આરે તે તે વખતની માણુ હકીકતને બરાબર સાચુ પડતી હોય, માણુ પડતો ન ત્યારે તે ઈમારત એવી હકીકતને સાચુ પડવાનો હિસાબ નહોતો, એવું બ- થી એવા પુ- તાવવાને પુરાવો આપાય નહીં.
રાવો ન હોવા બાબત.

દર્શાવેલો.

અ. એ બ. ને ખા કરી આપ્યું, અને તેમાં એવું લખ્યું કે “સમપોરમાંથી ખા- રી વીધા ૧૦૦ ની મિલકત” વેચું છું. અ. ની પાસે સમપોરમાં વિધા ૧૦૦ ની મી- લકત મોજુદ છે. બીજી જગ્યામાંની એવા વધતા વિધાની મિલકત વેચવાનો હિસાબ હતો, એ હકીકત પુરાવો આપી શકાય નહીં.

ટીકા—આરે કોઈ રેખીતો અદિશા ના હોય, અને આ કલમના કબજે પ્રમાણે દ- સ્તાવેજ ૨૫૪ હોય, અને ખુલ્લી રીતે કાંઈ યુજા અદિશા થઈ ના હોય, અને તે દાલની માણુ હકીકતને સાચુ થતો હોય તો, પછી મુખજુબાની પુરાવો એવાનું કોઈ કારણ રહેતું નથી. ૭ સ. કી. ૨ પારુ. ૧૪૪

માણુ હકી- ૬૫. આરે કોઈ દસ્તાવેજમાં લખેલી હખારત સ્વતઃ ૨૫૪ હોય, કતને સળખે પરંતુ માણુ હકીકતને સળખે તેને અર્થ થતો ન હોય, ત્યારે તે ઈમારત અર્થ રહત દ- કોઈ અમુક અર્થ રાખીને વાપરેલી હતી, એવું બતાવવાને પુરાવો આપી શકાય છે.
ધી પુરાવો.

દર્શાવેલો.

અ. એ બ. ને “પોતાનું કલકતામાંનું ઘર” વેચીને ખત લખી આપ્યું.

છરાદો હશે, તે માલમ પડે એવી હકીકતોનો પુરાવ આપી શકાય છે.

ટીકા—આ કલમ, કલમ ૯૬ થી ઊલટ નિયમ માંધે છે, તે કલમ અપારે દસ્તાવેજની ખાસ હકીકતના એ સમુદાયને સરખી રીતે લાગુ પડતી હોય, ત્યારે પુરાવો આપવા છુટ આપે છે, એમકે આ કલમનો અપારે ઘોડો બામ એક સમુદાયને અને ઘોડો બામ બીજા સમુદાયને લાગુ થાય, પણ તમામ હકીકતોને લાગુ ના પડે ત્યારે પુરાવ આપવાની છુટ છે.

કલમ ૯૫, ૯૬ તથા આ કલમમાં આપેલી નિયમ સબ ૧૮૬૪ ના આક્ટ ૧૦ માં મુજબ કરેલા વસિયતનામાને લગતું નથી, કાયદાના નિયમ પ્રમાણે એક સાબસનું વર્ષન બરોબર આપેલું હોય તેની ફરતી એક સાબસનું બરોબર નામ જતાવ્યું હોય તો તે નામસંક કરવું જોઈએ.

નહીં વચાવ * ૯૮. નહીં વચાવ એવા, કિંવા સાધારણ રીતે નહીં સમજાવ એવાઅફરિ વિં એવા અફરનો અર્થ, તથા પરદેશના, તથા વપરાતા બધ પડેલા, તથા બેરેનઅર્થ સુ કોઈ અમુક દુનર વિધા કિંવા રોજગારને પ્રસંગેજ માત્ર વપરાતા, તથા બધી પુરાવો. કોઈ અમુક જગ્યાએ વપરાતા, તથા આગી, સબ્બો કિંવા વાસિનો અર્થ, તથા સંક્ષેપે વર્ણના સમાચારનો અર્થ, તથા કોઈ અમુક અર્થમાં વાપરેલા સબ્બોનો અર્થ, એ જીતાવવાને માટે પુરાવો આપી શકાય છે.

દર્શાવ.

અ. નામનું એક મુર્તી કરનાર સાબસે કરાર કર્યો કે આઠારે આઠારી સર્વે “મુર્તિ” નેમની અની પાસે મુર્તિ તથા મુર્તિ કરવાની સામમાં બેઠ છે. એમાંથી કું નેમ- વાનો તેનો છરાદો હતો, એ જીતાવવાને પુરાવો આપી શકાય છે.

ટીકા—આ કલમ પ્રમાણે કુખંજીવાનીનો પુરાવ દાખલ કરવાથી સાધારણ ને નિ-યમ છે, તેમાં કંપેસ થઈ નથી.

આ કલમમાં કહેલા પ્રસંગે પુરાવો આપવાની છુટનું કારણ એટલુંજ છે કે ત્યાં સુધી કોઈ દસ્તાવેજ માટેના સબ્બોનો અર્થ તૈયારવામાં ના આવે ત્યાં સુધી તે દસ્તાવેજ નો ખરો અર્થ થવો અસંભવિત છે. ત્યામ કરનારની આ ધણી અમલની ફરજ છે.

વળી કલકોઈ સબ્બોનો અર્થ તે સબ્બની આગુત્તર જોડાએલા સબ્બોને સેઈને ચોક્કસ કરવો જોઈએ. (૯૮. થી. ને. ૫ અ. પાર્ટ ૫૮૮.)

દસ્તાવેજની ૯૯. ને સખ્સો કોં દસ્તાવેજના ખજાનર ન હોય કિંવા તે ખજા-નરોમાં ફેર-કરોના વકક સખ્સી પ્રતિનિધિ ન હોય તે સખ્સો, દસ્તાવેજ અજકર થ-કોર થાય એ-યો તે વખતે એવો બીજો એક કરાર થયો છે કે તેથી દસ્તાવેજ અજક-વા કરારનો પુ-રની કરતોમાં ફેરકાર થાય છે, એવું જીતાવવારી હકીકતોનો પુરાવો આ-રવો કોણઆ-રવાને અખત્યાર છે.

પી. શહે છે.

દર્શાવ.

અ. તથા બ. એ લખેલો કરાર કર્યો કે અ. એ બ. ને કોઈ અમુક ૩ વેચવું, આ ને તેના પંસા ૩ રવાબીન કરેથી આપવો તેજ વખતે તેએએ એવો મુખજીવાની

કરાર કરેલા કે રૂપિયા મળકર નવું મહાના સુધી આ ની પાસે ઉપાર રહેવા હેવા.
આ અને બા. ની વચ્ચે અલતા કાગને પ્રસન્ને એ વાતને પુરાવો આપી શકાતો
નથી, પરંતુ તેથી કે એ કંઈ નહીં મુકદ્દમા થઈ હોય તો, તે સદરહ વાતનો
પુરાવો આપી શકે છે.

ટીકા—તે પક્ષકારો વચ્ચે એવી દસ્તાવેજ રજીસ્ટ્રેશન હોય, તેમાંનો કોઈ એક કહેવા
માગે કે નારી વચ્ચે મુખ્યવ્યવસ્થાનીનો કરાર
થયેલા આપી શકતો નથી, તેનું કારણ
એવું છે કે જે ને માન્ય હોય તે ત-
મામ સ્પષ્ટ રીતે તે દસ્તાવેજમાં અલગથી લેઈએ, અને એ દો ના બતાવે તો તે પક્ષ-
કારનીજ કમ્પર છે, સમગ્ર તે પોતાની કમ્પરનો ફાયદો લેઈ શકતો નથી.

હિંદુસ્થાનના ૧૦૦. અત્યુપજનો અર્થ કરવા બાબત હિંદુસ્થાનના વારસા બાબત-
વારસા બાબ- ના આકટ (સન ૧૮૬૫ ના ૧૦ માં)માં ને નિયમે આપેલા છે, એમાં
તાના આકટ આ બાબથી કંઈ કમ ન્યાયે થયું સમજવું નહીં. . . .
માં અત્યુપજ
સમગ્ર સમ-
લા નિયમે-
માં કંઈ ફર-
ફાર થયેલ નથી.

ટીકા—નીચેનો અર્થ કરવા બાબતમાં હિંદુસ્થાનના વારસાના ફાયદાની કલમ ૧૧-૭૭,
૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૮ અને ૧૦૩ સુધીના ફરોવા લાગુ થાય છે.

રજીસ્ટ્રેશન આકટની કલમ ૪૯ પ્રમાણે એ કે જે દસ્તાવેજને રજીસ્ટરની નરર છે
તેવા દસ્તાવેજ તેમાં લખેલી કોલકતના કે અધિકારના સમગ્રમાં પુરાવમાં લેઈ શકાતા નથી,
તોપણ બીજા કારણોને સારે તે પુરાવમાં હાખલ થઈ શકે છે. (૪ બે. લા. રી. પ્ર. પાટું. ૨)

રજીસ્ટર થવા બેમનો એવું રજીસ્ટર થયેલા નથી, પણ કલને જુની મુકેસો હોય
તો તે માન્ય રજીસ્ટર આકટની કલમ ૪૮ પ્રમાણે થાય છે. આરે દસ્તાવેજ પુરાવામાં
હાખલ કરવાની નરર હોય, ત્યારે રજીસ્ટ્રેશનનો સ્વંય અમલનો, શરૂ થાય છે.

આમ કે એ.

પુરાવો મુકદ્દમા તથા તેના પરીણામ બાબત.

બાબ ૭ માં.—શાખીતીના બોલ વિશે.

શાખીતીનો
બાબ.

૧૦૧. કોઈ દલીલત છે એવું જાહેર કરીને, તે દલીલતના ઉપર
આધાર રાખનાર કોઈ કમરેસરી દરૂ કિંવા નવાબદારી બાબત, જે સમસ
કોઈ પાસે ફરિયા કરાવવાની ઈચ્છા બતાવેતો હોય, તે સમયે તે દલીલત
છે એવું શાખીતી કરવું ભેઈએ.

દરકોઈ દહીકત છે એવું સાબિત કરવાની જગ્યાએ કોઈ સમ્પત્તી ર-
સજીવ, ત્યારે તે સમ્પત્તીના બીજા સાબિતીનો બોલો છે, એવું કેહેવામાં આવે છે.

દ્રષ્ટાંતો.

(અ.) જી. એ કાંઈ ગુણો કીધાં છે, એવું કહીને આ. કોઈ કોઈને ઈચ્છા બતાવે છે કે તે ગુણ વાગતે જી. ને પરીક્ષા કરવા વિશેષે દર્શાવ કરો.

આ. એ સાબિત કરી આપવું જોઈએ કે જી. એ ગુણો મળકર કરમે છે.

(બ.) કોઈ દહીકત છે એવું જાહેર કરીને, આ. કોઈ કોઈ પાસે એવી દાદ માગે છે કે તે દહીકતને લીધે જી. ના કલ્પનમાંથી અત્યુક્ત જમીન બીજા પોતાના હક્ક છે, એવો દર્શાવ કરો. જી. દહીકત મળકર બીજા નથી એવો, ઇનકાર કરે છે.

સદરજી દહીકત છે એવું આ. એ સાબિત કરવું જોઈએ.

ટીકા—સુકરકામાં ને ઈચ્છુ હોય તેમાં ને પક્ષકાર અત્યુક્ત દહીકત બની છે અ-
મર થઈ છે એ પ્રમાણે હકારમાં ને કેહેતો હોય તેને સીર પુરાવનો બાબતે છે. ૪ ટી.
આર. પાનું. ૩૩.

હિંદુ કુટુંબ 'બિરાડી' પોસાડી, પુછ તથા બીલકતની અંદર અવિભક્ત હોવાનું અ-
ગ્રમાન વિવત્ત છે, અને પુરાવનો બાબતે વિરુદ્ધ કેહેનાર બીજા છે. ૨૨ પી. રી. પાનું. ૨૪૮.
દિવાની કાયદાની કસમ ૩૪૪ પ્રમાણે ને સમ્પત્તિ અરજ કરે, તેણે કેટલી ખાતરી
પુરવંક બતાવવું જોઈએ કે બીજી દહીકતનો કસમ ૩૫૧ માં સમાસ થાય છે, સમ્પત્તિ પુ-
રાવનો બાબતે તેને સીર છે. (ઈ. ઇ. રી. ૪ ક. પાનું. ૮૮૮.)

સાબિતીનોબોલ. ૧૦૨. કોઈ દાવામાં અથવા કામમાં બંનેથી એક પક્ષકારના તર-
ફે કોના ઉપર કૌંઈ બીલકત પુરાવો ગુનારવામાં ન આવે તો, ને સમ્પત્તી હાર
છે. થાય તે સમ્પત્તીના બીજા સાબિતીનો બોલો છે, એમ સમજવું.

દ્રષ્ટાંતો.

(અ.) આ. કોઈ જમીનને માટે જી. ના ઉપર ફરીયાદ માટે છે. એ જમીન જી. ના કલ્પ-
નમાં છે. આ. ના કલ્પનમાં નથી. આ. ને તે-
માં જમીન નથી.

બંનેથી એક પક્ષકારના તરફથી કાંઈ પુરાવો ગુનારવામાં ન આવે તો, જમીન
મળકર જી. ના કલ્પનમાં રાખવાનો જી. નો હક્ક છે.

સમ્પત્તિ સાબિતીનો બોલો આ. ના બીજા છે.

(બ.) કોઈ ખજા બીજા પેઢેણા અથવા રૂપિયાનેમારે આ. જી. ના ઉપર ફરીયાદ માટે છે.
આ. ચમત્તી વાતનો અંગીકાર કરવામાં આવ્યો છે, પણ જી. કેહે છે કે તે હજા-
યા મેળવેલું છે. આ. એ હજાનો ઇનકાર કરે છે.

બંનેથી એક પક્ષકારના તરફથી પુરાવો આપવામાં ન આવે, તો આ. છોતે,
કારણ કે ખત થયું એ વાતની તકરાર નથી, અને હજો સાબિત થયો નથી.

સમ્પત્તિ સાબિતીનો બોલો જી. ના બીજા છે.

ટીકા—સમીરનો વાલી તે સમીરની બીલકતને જોખમમાં નાંખે, અને તેથી ને સ-
મ્પત્તિ તે ઉપર આધાર રાખતો હોય તેણે બતાવવું જોઈએ કે, તે બીલકત સમીરના હા-
થ દ્વારા જોખમમાં નાંખવામાં આવી હતી.

• • હિંદુ કુટુંબનો મહત્ત્વપૂર્ણ વેદોચ્ચાર છે, એવું જે કહેતો હોય તેને માથે પુરાવનો બોલે છે. ૯ મુસ. ઈ. અ. ૫૩૯, ૨૪ વી. ૩૫૫, અને ૫ બ. લા. રી. પ્રીવીંગેન્સીસ પાનું. ૨૩૨
 હિંદુ કુટુંબના મહત્ત્વપૂર્ણ અનુમાન યાવ છે, માટે અમુક મીલકત મારી રવજીપા-
 નિંત છે, એમ જે કુટુંબનો કહેતો હોય તેને માથે પુરાવનો બોલે છે. ૧૩ મુસ. ઈ. અ.
 ૩૩૩ અને ૧૦ વી. સી. પાનું. ૨૮. •

મુગતા અંદર દાવે છે, એમ વાદીએ સાબેત કર્યું. નોંધ. ૨૩ વી. સી. પાનું. ૨૪૩
 મેદે તે, તે બાંધવાનો
 બોલો તેને કુતને સીર

છે. ૮ બે. લા. રી. અ. પાનું. ૫૬

હાંક વિષય મીલકત ગીરે મુકે અમર લેએ તો જે કાર્ય સાર તેને મીલકત લેવાવાનો
 અમર ગીરે મુકવાનો અધિકાર છે તે કાર્ય સાર તે લેવી અમર ગીરે મુકી નહીં, એમ
 ખરીદદારે સાબીત કરી આપવું નોંધ. ૧૧ મુ. ઈ. અ. પાનું. ૨૧૬.

જે સખસ એમ કહેતો હોય કે અમુક જમીનદારી બાબ 'પાડી ચક્રવ નહીં' તેવું
 રાખ્ય છે, તો તે સાબેત કરવાનો બોલો તેને સીર છે. ૧૧ મુ. ઈ. અ. પાનું. ૩૪૪.

એક સખસ અમુક દસ્તાવેજ અને કેદ કરી, ધમકી કેઈ વિચારે મારા ઉપર ભરતી
 કરી મારી જાશેવી લખાવી લીધા છે કહેતો હોય તો, તે વાત સાબેત કરવાનો બોલો તેને
 સીર છે. ૧ મુ. ઈ. અ. પાનું. ૧

જમીનની વખતે અમુક જમીનની લઘુ સરકારના અધિકારીએ લુચ્ચી ખોદી દરાવે-
 શી છે, એવું જે સખસ કહેતો હોય તેને સીર તે વળી મુગ્ધેત કરવાનો બોલો છે. ૧૦
 મુસ. ઈ. અ. ૮૧ તથા ૧૩ મુ. ઈ. અ. પાનું. ૫૭.

આપરને નુકસાન થવા આપના દાવામાં પ્રતીબાદીએ શુદ્ધ અગત્ય કર્યુથી વાદી ઉપર
 દેવ મુકેલો છે એવું તેણે બતાવવું, એમ કહેતાં અવલ વાદીએ બતાવવું નોંધ. ૬ જે
 હોય મારા ઉપર મુકેલો છે તેનો હું મુન્દેગાર નથી. ૧૧ વી. રી. પાનું. ૫૩૪.

હેબુદાર એવી વકરણ કરે કે જે નીચાં આપવા માટેનાં હતાં, માટે વ્યવસ્થાને હું
 જવાબદાર નથી તો, તે આપવા માંગવાની વાત સાબેત કરવાનો બોલો તે હેબુદારને સીર
 છે. ૫ વી. રી. આક્ટ ૧૦ પાનું. ૬૬.

કેષ પશુ કાર્યમાં પેહેલે દરજ્જે કપટવું અનુમાન લેવાનું નથી. માટે જે માણસ
 કાંઈ કાર્ય કપટ, ધમકી કે તેથી મીલકત રીતે બન્યું કહેતો હોય તેણે તે વીત સાબેત
 કરવી નોંધ. ૨ મુ. ઈ. અ. પાનું. ૧૮૧.

ખતમાં બતાવેલો અવેજ પોહોઆની, સાદી ઈનકીરીઅત ગણ કરેલો એ ખાતા
 આધારે માગ્યું કરનાર ઉપર પુસ્તનો બોલો નાંખવાને બસ છે. ૧૨ મુ. ઈ. અ. ૨૮૨
 ન્યાયાં સુધી હિંદુ કુટુંબ અવિભક્ત રહે છે ત્યાં સુધી કાષ મેળવના નામથી મેળ-
 વેલી મીલકત પણ મહામારી ગણાય છે. માટે ભલે મેળવ્યાનું કાષ કહેતો, તે વાત સાબેત
 કરવાનો બોલો તેના ઉપર છે. ૧૩ મુસ. ઈ. અ. પાનું. ૩૩૩.

અધારે મહામારી મીલકતનો દિરસો લેવા વાદીનો દાવો હોય, ત્યારે ને મીલકત મ-
 હામારી છે એટલું નહીં, પરંતુ મુદતની અંદર તેનો ઉપયોગ લીધો છે, એમ સાબેત કરી
 આપવું નોંધ. ૧૨ બે. લા. રી. પાનું. ૨૧૬.

કોઈ ફલાણી દ- ૧૦૩. કોઈ ફલાણી દહીકત છે એમ કોઈ માને એવું ને સખ-
હીકતની સાબિતી સ હપ્તો હોય તે સખસના બીપર તે દહીકતની સાબિતીને બોલે છે
ના બોલ વિશે. ૫૨૨ એવી દહીકત વિશે કોઈ અમુક સખસના સાબિતી કરતાં એ-
વું કોઈ કાચામાં ફરમાવું હોય, તો તે કાચામાં ફરમાવ્યા પ્રમાણે કરવું
હોય.

(અ.) અ. બ. ના ઉપર ચોરીને માટે કોબદારીમાં ફૂરીવાદ માટે છે. બ. એ ચોરી-
ની વાત કે આમળ કબુલ હીર્ષી હતી એમ કોઈ માને એવું અ. હપ્તે છે, તો સ-
દરુ કબુલતાની વાત અ. એ સાબિત કરવી નેહએ.
તકરારી વખતે બ. ધીરું જગાએ હતો એમ કહે માને એવું અ. હપ્તે છે,
તો તે વાત તેણે સાબિત કરવી નેહએ.

દીકા-એક કાચમાં પેહેલુ જાળવતો રવાલ હતો, તેમાં એવી તકરાર કરવામાં આવી કે
બેજે કાંધે જુદો જુદો પેહેવાર કરતા હતા, માટે વાકી ઉપરનો બોલે પુકત રીતે મએશે
દેખાય છે. તેમાં ઠરાવવાનું આવ્યું કે આવી તકરાર ચાલી શકતી નથી. ઈ. બા. રી. ૨૫. પાનું. ૧૯
કદમ મજબૂર હોય તે ફરિયાદમાં ને મીલકત મેળવવામાં આવી હોય તે તમા-
મ મજબૂર ફરિયાદી મેળવી એવું અનુમાન થાય છે. માટે ને સખસ એમ કહેતો હોય
કે તે મેં જાને મેળવી છે તો, તે સાબિત કરવાનો બોલે તે કહેવાને સીર છે. ઈ. બા.
રી. ૮ ક. પાનું. ૫૧૭.

કામની હીકત પ્રમાણે વાદીને કપટ થવાની માહેતી તેણે કહેલી તારીખ પેહેલાં હ-
તી, તે સાબિત કરવાનો બોલે પ્રતીવાદીને સીર છે. ઈ. બા. રી. ૬ અ, પાનું. ૪૦૬.

પુરાવા શેવા થો- ૧૦૪. કોઈ દહીકતનો પુરાવા કોઈ સખસ આપી શકે તેને સા-
ખ થાય તેને સા- ૨ પ્રથમ કાંઈ જાણીતી-દહીકત સાબિત કરવાની હરકે હોય, તો તે દ-
૨ ને દહીકત સા- કીકત સાબિત કરવાનો બોલે ને સખસ એવો પુરાવા આપવાને
બિત કરવાની ન- હપ્તો હોય તે સખસના બીપર છે.

૨૨ હોય તે કહી-
કત સાબિત કરે-
વાનાબોલ જાળવ.

(અ.) બ. એ ખરીતે જાણતે કાંઈ કકરાર કર્યો, એ દહીકત સાબિત કરવાને અ. હ-
પ્તે છે. બ. ખરી મર્યો એ દહીકત અ. એ સાબિત કરવી નેહએ.

(બ.) કોઈ બેવાઈ અથવા દરતાવેલનો મજબૂર હોય, પુરાવાની સમિત કરવાને
કાંઈ હપ્તે છે.

દરતાવેલ મજબૂર બેવાઈ મર્યો એ દહીકત અ. એ સાબિત કરવી નેહએ.

તોદમનજાળના ૧૦૫. ત્યારે કોઈ સખસના બીપર કોઈ અનુકૂળ તોદમત હોય,
કામને સમાવેશ ત્યારે ને કહિયત બીપરથી તે કામનો સમાવેશ કિંદુરથાનના હોબદાર
અ.વાદમાં થાય- કાચા મોહેના સાધારણ અપવાદમાંના કોઈ એક સાધારણ અપવાદમાં
છે એવું સાબિત અથવા સદરુ કાચાના હરકોઈ બોલ બાગમાં થયેલા કિંવા અનુ-

કરવાના બોલ મળકરતું સંકાપ્ત ને કાલદામાં લખ્યું હોય તે કાલદામાં લખેલા કોઈ મામત વિશેષ અપવાદ કિંવા શરતમાં થતો હોય, તો તે કહિયત છે એવું સાબિત કરીએ બોલે સદરહુ તોહમતવાળા સખસના બિપર છે, અને કાઠે તો જેવું અનુમાન કરવું કે સદરહુ કહિયત નથી.

કહ્યોતો.

(અ.) અ. ના ઉપર યુનુસ તોહમત છે, તે બહેર કહે છે કે દિવાનમીના સખસનો સદરહુ કામ ફરી રીતેનું હોય તે જ અનુમાન હોતો.

સાબિતીના બોલે અ. ના બિપર છે.

(બ.) અ. ના બિપર યુનુસ તોહમત છે, તે બહેર કહે છે કે બાપે તથા આકરિમક કોષ બિલપન થવથી બહારી બહારો કવ વક્ક રાખવાની કહિત મળુ હતી.

સાબેતીના બોલે અ. ના બિપર છે.

(ક.) હોબદારી કાલદાની કલમ કરપ મીમાં કરમાયું છે કે કરપ મી કલમમાં હુબેલી મામત શિવમ બીજી કોઈ પણ મામતમાં ને સખસ હુદિયુવક મહાબ્યા કરે ને સખસ અમુક શિક્ષાને પાત છે.

અ. ના બિપર કલમ કરપ મુજબ હુદિયુવક મહાબ્યા કરવાનું તોહમત છે ને કહિયત બિપરથી સદરહુ કામના તમારે કલમ કરપ મીમાં થાય, તે કહિયત સાબિત કરવાનો બોલે અ. ના બિપર છે.

ટીકા—તોહમતવાળા ઉપર તોહમત રાખવામાં આવે તો, કાલદા પ્રમાણેના અપવાદમાં તેના સખસ થાય છે, એ બતાવવાનું કામ તે તેહમતવાળાનું છે. કાઠે તો અમુક કામમાં કોઈ પણ અપવાદ છે નહીં એવું અનુમાન કરવાના છે, મારે ને ફરી અપવાદ છે એમ કહી તેના ઉપર આધાર રાખતો હોય, તેને તે અપવાદ સાબેત કરવાનો છે.

વિશેષ કરીને ૧૦૧. બમારે હરકોઈ હકીકત વિશેષે કરીને કાઠ એક સખસના હકીકત બાબતમાં હોય ત્યારે તે હકીકત સાબિત કરવાનો બોલે તે સખસના બિપરમાં હોય તે પર છે.

કહ્યોતો.

(અ.) કાઠ સખસે કોઈ કામ કરવું તે કામની કહિયત તથા સ્વરહુ બિપરથી ને કરા-દેથી કીધાનું અનુમાન થાય તે ઈરાદા શિવાય બીજા ઈરાદેથી કીધું હોય, તો જે બીજો ઈરાદો સાબિત કરવાની બવાબદારી તે સખસના બિપર છે.

(બ.) હોબદારી સહક મારે કિકે વચર બવાનું અ. ના બિપર તોહમત છે. તેની પાસે કિકે હતી એ સાબિત કરવાની બવાબદારી તેના બિપર છે.

ટીકા—મી. ટેલરસાહેબ કહે છે કે “બમારે કાઠ હકીકત અમુકે કરીને એક પક્કારના બાબતમાં હોય, ત્યારે તે હકીકત નકાર રૂપે હોય કે હકાર રૂપે હોય, અને કાલદાનું અનુમાન તેની તરફ હોય, તોપણ તે હકીકત સાબેત કરવાનો બોલે તેના બિપર રહે છે. કાઠ બાકાના કારમાં આકે રાખનારે બાકાવાળી મીલકત અમુક રીતીમાં રાખવાનું

માથે શીશું' હોમ, ત્યારે તે સળધી તકરારમાં તે ઘરનો તેણે પુરી કરી છે એમ જાણેત કરવાનું કામ તેણે છે. ૩ બ. શા. રી. પાનું. ૧૧૧.

ત્રીસ વર્ષે શી- ૧૦૩. અમુક માણસ હવાત છે કે મેલું જામ્યો છે એવી તકરાર પર ફોઈ મા- પડે, અને એવું માલમ પડે કે ત્રીસ વર્ષેનું દર્શનવાનમાં તે માણસ હવાત ખુસ હવાત હતો, ત્યારે તે માણસ ખરું જામ્યો છે, એવું જાણિત કરવાનો બોલો, મહેલોવાનું બંધન જામ્યો છે એમ કહેનાર સખસના ઉપર છે. મા' હોય તે માણસ ખરું જામ્યાની વાત જાણિત કરવાનો બોલો.

ટીકા-આ કામ પ્રમાણે મનુષ્યની હવાતી છે, એવું અનુમાન ને કાંઈ વિરુદ્ધ ન તાવવામાં આવ્યું ના હોય તો યાવ છે. ને જલુ થવાનું કહે છે તે સદરહુ અનુમાન વિરુદ્ધ કુમસો કરે છે. માટે તે કાપડેસર અનુમાન ખસેડવાને તે કહેવું જાણિત થવું નેઈએ.

કિંદુસામ પ્રમાણે ૧૨ વર્ષે મુધી ને સખસની ખમર અતર જણવામાં ના આવે તે સખસ મરણ જામ્યાનું અનુમાન યાવ છે. અને મનારસમાં આ અમત ૧૫ વર્ષની જાહે. સાત વર્ષ થયાં ૧૦૮. એવું કસાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે અમુક માણસ હ-

ખમર અતર થાત છે કે જુઝરી મયો છે એવી તકરાર પડે, અને એવું જાણિત થાય ન. સાંભળીએ કે તે માણસ હવાત હોત તો ને સખસોને તેની ખમર અતર સ્વાભાવિક વા સખસ હ- પહેલે આવી હોત, તે સખસોએ સાત વર્ષ થયાં તે માણસની ખમર અતર થાત છે એવા કાંઈ સાંભળી નથી, ત્યારે માણસ મરડુર હવાત છે એ વાત જાણિત ન જાણીત કરવાની જગ્યામદારી તે હવાત છે એમ કહેનાર સખસના ઉપર ભય છે. રવાનો બોલો.

ટીકા-આ કામ કિંદુસામના ફાજદારી કામદારી કામ પ્રમાણે ને આધારે આલતા કામમાં ઉપયોગી થઈ પડે છે, અને તે પ્રસંગે કિંદુ સા કે મુકલમની ધરેલના ધારા કામ આવતા નથી.

એક વિષયએ તેવી મીલકતના વારસા તરીકે કરેલી બંધનના રહ કરાવવા બીજા

કાંઈ પુરાવા નથી. માટે તે મરણ વખ્યાનું આ કામ પ્રમાણે અનુમાન એવું નેઈએ. ને વારસા સળધી અથવા વફાત અલાખા સળધી હાથે હોત તો, કિંદુ સાનો અમલ કરવાની જરૂર થાત. ઈ. શા. રી. ૧ બ. પાનું. ૫૩

કાંઈ સખસ ૧૦૫. અમુક સખસો પંત્યાંગા મીલિયા છે, કિંવા મલિક અને પંત્યાંગા કિંવા મેલિયા અથવા બાહુત છે, કિંવા મુખ અને આક્રિયા છે એવી તકરાર પડે, અને એવું જાણવામાં આવ્યું હોય કે સદરહુ નેના તે સખસે તે સખસો કામ અલાવતા આવ્યા છે, ત્યારે સખસ અમરડુર નથી, કિંવા છે તે માન્ય કુટુંબો છે, એ વાત જાણિત કરવાનો બોલો એ પ્રમાણે કહેનાર સખસના જાણીતી કરવા ઉપર છે. નો બોલો.

લીકા-આ કામ પ્રમાણે ભાગીદારી, મુખ્ય અને મુનીમનો સમય, ભગીનના માસેક અને ખેડૂતનો સમય હતો એ વાત એક વખતે સાબેત થઈ એટલે પછી તેઓનો તેવા સમય નથી, ન સાબેત કરવાનો જુલમે તે કહેનારને શીર છે.

ભારે મુખ્ય અને મુનીમના સમયમાં મુખ્ય પદાધિકારીની સ્ત્રી હોય, ત્યારે દરતાવેજ સખી આપવાની એજન્સી જરોજટ રીતે સાબેત થવી જોઈએ. ૧૦ બી. ડી. પાનું. ૨૦૫ એક ભગીન કાપર એ ખેડૂતો ખેડૂત તરીકેના હોયો રાખતા હોય, તેમાં એક ખેડૂત એમ કહે કે એ બીજાને પ્રથમ ખેડૂત હતો, જેણે પોતાની હક હોડી દીધાથી માસેક અને ખેડૂત આપી છે તે, માલિક્યા ખેડૂતે પોતાનો હક હોડી દીધો છે એમ કહેનારે તે સાબેત કરવું જોઈએ. સહુ ૧૮૧૪ બી. રી. પાનું. ૪૦.

હિંદુ કુટુંબની મુખ્યત્વે પંચ રીતવાને મળતી છે, કેમકે એક વખત તે કુટુંબ ખેડૂત છે એમ જાણવામાં આવ્યું તો, જેટલ્યુની વાત સાબેત કરવાનો બેભનો તેમ કહેનાર કાપર રહે છે. માલિકી વિશે ૧૧૦. કોઈ પદાર્થ કોઈ સખસના કમળમાં છે એવું જાણવામાં પુરાવા કરવા આવે તો તે સખસ તે પદાર્થનો માલિક છે કે નહીં એવી તકરાર પડે નો બાજો. ત્યારે સદરજુ સખસ માલિક નથી એ વાત સાબેત કરવાનો બાજો, તે માલિક નથી એમ કહેનાર સખસના કાપર છે.

લીકા-કમળથી માસેક પછાતું પ્રથમ દરેનિકા અનુયાયી થાય છે, કારણ કે જે મ-તુખના કમળમાં જે હોય છે તે કાપર થઈ કરીને પોતે માસેક પછાતું સામે છે. ૭૬. આર. પાનું. ૩૭૭. આ પ્રમાણે કોઈ અપકલ્પ કરનાર વિરુદ્ધ પ્રવેશ કરવાનું કામ ચલાવવાને કમળને બસ છે. ૭ એમ. અને કમળ. ૩૧૨.

જમરાધી અમર કપડથી કમળને લીધો હોય તેને આંધારો લાગુ પડી શકે. તો-પણ પોતાના અપકલ્પનો કામદો પોતાને મળી શકે તો નથી. ૧૨ બી. રી. પાનું. ૪૭૨ પીરીશ ન્યાયાલ્યા આકટ ૧ લાની કામ ૬ મુજબ ૭ મહીના અંદર અમેસો કમળને પાછો મેઈ શકાય છે, ને તેમાં હકગતી તપાસ થઈ શકતી નથી.

કમળે મથો હોય તે ફોલ્ડારી કોર્ટના હુકમથી ક્યારે મેળવી શકાય, તે બાબતમાં સન ૧૮૮૨ ના કીમીનલ પ્રોસીજર કોડની ક્લેમ ૧૪૫-૧૪૮ જુઓ.

પક્ષકારોમાંથી ૧૧૧. ભારે કોઈ કાર્ય થયું હોય ત્યારે તે જે પક્ષકારો વચ્ચે થયું એક પક્ષકારના હોય, તેમાંથી એક પક્ષકારનો સમય બીજા પક્ષકાર સાથે એટલો હોય કે કાપર મરોસો તે બીજા પક્ષકારને કામદો કરવાની તેની ફરજ હોય, તો તે ફરજના સ-સખવામાં આ-માયથી સદરજુ એક સખસ કાપર મરોસો રાખવામાં આવતો હોય, ત્યારે વતો હોય તેવા એવા પક્ષકારની વચ્ચે અનુક કાર્ય શુદ્ધિથી થયું છે કે નહીં, એવી ત-કમળમાં અનુક કરાર થયે, ત્યારે સદરજુ કાર્યની શુદ્ધિ કાળીત કરવાનો બાજો જે પ-કાર્ય શુદ્ધિ કારનાર કાપર સદરજુ પ્રમાણે બેરોસો રાખવામાં આવતો હોય તેના કાપર છે. થી થયું કે ન-હીં તેની સા-બિતી વિશે.

દરેતો.

(અ.) એક અસોસે મારોલી ફરિયાદના કામમાં એવી તકરાર પડી છે કે અસોસ મ-જકરે પોતાના એક અદર-બીને વેચાણ કરેલું તે વેચાણ શુદ્ધિથી થયું છે કે

(७५)

દીકા—કાર્ય શરૂનો સ્વાધાર્મ્ય અર્થ એ અથવા વધારે જાણસોની વચે માટેનું કામ અથવા વેહેવાર છે. જો કોઈ કાર્યનો વ્યક્તિ તેમની વચેની તકરારો પોતે સમાધાન કરે તો, તે સમાધાન કાર્ય અર્થાત્.

3488

[illegible]

દરમીયાન કોઈ સમસનાભંગ થયો એ વાત સમ્પત્તિ મળકુ-રનામહેસરણ કે એવાતની નિષ્કેપકારક શાખાની સમજાવી; પરંતુ એ એવું જાણી શકાય કે સદરજી ભગવાણા સદરજી જે પ્રરૂપ સદરજી એ એજીને એક બોલના સમાગમ કોઈ એને સમય થયો નથી કે સમ્પત્તિ મળકુરની ગર્ભ ઉત્પત્તિ થઈ શકે, તો પંથો એ પ્રમાણ સમજવું નહીં.

વિળી છે.

टीका—हो/छात्र प्रभात में सकलदेस प्रभुतो देव पोसाहीपोसाही शिवाय जीने
 अर्थ हाक नहीं. मे. ही. जा. पानु. ईदध.

ન હોય તો, સમય થવાની તારકેલમાં સ્વિચામ સેવાય છે, અને તે છોકરો કાચકેસર પુનઃ
મણાય છે. દો. પી. જી. પાન. ૧૨૫૭.

લેવાય છે. રૂ. પ્રી. નં. પાન. ૪૦૦.

એવો દેખ તે- એક્ટ આજ દિગ્દિશમાં જાણવામાં આવે, તો એવા બહેનનામાં સમેલી
ની શાબીલી "તે" ને "તે" ફરે - ફરે ની . . . એ એ વાતનું
મામલુ.

Journal of Management Education 30(6)

100

(અ.) ચોરી થયા પછી ચોરીવાર ચોરીના માલ કોઈ માલુસના જમનામાં હોય, મા-
ને તે માલુસ સહારદ ચોરીના માલ પોતાના કબજામાં રી રીને આવે એ તે ન જ-
તાવી શકે તે, માલુસ અગર ચોરી કરનાર છે અથવા તેણે ચોરીના માલ નાણાંને તે
લીધો છે એવું જમનામાં કરવાને કોઈ મુખ્યત્વાર છે.

(ક.) કુડી શિકારી અથવા તેના ઉપર શેરો થયો, તો બધી સારા અલેખ જીવરથી શિકારી અથવા શેરો થયો, એવું અનુમાન કરવાને કોઈ મુખત્યાર છે.

(ક.) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાનું છે. એવું અનુમાન કરવાનું છે કે આજના સમયમાં આવા પ્રશ્નો પૂછવાના છે.

(દ્વ.) કામકાજની સાધારણ રીતી પ્રમાણે અમુક કામોમાં પેશું છે, એટલે અનુમાન કરવાને કાર્ડ પ્રમાણરૂ છે.

(b) $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

(૬) સતો તે સખસે જગજામ નાં આપે, ત્યારે જગજામ આપ્યો હોય તો. તે સખસને પ્રતિ-
જ્ઞ થકી એવું અનુમાન કરવાને કોઈ મુખત્યાર છે.

(ખા.કા.) રાજ્ય સ્તરેના સ્વપરથી ફરજી જાપન થતી હોય તેમજ સ્તરેના સર્જી આ-
પનાર સર્જસના કાર્યમાં હોય, ત્યારે તે ફરજી આદા થઈ છે એવું અનુમાન કરવાને
દાઈ સુખત્યાર છે.

પરંતુ કોટની કુખર ચાલતા અમુક કામોના સંદર્ભે જમ્નેના લાડુ પડે છે કે નહીં, તેના વિચાર કરતી વખતે નીચે બતાવી છે તેના જેવી હકીકતોના ઉપર કોટ ધ્યાન રાખવું.
 દર્શાવ. (અ.) બાબત.—એક નિશાણીવાળો રૂપિયો ચોરીએ મળે. ત્યાર પછી થોડી વારે એક દુકાનદારની પાસે જેના મલ્કામાં તે રૂપિયો ગણતર પડ્યો. હવે તે રૂપિયો

ચોરી પ્રતિજ્ઞાવાળાની પ્રતિજ્ઞાના સમયે નીં તેણે મરાળર હિરાઈ કમુલ કરી તેનો ખુલાસો બતાવે છે.

દર્શાવ. (બ.) બાબત.—કેટલાએક સમયેએ મળીને એક ગુન્હો કર્યો. ગુન્હેગાર-માંના તમામ મુ. જ. અને ક. એ ગુન્હો થયેલ તેજ જગેએથી પકડાયા, અને તે-ઓને એક એકથી રૂબરૂ રાખ્યા. કરએક જણ ગુન્હોનો ફેવાલ આપે છે તેમાં ક. ને મેળું છે. એ સર્વેના ફેવાલને એક બીજાથી ફેવી પુલિ મળે છે કે અમળ તેઓને મસલાત થઈ ફોખ એ ધણું અસંભવિત લાગે છે.

દર્શાવ. (ક.) બાબત.—કુડી આપનાર અ. એ જેઠેપાર રોજગાર કરનાર બાકેદગાર માવુસ હતો. અ. એ કાચી ટુંબરનો અંગળ સખસ હતો, અને તે ફેવાલ અ. ને વસ હતો.

દર્શાવ. (ક.) બાબત.—એક ક. ને "થડું" છે કે એક નહીંના પ્રવાહ પાંચ વર્ષ ઉપર અમુક કામો. ક. ને કામો "પર" અમુકમાં છે કે ત્યાર પછી રેલો આવી હતી, અને તેથી સ્તોત બદલાય.

દર્શાવ. (ઈ.) બાબત.—જે ઈનસાફતું કામ નિયમ પુરું છે કે નહીં એવી તકરાર છે, તે કામ દસ્તુર કરતાં જુદી તરેહની ફેરિયતથી કરવામાં આવ્યું હોય.

દર્શાવ. (ફ.) બાબત.—તકરાર એવી પડી છે કે અમુક કામને પેહિંએ કે નહીં. એવું તો સંભવિત થયું છે કે તેને દવાલમાં નોંખવામાં આવ્યો હતો, પણ બક અ-એકાથી બેએક માફક દવાલ જવામાં અટકાવ થયો હતો.

દર્શાવ. (ગ.) બાબત.—એક જીલ કિમતના કારનામાંની રૂબરૂ અ. ના ઉપર ફરીવાર થઈ છે, તે કારનામાંને સખસ રાજા એવો એક દસ્તાવેજ રજુ કરવાને એક નામનો સખસ ના કેહે છે, પણ તે દસ્તાવેજ રજુ કરેથી અ. ના કુદમતી કમલતને ખેલ પોરેલે છે, તથા તેમના અનને કુખ વૈખ ની.

દર્શાવ. (હ.) બાબત.—કાલથી એનો જવાબ દેવાની ફરજ નથી તેવા સ્વાસનો જ-વાળ આપવાની અ. નામનો સખસ ના કેહે છે; પરંતુ જે કામને સખસે તેને સ્વાસ પુઠવો છે, તે કામને સખસ નહીં રાખનારી બાબતમાં તેને તે સ્વાસનો જવાબ દે-વાથી નુકસાન થાય છે.

દર્શાવ. (આઈ.) બાબત.—ખત લખી આપનાર સખસના કમલમાં એક ખત છે; પરંતુ તે કામની હકીકત એવી છે કે તેણે તે ખત ચોર્યું હોય.

ટીકા.—સોકાની વર્તણૂકનો તેમની રીતમાત અને સ્વભાવ ઉપર આધાર રહે છે. માટે તે બાળતો અનુમાન કરવામાં જોવાની છે.

આ દેશના બાળમાં ત્યાં ચીતણેરા ચાણુ હોય ત્યાં રેહેનાર હિંદુ કુટુંબ, આ દેશના બીજા બાળમાં ત્યાં દાણવેળાના ચાણુ હોય ત્યાં રેહેવા બંધ, તોપણ તે કુટુંબ પોતાના જીવના મોતસરના કાલ પ્રમાણે આલે છે, એમ અનુમાન થાય છે. ૬ મ. ૬૮. રી. પાનું. ૨૫

તેમજ કાનિયાળાની વાત જાણ્યા પછી લાંબી સુદતા તે બાળત કાંઈ અનુમારવામાં આવેલી ના હોય તો, તે બાળત અપ્રમાદ કરવાનું અમર કમુલત છે એવું અનુમાન થાય છે.

કળાત ઉપરથી ચોરીના માંસ રાખ્યાનું અનુમાન બ્યાલબી રીતે થઈ શકે, એટલા માટે બીજા કોઈએ ચોરી કરવાનો પુરાવો હોવો જોઈએ. કે. અને પે. રી. પાનું. ૩૬૪

અમુક મજાસને ફત લીધાની જ્ઞાત બધા વડે સુધી કમુલ કરવામાં આવેલી હોય, ત્યારે અનુમાન એવું થાય છે કે તે બાળતમાં તમામ ચોર્ય ક્રિયા કરવામાં આવેલી હતી, પણ તે પ્રમાણે કરવાથી ફત લેવાની પરવાનગી હતી એવું અનુમાન થતું નથી.

જેમાં કાવડામાં અનુમાન છે તેમાં કાળીકતમાં પણ અનુમાન છે. ખરી રીતે ફક્ત ત-કારો છે, અને તેમાં કુખ્ય બાળત કાવડાની નથી હતી. ફરક અને બધી બાળતમાં તે હોય છે. માટે તેના નિર્ણયનો આધાર અમુક નિયમની કમુલત કરેલી અજમાશ અને ત-કારના જળવાનપણા ઉપર છે.

કાંઈ સમસને કોઈ દરતાવેજ રજુ કરવાની ખંચર છતાં તે રજુ કરવાની ના પાડે તો, તે દરતાવેજ પાંડેબથી પોતાના પુરાણ તરીકે વાપરવા કલમ ૧૧૪ પ્રમાણે પ્રતિબંધ છે.

મિલાવતના ધારામાં આ કલમના દ્રશ્યોમાં જતાવેલા નિયમ કલમના અનુમાન મા-ણેલાં છે. પણ આ કલમવડે તેથી જુદા વિચાર થઈ તો અનુમાન કરવા કુખ્યત્વારી રાખી છે. તે કુખ્યત્વારીનો કેવી રીતે અમલ કરવો તે આજ દ્રશ્યોના પ્રુલકમાં જતાવતું છે.

હિંદુ કુટુંબની બધી મીલકત મજાકરી હોવાનું અનુમાન લેવાય છે, તેથી જેસખસ પોતાની આમળી મીલકત કહી કાવો રાખતો હોય, તેણે તે વાત કાપીત કરવી જોઈએ. ૬ મુર્સ. ઈ. અ. પાનું. ૫૩

મુસલમાની ધારાનું અનુમાન હમેશાં પુત્રના કાવેસરપણા તરફ છે. તેનું કોઈ અ-નુમાન કલમ થપાની તરીકેનાં નથી. ઈ. અ. સન ૧૮૭૨-૭૩ પાનું. ૨૦૦

બ્યારે કોઈ કુટુંબ રેહેવામાં અને ખાવા પીવામાં જુદા હોય, ત્યારે મીલકતમાં પણ જુદા છે એમ અનુમાન લેવાય છે. ૩ મ. ૬૮. રી. ૭ અને ૧૦ પી. રી. ૧૪૮.

પોતાનો પછી ખીજા વાર પાણુવાથી જુદી રહેતી હિંદુ એરતને તેના પછીને ખા-તે કરવા કરવા અધિકાર હોવાનું કાંઈ અનુમાન થતું નથી. ૧ મ. ૬૮. રી. પાનું. ૩૭૫.

વિરૂદ્ધ કરાર સામેત થતાં સુધી મુસલમાની મેદેરની મનેત્વારે માગણી કરી શક-ય, એમ અનુમાન લેવાય છે. ૧ મ. ૬૮. રી. પાનું. ૪

મોસીકમુદર તકસીરી કોઈ સાથે સળખ રાખનારી કોઈ વાતને કાહેલ રજુ કરે નહીં, ત્યારે મોસીકમુદર વિરૂદ્ધ અનુમાન લેવાય છે. ૭. ૬૮. રી. ૮ ક. પાનું. ૧૨૧.

કુટુંબ મજાકાર હોય તે દરમિયાનમાં જે મીલકત મેળવવામાં આવી હોય તે તમામ મજાકારા કુટુંબની મેળવી છે એવું અનુમાન થાય છે. માટે જે જેસખસ એમ કહેતો હોય કે તે મેં જાતે મેળવી છે તેના ઉપર પુરાવો બાળે શાળેતુ કરવાનું રહે છે. ઈ. ૬૮. રી. ૮ ક. પાનું. ૫૧૭.

કરે અને તે ગેરબંધ કરી તે વિષે કોઈ પણ વાંધો ન હોય તો, પછી તે સમાધાન રૂઢ કરવાને તેને છુટ નથી. ૨૪ વી. રી. પાનું. ૫૫૯

અધિકારિયકારને કોનો દાદા હતો તેને અચૂક જમીન વેચાણ લેવાનું હોય ત્યાં આ-
વું, પણ તેણે ના પાડી અને વાંધાને વેચાણ આપવાની સજાની આપી. તેમાં હાલમાં કે
પાછળથી અધિકારિયકારને કોનો દાદા તે હાલની સજા નથી. બી. વી. પાનું. ૧૯

મુખનાર કે અધિકારિયને વગર અધિકારે કરેલા કામો મુખીને પ્રતિબંધ કરારે થાય છે.
તે સમયે કરારની કલમ રૂ. ૩૭, ૨૮૮ થી, તથા પહોળાના બાગીચાની વર્ણન કર્યા થતા
પ્રતિબંધ વિશે કરાર આપનારી કલમ ૨૪૫-૨૪૬ થી.

આપે કરી આપેલા ગીરાની હકીકત જોડવાને જોડાર પછી ના હોય, તેથી બાપ તે
ગીરાની રૂઢમે ચોતાને દાવો મૂકે તેમાં તેને પ્રતિબંધ થવાને તે નથી નથી. બી. વી. રૂ. ૧૫૦
અનવધીમાં ધર્મસા લીલામમાંથી જરીફ કરનાર દુકમનામાંના રેખાદારને આ કલ-
મના ક્ષેત્ર પ્રમાણે પ્રતિબંધ નથી. બી. વી. રૂ. ૧૪ ક. પાનું. ૪૦૧

હિંદુસ્તાનના સોજનના આપના હાલ પ્રમાણે પહોળાની વચમાંથી હાલના નીકાલ
કરવામાં આપેલા હોય, તેજ હાલના દાકનો બીજા દુવામાં રૂઢીથી રવાલ ઉપન થયેલા
હોય તો, સદરદ નીકાલ પ્રતિબંધ તરીકે ચર્ચ થતો નથી. બી. વી. ૫ મ. પાનું. ૨૫૯

અણુપ્રતિબંધ. ૧૧૬. સ્થાવર મિલકતના અણુપ્રતિબંધ કિંવા બાહ્યતે, અથવા તે
પ્રતિબંધ નો- અણુપ્રતિબંધ કિંવા બાહ્યતે દાક ઉપરથી જે સમયને હાલ ઉપન થયે
છે તે માન્ય. હોય તે સમયને, સદરદ અણુપ્રતિબંધ કિંવા બાહ્યતે સમય બદલે હોય તે
દરમિયાનમાં, એવા બદલાર કરવાની પરવાનગી આપવી નહીં, કે સદરદ
સ્થાવર મિલકતના મલિકને તે મિલકત બીજા અણુપ્રતિબંધ કિંવા બાહ્યતે અણુપ્રતિબંધ સમય
થી થયે તે પગલે કોઈ દાક હતો નહીં; અને સદરદ સ્થાવર મિલકતના કમળદારના
પરવાનગી તે મિલકત જે સમયે ચોતાના તામામાં લીધી હોય, તે સમયને એવો બદલ-
કાર કરવાની પરવાનગી આપવી નહીં, કે સદરદ પરવાનગી આપવી વખતે એવા કમળ-
દારને એવા કમળ ઉપર દાક હતો નહીં.

ટીકા—મી. ૩૧ ગઈબસાહેબ કે છે જે કે હાલના આ પ્રમાણે બાહ્યતે અગર સાંધે
સાંધનારને કમળે હોય તો, તે માન્યમાં પ્રતિબંધનો નિયમ હાલ થઈ છે. આ કલમથી
તે નિયમ બાદ અગર સાંધનો દાક થી થાય ત્યાં સુધી બાહ્યતે અગર સાંધે છે.

મી. ૩૧ ગઈબસાહેબ કે છે જે કે હાલના અગર સાંધે આપનારે કમળથી બાહ્યતે અગર
સાંધે સમયના કમળ કરવા બદલાર થાય છે.

મી. ૩૧ ગઈબસાહેબ કે છે જે કે બાહ્યતે અગર સાંધે અગર સાંધનારની માન્યમાં કોનો પ્રતિબંધ
છે, તેવો અણુપ્રતિબંધ સમયની પરવાનગી. આપવાની હોય તેના દાક છે.

બાહ્ય આપનાર વાત વિષે, અણુપ્રતિબંધ થતાં સુધી બાહ્યતે સમય થતાવે છે. જારે તે
પણને સુધી બાહ્ય આપણે છે જાણવા તે એવા બીજા સમય દાકદાર હતો એવો કોઈ
પ્રમાણ કરી શકે નહીં ત્યાં સુધી તેણે જે સમયને બાહ્ય આપણું છે તેનો જે જમીન ઉપર
નો દાક બદલાર કરવાને તેને પ્રતિબંધ થાય છે. ૬ વી. રી. પાનું. ૭૧-૧૬૨.

કુંડી બીકાર- ૧૧૭. કોઈ કુંડી બીકારનારને એવો બદલાર કરવાની પરવાનગી
નારને અથવા આપવી નહીં, કે કુંડી આપનાર સમયને એવી કુંડી આપવાને કિંવા

નિષ્ણેપાને અ- તે ઉપર શેરા કરવાનો અધિકાર ન્હેતો. અને કોઈ નિષ્ણેપાને અથવા ને
યવા પરવાનો
બનારને પ્રતિ-

મધ નડે છે તે નિષ્ણેપાને અથવા પરવાનો આપનાર સમસને એ પ્રમાણે નિષ્ણેપ કર-
તે બાબત. અને અથવા એવા પરવાનો આપવાનો અધિકાર ન્હેતો.

ખુલાસો ૧ લો.—હુડી સીકરનાર એવા ઈશ્કાર કરવાને સુખત્યાર છે કે હુડી મ-
.

આપે તો, નિષ્ણેપી એવું કાબીત કરવાને સુખત્યાર છે કે ને સમસને તેણે માલ આપ્યો
છે, તે સમસને. નિષ્ણેપી વિરુદ્ધ માલ અજરૂર ઉપર, હક્ક ન્હેતો.

ટીકા—મીઠા નાઈનસાહેબ કેહે છે કે હુડી સીકરવાથી તે સીકરનાર વિરુદ્ધ હુડી
લખનારની સહી તથા તે લખવાની તેની સાબતી બાબત નિશ્ચયાર્થે હજુલત થાય છે,
અને એ તે હુડી લખનાર બંને તેનાં નામું આપવાનું બંને તેને આપવાની હોય તો, તે
લખનારને તે ઉપર શેરા કરવાનો અખત્યાર છે.

વિશ્લેષ ૯ મો.—સાહેબ બાબત.

સાહેબી કેલુ ૧૧૮. સર્વે કોઈ સખત સાહેબી આપવાને શકતો છે, એમ સમજવું,
આપી શકે છે. પરંતુ કોઈની નજરમાં એમ આવે કે કાચી ઉમરને લીધે, અથવા અર્થ-

સય બહારીને લીધે, અથવા કચીરના કિંવા ખનના કોઈ રોગને લીધે, અ-
થવા એવા પ્રકારના બીજા કોઈ કારણને લીધે, તેને ને સવાલ પુછવામાં આવે, તે તે સ-
મજી શકતા નથી, અથવા તે સવાલના સમજાવવાના જવાબ આપી શકતા નથી, તો
તે સખસો સાહેબી આપવાને શકતો છે એમ સમજવું નહીં.

ખુલાસો—દિવાનો માયુસ સાહેબી આપવાને અશકત નથી; પરંતુ તેને સવાલ પુ-
છવામાં આવે તે બે હિવાબપચુના સળગથી તે સમજી શકતો ન હોય, અથવા તેના સ-
મજાવવાના જવાબ આપી શકતો ન હોય તો, તે અશકત છે.

ટીકા—ફિદા તા પ્રમાણે ચોરત, બાળક, જુદા, જુગારી, મકોનમત, રંગબીખર રમ-
નાર, પાખંડી, જોશા દરખાવેજ બનાવનાર, બતી બપર, મીઠા, કાચમાં કિત રહેજા હોય તે,
આવીશ, દોષી, ચોર, સાબતીક, પ્રસિદ્ધ ખોટા મોસો પાલનાર, નાત બાહાર યએસો અને
તેવા બીજાને સાક્ષીમાં લેવાને નાસ્તમક ગણેલા છે.

ખુલાસો—૧૧૯. ને સાહેબ મોલી શકતો ન હોય, તે સાહેબ લખાણવડે, કિંવા
બાબત. વિન્હોવડે એવી ને રીતે પોતાની જુગારી સમજર્થ શકે એવી કરી શ-
કે.

શીઠસાહેબ કેહે છે કે હાલના કાપવાનું વલણ એવું બન્યું છે કે દરેક સાહેબી સા-
ક્ષી પુરવા સાપક છે કિંવા નહીં, તે કોઈ પોતે નહીં કરવું જોઈએ, અને તે નહીં કરવાનું
સાધન કોઈ તે સાહેબીને પોતાની રૂબરૂ બાલાવી તપાસવાનું છે.

મુંગા સાહેબ ૧૧૫. ને સાહેબ મોલી શકતો ન હોય, તે સાહેબ લખાણવડે, કિંવા
બાબત. વિન્હોવડે એવી ને રીતે પોતાની જુગારી સમજર્થ શકે એવી કરી શ-

કનો દોષ તેવી કોર્ટ રીને ટુજાની આપવાને મુખત્યાર છે; પરંતુ એવું જણાય તથા એમાં સિન્ડ્રોન બુલ્ડી કોર્ટમાં થવાં જોઈએ. એ પ્રમાણે આપેલા પુરાવાને મુખત્યુજાની પુરાવા સમજાવે.

ટીકા—પ્રથમ બેઠેરા અને મુખ સમક્ષેને સાક્ષીમાંથી જાતસ કરવામાં આવેલા દતા, તે આ કલમથી રદ કરેલું છે, તોપણ તેમના-વિશે કોર્ટની એટલી ખાતરી થતી જોઈએ કે તે માન્યસને જે સ્વત્ત્વ પુછવામાં આવે તે સમજી શકે અને તેનો બરોબર જવાબ રેખી શકે તેવાં જોઈએ છે.

દિવાની તથા ૧૨૦ તમુમ દિવા ૬૨-
જાન્યારી કા કોઈ પક્ષકારને પ્રણી અથ ૧૦૫
તેમાં પરજી એમ સમજવું. જાન્યારી ૧૦૫
સા સમક્ષે વાને એવા સમક્ષેને અણી અથવા તેની ધણીનાણી અનુક્રમે શકત છે, એ-
શાહેદી આપી મ સમજવું.

શકે કે નહીં તે
માન્યત.

ટીકા—જાન્યારી કામમાં ધણી ધણીવાણી એક જીવન વિશ્વ-શાહેદી આપી શકે છે, એવો આ કલમમાં કસાય છે, તે ઠોરેજી જાના નિયમથી વિરુદ્ધ છે. ૬ વી. રી. કે. પાટું ૨૧.
જડજ તથા ૧૨૧. ૬૨કોર્ટ જડજ અથવા માલજોટને, કોર્ટમાંની તેની એવા
માલજોટ આ જડજ અથવા માલજોટ તરીકેની વર્તણૂક વિશેના, અથવા એવા જડજ
અથ. અથવા માલજોટની રૂઢિએ જે વાત તેના જવાબમાં કોર્ટમાં આપી દોષ તે
વિશેના, ૬૨ કોર્ટ સવાસો પુછવામાં આવે તેના જવાબ દેવાની સરકુ જ-
ડજ અથવા માલજોટને તે-જે કોર્ટને તાણે દોષ તેવી કોર્ટના ખાસ કુકમ
શિવાય ૬૨જ પાડવી નહીં; પરંતુ એ પ્રમાણે કામ કરતાંના દરદિવાનમાં પોતા
ની રજર કોઈ બીજી બીનાએ બની દોષ તે વિશે તેને સવાલ પુછી શકાય છે.

દર્શવે.

- (અ.) એક જ કોર્ટની રજર અ. ના બીપર તબવીબ અથે છે. તે વખતે અ. જાહેર કરે
છે કે અ. નામના માલજોટ એક જુજાની ચેરરીતે લીધી. જાપ બીપલી કોર્ટના ખાસ
કુકમ શિવાય એ વિશેના સવાલોના જવાબ આપવાની અ.ને રજર પોર્ડી શકાતી નથી.
(બ.) અ. નામના માલજોટની રજર પોર્ડી શાહેદી આપવાનું અ. ના બીપર એક જ
કોર્ટમાં તોલમત છે. બીપલી કોર્ટના ખાસ કુકમ શિવાય અ. એ શું કહ્યું તે અ.
ને પુછી શકાતું નથી.

- (ક.) અ. નામના એક જ જડજની રજર તબવીબના દરદિવાનમાં એક પોલીસ અમલ-
દારનું ખુન કરવાની કારીસ કરવાનું અ. ના બીપર એક જ કોર્ટમાં તોલમત છે. થી
બીના બની તે વિશે અ. ને સવાલ પુછી શકાય છે.

ટીકા—આ કલમમાં અગિયી છૂટ, કામ માથાવતાં જડજ અથવા માલજોટના પો-
તાના દેહાની રૂઢિએ જે કોર્ટ જાણવામાં આવ્યું દોષ તેને માટે તથા તે રજર પોતાની

ભવાનોને દિવાંડમાં ફેડીમાં સખસ કરેછે, પરંતુ જુગલના આકટમાં 'કાંઈ' શબ્દની વાપવામાં ભવાનોને સખસ કરેછે નથી. ૧૪૩૨ શબ્દની આ આકટમાં બધાંવા નથી.

જે ૧૪૩૨ અથવા માછલેટ પોતે જે કામ અથવાતો હોય તે કામના લુગ્ગાની આપી શકે નહીં. ખીન્ન ટેલરસાહેબ કેહે છે કે તેને સોગમ આપવામાં આવે નહીં ત્યાંહા સુધી ૧૪૩૨ અથવા માછલેટ તે બીના કુખી રાખવી બેઠાંએ, અને તેથી ભેગ-બગલામ છે કે બે તે એકબેજ કામનાં ચુકાદો કરતા હોય તો, તેથી સાક્ષી ક્રેડ કાઢાય નહીં, પણ બીજા ૧૪૩૨ અથવા માછલેટ સાથે બેઠાં હોય તો સાક્ષી તરીકે તેને તપાસાય છે. ૪ બ. સા. રી. ખી. ૨. પાનું. ૧૫

તેમણે ફેડીને કેટલી બેઠાંએ, અને ફેડીની આપે ૧૪૩૨ તપાસી જ કરેલા હોય તેને તે ૧૪૩૨ની બિલટ બધાક કરવાનો હક્ક છે, પણ આવા કારણથી ન્યાયાધિકારી પોતે કામ અથવાવખી ના પાડી શકે છે. ૨૦ થી. રી. કો. ૨. પાનું. ૭૬

સરને માટેની હોય તો, તેની પક્ષ સાક્ષી તરીકે લુગ્ગાની ભેવી બેઠાંએ.

જે કામમાં ૧૪૨૧વાત ન હોય અને જેમાં કુલો બનતાં પોતે બેઠાં છે, અને જેમાં પોતે પ્રાસીકયુન જી કર્યું છે, અને જેમાં પ્રાસીકયુન તરફથી પોતે એક સુખ્ય કાઢે છે, તે કામમાં માછલેટ લુગ્ગાનીયક બીને કાંઈ કર્યું બેઠાંએ નહીં. ૪. સા. રી. ૨ ક. પાનું. ૨૩-૪૦૫

અન્ન સળધ- ૧૨૨. જે સખસનું અન્ન થએલું છે કિંવા થએલું હતું તેવા કરકોના દરમિયાન- ૬ સખસને અન્ન સળધના દરમિયાનમાં જેની સાથે અન્ન થએલું છે અન્નમાં કહેલી વાત થવા થયું હતું તેણે કર કાંઈ વાત કહી હોય તે વાત સદરકુ કેદનાર બાબત.

સખસને સદરકુ કામણેની રજામાંથી શીવાય પરવાનગી આપવી નહીં; પરંતુ પરણેલા સખસોની વધેની અંદાજાહેદી ફરીવાદિયાના કામમાં, અથવા કાંઈ પરણેલા સખસે પોતાનું જેની સાથે અન્ન થયું છે તેના વિરૂદ્ધ કાંઈ કુલો કર્યા હોય તે બદલ તેના બિપર ફોજન- પ્રબટ કરવાની તે સખસનું નહીં.

ટીકા—એક ઓરતને એક સખસે, પરણતા પેટેલાં કાંઈ વાત કહેલી હોય, પછી તે સખસ તે ઓરત સાથે પડેલો અને પરણ્યા બાદ એક દિવાની કામમાં તે વાત અમલની થાય, ત્યાં તે ઓરતને સાક્ષીમાં ફેડવાને તે બધાંએ છે, એમ ૧૪૩૨ ના હક્ક ને. રી. કો. ૨. પાનું. ૧૨ થ. સા. રી. પાનું. ૨૪૪.

રાખ્ય સરકાર ૧૨૩. રાખ્યસરકાર સળખી પ્રસિદ્ધ નહીં થયલા સરકારી ફક્તર સળખી રાવેલ. ઊપરથી મળેલા પુરાવા આપવાને કાર્ડ પશુ સમસને પરવાનગી આપવી નહીં, કારણ કે આવાનું સરકારી ફક્તર હોય તે ખાતાના ઊપરી અધિકારી પરવાનગી આપે તે સરકાર પ્રમાણે પુરાવા આપવા દેશે. ઊપરી અધિકારી મળકુરેલે રાખ્ય જણાવે તે પ્રમાણે તેણે પરવાનગી આપવી કિંવા ન આપવી.

ટીકા—પોલીસ સી. બી. એ કહ્યું છે કે “અહારા મુર્ખિપ્રાપ્તમાં આવે છે કે સરકારી કાગળ રજુ કરવાથી સરકાર નોકરીને ફરકત થતી હોય તે, નોકરી કાર્ડમાં એક સમસના હિત કરતાં સાવેનનિક હિત વધારે બળવાન મણુનું નેજાએ.”

રાખ્ય પ્રશ્ન છે શું એ જણાવું આપવું છે. પાસપોર્ટમાં જે કાંઈ કામે થાય છે, તે બાબતમાં તેમની પરવાનગી આપવા કાઠની તે બાબતમાં સાક્ષી થઈ શકતી નથી.

સરકારી કો- ૧૨૪. કાર્ડ પશુ સરકારી અધિકારીને સરકારી હાંદની પૂર્વે બેઠાની રૂઢિએ રેસાની વાત કહેવામાં આવી હોય, તે વાત પ્રમટ કપડાંથી સાવેનનિક સરકારી અ- હિતને નુકસાન છે, એવું તે સરકારી અધિકારીની નજરમાં આવે, ત્યારે પિકારીને કહે- વણ મળકુર પ્રમટ કરવાની ફરજ અધિકારી મળકુરને પાડવી નહીં. શીવડાબાબત.

ટીકા—ક્રી. ધીરસાહેબ કહે છે કે, “ઉપરની કલમ ૧૨૩, ૧૨૪ એ બેજ કલમે તથા કલમ ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩૦ અને ૧૩૧ મુખ્ય- બાનીના અને ફરતાવેલ પુરાવને એકસરખી રીતે જાણ છે.”

આ કલમમાં અને કલમ ૧૨૩ માં એક એ છે કે, આ કલમ સરકારી નોકર બાબત છે, પણ કીયા સરકારી નોકર તેની વાળ્યા બતાવવામાં આવી નથી. કલમ ૧૨૩ પ્રમાણે ખાતાના ઊપરીની મરજી ઉપર રખેલું છે.

કુન્દો બન્યા ૧૨૫. કાર્ડ પશુ માછલેટે અથવા પોલીસ અમલદારે કાર્ડ પશુ બાબતની બ- કુન્દો બન્યા બાબતની કાર્ડ પશુ ખબર કાઠથી મેળવી તે કહેવાને ને બર વિરી, માછલેટેને અથવા પોલીસ અમલદારને ફરજ પાડવી નહીં, તથા કાર્ડ પશુ કુલકી અમલદારે સાવેનનિક મેહેસલ વિરદ કાર્ડ પશુ કુન્દો બન્યા બા- બતની કાર્ડ પશુ ખબર કાઠથી મેળવી તે કહેવાને તે કુલકી અમલદારને ફરજ પાડવી નહીં.

આ કલમ સન ૧૮૮૭ ના મુકાદ ૩ નથી પુષરો છે.

ટીકા—પોલીસ સી. બી. એ કહ્યું છે કે “કોઈ વિરદના પુરાવાના સામાન્ય બા- બત તકરાર કરવાને તમામ જામ આપવો નેજાએ, એ સંપ્રદાયે ચીતે નજાર છે. પરંતુ એ નિયમ બધે દેશજુએ ચાલે છે કે કુન્દો, શોલી કાઠાવામાં રહેલી સાવેનનિક હિતનાં એ જા- મળવી વાત છે, માટે જે સમસોદી આપતે કુન્દોને પત્તો જામતો હોય તેમને વચર જ- રીવાતે જુલ્યા પાડવા નહીં.”

રોજમારને ૧૨૬. કાર્ડ પશુ નારિસ્ટર કિંવા અટરની કિંવા પીડર કિંવા વ- સળખી કહેલી કીલને, જે વાલ તેને તેના અક્ષેલે અથવા તેની વરથી કોઠાએ એવા વાત બાબત. નારિસ્ટરનું કિંવા અટરનીનું, કિંવા પીડરનું, કિંવા વજીલનું કામ કરવાને પ્રસંગે તથા કામ મળકુર કરાવવાને માટે કહી જોય, તે વાત પ્રમટ કરવાની પરવાનગી, અથવા કાર્ડ પશુ ફરતાવેલની સ્થિતિ કિંવા મળકુરથી તે ખાતાના રોજમારનું

કામ કરવાને પ્રસંગે તથા કામ મળકર કરવાને માટે વાંચે યથા હોય તે સ્થિતિ. કિવા મળકર પ્રગટ કરવાની પરવાનગી; અથવા એવું કામ કરવાને પ્રસંગે તથા કરવાને મા તેણે પોતાના અસીલને કાંઈ પણ સલાહ આપી હોય તે પ્રગટ કરવાની પરવાનગી, તેના અસીલની રૂપર રૂપન દી સિવાય કાંઈ પણ સમયે આપવી નહીં.

પરંતુ આ કલમ માંહેના કાંઈ પણ મળકરને આધારે નિયેજાણેથી વાત પ્રગટ થતી નથી. એ, એમ સમજવું નહીં.

(૧.) કાંઈ પણ એવી વાત હરકોઈ ચેરકાપવાનું કામ સાધવા સાર કહી દેાય તે.

(૨.) હરકોઈ બારિસ્ટરનું કિંવા પ્લીડરનું કિંવા અર્ટીનું કિંવા વકીલનું કામ કરવાને પ્રસંગે બારિસ્ટર કિવા પ્લીડર, કિવા અર્ટરની કિંવા વકીલ મળકરના બેવામાં એવી કહીકત આવી હોય, કે તે ઉપરથી એમ માલમ પડે કે કામ મળકર કરવું સાર કરવા પડી હરકોઈ ગુન્હા અથવા દોષ પ્રયોગ છે, તે કહીકત.

વકીલના ખાસ ઉપર નોંધાતી બરદ નથી. કે નહીં તે કાંઈ નોંધાતી બરદ નથી.

ખુલાસો.—આ કલમમાં બે રૂબરૂ કહી છે તે સદરકુ કામ ઉપરથી બારિસ્ટર, કિંવા પ્લીડર, કિંવા અર્ટરની, કિંવા વકીલ મળકર દુર થયા પછી બરદ રહે છે.

દ્રષ્ટાંતો.

(અ.) અ. નામનો એક અસીલ બ. નામના એક અર્ટરનીને કહે છે કે “એ બેટા લેખ બનાવવાનો ગુન્હો કાપો છે. આવી ઈબ્દા એવી છે કે તમે આવી તરફથી એ તોફાનતો નવાળ કરો.”

ગુન્હેવાર, બેણેલા માણસની તરફથી તોફાનતો નવાળ આપો એ કાંઈ ગુન્હાનું કામ નથી, તેથી સદરકુ વાત પ્રગટ થતી નથી.

(બ.) અ. નામનો એક અસીલ બ. નામના એક અર્ટરનીને કહે છે કે “એક બનાવ-ટના લેખનો ઉપયોગ કરીને આરે કામ. (મહકતનો કમલો સેવાની ઇચ્છા છે. એ લેખ ઉપર તમે ફરીવાર માંડો.” આ વાત ગુન્હાનું કામ સાધવા સાર કહી તેથી તે પ્રગટ થતી નબળાઈ નથી.

(ક.) અ. ના ઉપર હમ્પાપતનું તોફાનત છે. તેણે બ. નામના એક અર્ટરનીને નવાળ આપવા રાખ્યો. મુકરદમાનું કામ માલતાના ઈશીયાનમાં અ. ની હિસાબની ચોપ-ડીમાં એક રકમ દાખલ થયતી બ. ના બેવામાં આવી, એ રકમમાં ઉચાપતવાળી રકમ. અ. ના ઉપર લેણેનું બાતની હતી, અને તે રકમ પૂતે કામ લીધું તે વખતે તે ચોપડીમાં નોંધતી.

આ કહીકત એવી છે કે તે બ. એ પોતાનું સદરકુ કામ કરવાને પ્રસંગે નોંધે; અને તે ઉપરથી એવું માલમ પડે છે કે મુકરદમાનું કામ શરૂ થયા પછી કાંઈ દોષ પ્રયોગ છે. સમગ્ર એ કહીકત પ્રગટ થતી નબળાઈ નથી.

ટીકા.—આડનોઈટ અને સહીસીટરોને આ કલમના નિયમ લાગુ પડે છે. ઈન્ડિયામાં તેઓ બારિસ્ટર કહેવાય છે તેઓને ખીલા દેશમાં આડનોઈટ અને સહીસીસીએટ કહે છે. પ્લીડર અને વકીલ એ કામો તફાવત નથી. કાલ જે કાપકોટના પ્લીડરની પરીક્ષા સેવા છે તેને બરદ સદરકોટના વખતમાં વકીલની પરીક્ષા સેવામાં આવતી હતી.

અસીસના મરવાથી કોઈ હકક બંધ પડતો નથી, પણ તે અસીસના તરફથી હકક પ્રાપ્ત થએલા એ સખસો વચ્ચે તકરાર હોય તો તે કામગામ આ હકકને દાવે તોનાં એકબેનું છે, તે બીજાનો નહીં એમ ફરિયાદો જોરબાજમાં છે, તેથી તે વચ્ચે એવા અ-
ર્થની કિંવા વફીલ વિચરેને જાહેરીમાં જોવાથી શકે છે.

વફીલને અસીસે કોઈ વાત કહી હોય, ફરિયાદોના આવાવેળે હોય, અમર સમગ્રવતી આપી હોય, તે તમામનો આ કામગામમાં સમાસ થાય છે. જે ફરિયાદોના વફીલને રજૂ કરવાને મનાઈ કરવામાં આવી હોય તે ફરિયાદોના મજબૂર બાબત કાયદાને દિમાવતી મુખ-
વજીલાનીય પુરાવા આપી શકે એ જરોબર નથી, તેણે અન્યથા કરતાંવળે એવો હોય તો તે ગાયર જરોબ હોવા નહીં તેને તેમને પુછી સમજાવું નથી, કારણ કે તે એક જરોબ છે.

એક કામદાના ફરિયાદોની કોઈ વાત અરજીમાં કહી હોય, અમર ફરિયાદોના આવાવેળે હોય, પરંતુ કોઈ અકસ્માત કારણથી તે ફરિયાદોની રોકવામાં ના આવે તે, તે હકકવાળો અપવાદ નથી, એમ ફરિયાદોમાં આવેલું છે, અને તેજ પ્રમાણે તે વિખાવતીને રોકવા પે-
હોલાં કોઈ કહેવામાં આવ્યું હોય અમર ફરિયાદોના આવાવેળે આવાવેળે હોય તે છે.

એક પક્ષકાર પોતાના ધારાના વીમાવતીને તે બેજીની, જામના જેડીમાંથી થએલો અ-
પવાદ બાદમાં પાસાની ની છે, ત્યારે તે કારણ કે આ અનિયમ સુનિતીના કારણસર

આવે તો, તેને આપેલા આ હકકમાંથી હરકત થાય તેવી રીતે તેને બાતલ કરશે થાય છે.
કલમ ૧૨૬- ૧૨૭ કલમ ૧૨૬ મીમાં કહેલા નિયમો બારીકદેખના તથા ખીડ-
આપીયા વિચરે રોના, તથા અટરનીઓના, તથા વફીલોના દુઆપીયા તથા કારકુનો કિંવા
ને લાગુ છે. નોકરોને લાગુ પડે છે, એમ સમજાવું.

લીકા-પુરાવા એકઠો કરવાનું કામ અસીસ કરતાં સાધીસીટરની કોઈ વધારે ફરજ નથી, તેમ કોઈ અમર મેળવવાને તે અમાએલો નથી. પોતાની વતી તે કામ કરવા પોતાના
કારકુનો અથવા ખીલ નોકરોને તે કામે લગાડી શકે છે. અને જે નિયમના આધારે તેના
કારકુન અમર નોકર મેળવેલી અમરનો એકસરખી રીતે બચાવ કરવામાં આવે છે તેજ કાર-
ણસર પક્ષકારોના પોતાના કારકુનોને આ નિયમ શા માટે લાગુ નહીં પડે તે સમજાવું નથી.

પોતાની જુ- ૧૨૮, કોઈ કાવાનો પક્ષકાર પોતાની જરૂરિયાતો ઉપરથી અથવા ખીડ
લીધી કોઈ પક્ષ રીતે તે ફરીવાદમાં સાહેલી આવે, તો તેણે કલમ ૧૨૬ મીમાં લખ્યા
કારે સાહેલીના પ્રમાણેની બાબતો પ્રગટ કરવાની રજામાંથી તે ઉપરથી આપી એમ ગ-
વેથી હકક હકી વાવું નહીં અને કોઈ કાવાનો અથવા મુકદમાનો દરજ્જા પક્ષકાર એવા
જનો નથી. કોઈ આરીટર, ખીડર, અટરની કિંવા વફીલને આદેશ તરીકે બોલાવે તો,
તેણે સરકાર પ્રમાણે પ્રગટ કરવાની રજામાંથી આપી એમ બાત ત્યારે
અણવું કે, અટરની સરકાર આરીટર, ખીડર, અટરની અથવા વફીલને એવી
બાબતો બહાર જોવામાં પુછે કે તે એવો સ્વાસ ન પુછત, તો તે બાબત
તે બારિસ્ટર, ખીડર, અટરની કિંવા વફીલ પ્રગટ કરી શકત નહીં.

લીકા-બાંધુજાહેર છે કે પક્ષકાર પોતા પોતાની એકે સાહેલી અથવા તેની
થાવ, અમર વફીલ બારીકદેખની સાક્ષી અપાવવાથી તે પોતાને હકક ખોતો નથી.

અમર વફીલ બારીકદેખની સાક્ષી અપાવવામાં પક્ષકારને પ્રતિબંધ નથી,
કલમ ૧૨૬- ૧૨૭ કલમ ૧૨૬ મીમાં કહેલા નિયમો બારીકદેખના તથા ખીડ-
આપીયા વિચરે રોના, તથા અટરનીઓના, તથા વફીલોના દુઆપીયા તથા કારકુનો કિંવા
ને લાગુ છે. નોકરોને લાગુ પડે છે, એમ સમજાવું.

સલાહકાર સાથે નાર સલાહકારની વચ્ચે કાર્ક બગેંસાની વાત થઇ હોય તે પ્રગટ કરવાનું બગેંસાની વાત ને તે સખસને હરજ પાડવી નહીં; પરંતુ તે સખસ સાહેબ તરીકે સામર્થ્ય હોય તે હેટી આપવા પોતાની મેથેજ ઉભો થાય, તો તેણે જ કાર્ક પુરાવો આપવો.

પોતે હોય, તે પુરાવાનો ખુલાસો કરવાને એવી કોટેલી વાત બનવાનો કાર્કની નબરમાં ફરજ બજાવ્યું તેટલું વાત પ્રગટ કરવાની તેને તે હરજ પાડી શકાય છે, પણ બીજા વાત પ્રગટ કરવાની હરજ પાડી શકાતી નથી.

ટીકા—વગેંસાની વચમાં બહુસાર્થી કાર્ક બખત અમર, કાલજખનો બચકાર રજી કરવાના આપેને માણે તે સાહેબની સાક્ષીના

સાહેબના ખત ૧૩૦. જે સાહેબ હરીપાદીમાં પછકાર નથી તેણે સાહેબને હરજાઈ કમાલા કીર્તિના મિલકતના પોતાના ખત કમાલા, અથવા જે દસ્તાવેજ ઉપરથી તે કમાલા રકોઈ મિલકત ઉપર મીરાદાર તરીકે આપવા થયેલું સાખનાર તરીકે કાર્ક સાખનો હોય તેણે હરજાઈ દસ્તાવેજ, અથવા જે દસ્તાવેજ રજી કરવા ઉપરથી તે કુદામાં આવે એવું હોય તે દસ્તાવેજ ગુમરવાને હરજ પાડવી નહીં; પરંતુ જે સખસ એવા ખત રજી કરાવવા માગતો હોય તે સખસ સાથે. અથવા તે સખસ ઉપરથી જે સખસનો કાર્ક ઉત્પન્ન થયો હોય એવા કાર્ક સખસ સારે સદરજી સાહેબે ખત મળકુર ગુમરવાને સાખાણ કરીને કપુલ કીધું હોય, તો સદરજી પ્રમાણે હરજ પાડી શકાય છે.

ટીકા—સાહેબને પણ કરીને તેના ખત કમાલા રજી કરવાની હરજ પાડી શકાતી નથી. દસ્તાવેજ રજી કરવાથી રજી કરનાર સખસ હજા દીવાનીરાહે બચાવકાર થતો હોય તો, તેથી તે રજી કરવાની ના કેહેવાને તે કાર્ક બાળખી કારણ છે એમ નથી.

અર્થ સાહેબને તેના ખત કમાલા રજી કરવાની હરજ પાડી શકાતી ન હોય, ત્યાં તેને ખત કમાલા મળકુરના મળકુર વિશે જવાબ આપવાની ફરજ પણ પાડી શકાતી નથી.

કલમ ૬૧ નેવી.

પછી તેમના બાણવામાં આનેથી દસ્તાવેજની ખતબખત પ્રગટ કરવાં કલમ ૧૨૯ થી, પ્રતિબંધ છે. પણ સાક્ષીએ દસ્તાવેજ કાર્કમાં લખવો જોઈએ, જ્યાં તે રજી કરવાની હરજત બાબત જાહેર નિર્ણય કરવો જોઈએ.

કાર્ક દસ્તાવે- ૧૩૧. કાર્ક પણ સખસને તેના કમાલામાંના એવા દસ્તાવેજને ગુમેની જી કાર્ક નારવાની હરજ પાડવી નહીં, કે તે દસ્તાવેજ, હરજકાર બીજા સખસના કમાલામાં હોય તો તે ગુમરવાની ના પાડવાને તેણે કાર્ક હોય; પરંતુ સદરજી બીજો સખસ દસ્તાવેજ મળકુર ગુમરવાને રજીમાંથી આપેલો હોય, તો સદરજી પ્રમાણે હરજ પાડી શકાય છે.

દસ્તાવેજ કાર્ક- ૨ કરવાની ના કેહેવાનો કાર્ક હોય એવા દસ્તાવેજ કાર્ક હોય તો સદરજી પ્રમાણે હરજ પાડી શકાય છે.

૧૧. કચ્છનો ઈરાવ એવા સોળાનીની વચર પુણીની કાહેલી ઉપરથી કરવો છે, એજ કારણને લીધે ખાત સદરજી ઈરાવ ગેરકાયદે છે, એજ સમજવું નહીં.

ટીકા—ગુઢાના સોળાનીની સ્ફેટી બધે પ્રસન્ને સરખી હોતી નથી. માટે બધા મેળાનીઓની ત

ગુઢાના કામમાં ગેમનાં વિરુદ્ધ

ગુઢાના સોળાનીઓ કહેણે રવાર્થી અને કલકામાં કલકા ચાહેદો છે, તેમની ગુઢાની રૂકત ભરૂંના કારણથી લેવાય છે, તેમ કરવા શિવાય ગુઢા ગુઢેગારોને ઈનસાર આપવાને અસંભવિત થાય ૧૩.૦

એક સમય વિરુદ્ધી કમુલત હોય તેને પ્રત્યક્ષી પુરાવાની જરૂર નથી. પરંતુ ગુઢાની ભળાવના કલમ ૧૧૪ નુ બ. દ્રણત એવાં મેળાઓની ભાગ્યમાં પ્રત્યક્ષી પુરાવ હોવાની જરૂર છે.

મારીઆવવા બાબત કોમીનમ કોર્ટીનરકોડની કલમ ૩૩૭, ૩૩૮, અને કલમ ૩૪૯ નેથી. તોફમુલવાયો સમસ એક છે કે નહીં, તે વિશે મેળાઓની સાક્ષીમાં પુણી મળવી એકએ. ઈ. લા. રી. ૧ ગુ. પાઠ. ૪૬૫.

ચાહેદોની સં. ૧૩૪. ફરકોઈ કામમાં ફરકોઈ કમીકત કમીકત કરવાને સાર કામ્યા. હોટોની અમુક સંખ્યા એકએ, એજ સમજવું નહીં.

ટીકા—નાનસાહેબ કેહે છે કે ઈંગ્લેન્ડના કામના લા પ્રમાણે રાજકોડના કામમાં ખીલ કોઈ કામ પ્રમાણે કોઈ અથવા ભુરૂંને બરૂંસો રહે તો, કોઈ કમીકતની કામેતી પાટે એક સાક્ષીની પુરાવો બસ મહુવામાં આવે છે.

બી. કમીનસાહેબ કેહે છે કે ઈંગ્લેન્ડ લા પ્રમાણે રાજકોડના કામમાં બે સાક્ષીઓ

એક ચાહેદોની કામી ઉપરથી ગુઢાની કામેતી. ઈરાવથી તે બ્યારે કોઈ ખાસ કમીકત હોય ત્યારેજ નિર્ભયતથી ઈરાવી કલકા છે.

આ. આકર પંચાર પેહેલાં કાંઈ વાતની કામેતીને માટે એક સાક્ષીની ગુઢાની કરતાં કાંઈ વિશેષ વાતની જરૂર હતી.

પુણી મળવા બચ્ચ એક ચાહેદોની ગુઢાની જુદી પ્રતિષ્ઠી કરવાનું સાબીત મહુવા માટે બંધ નથી, કારણ કે તે ભાગ્યમાં ઈંગ્લેન્ડના નિયમ પ્રમાણે વહિવટ આવે છે. ૫

વી. રી. પાઠ. ૨૧.

સહીના મુકાબલાથી હતી પુણી ગુઢાની કામેતી અનુવાદિ માટે બંધ છે. ૫ વી. રી. ૬૮

એક બીજાથી વિરુદ્ધ ગુઢાનીઓ ચાહેદો આપી હોય તો, બેમાંથી એક જુદી છે, તેથી તેના ઉપર જુદી જુદી પુરાવાનું કામ ચાલી શકે છે. ૨૧ વી. રી. પાઠ. ૭૨.

બાબ ૧૦ એ—ચાહેદોની તપાસણી ભળવત.

ચાહેદો કેવે અ ૧૩૫. ચાહેદો કેવે અનુક્રમે ગુઢાના તથા તેની ચાહેદો કેવે અનુક્રમે ગુઢાના તુકમે ભેળી, એ ભાગલ દિવાની તથા ફાજલદારી કામ ચલાવવાની રીત સં.

તણા તેની કેરે બધી વખતે વખત ને કાપશે તથા વધીવટ હોય, તે સ્થાનમાં તેના તે કમ અનુકરે કાઢે. પણ તથા વધીવટ પ્રમાણે અમલ કરવો, અને એવો કાંઈ કાપવો ન હોય હી સેવી તે તો કુટુંબી નજરમાં દુરસ્ત થાય તેમ કરવું.
આખત.

રીકત—જે સ્ત્રી અથવા પુરુષને કોઈમાં કુલ્હર પછાતી ફરત નથી અને મારી છે, તેમની કાઢેલી કમીસનથી લેઈ કાઢવ છે.

પરંતુ આવી માટ્ટી ફોળદારી કામ ચલાવવાની રીતના કાપકામાં નથી, સ્થાન ને અને ભાઈસંતમાં બાહાર ફરકાનો રીવાજ ત્યાં હોય તે સ્ત્રી કહેવામાં આવે છે એમ છે કે બીજી, એ વિશે પ્રથમ ફોળદારી પૂછવો પણ પછાત પાત્રીમાં નેથી, કોઈમાં કાઢેલી આપવાને કામો કરી શકે છે. પરંતુ તે પાત્રી છે એવી કોઈને પ્રથમથી પૂછવી જરૂરી ને.
ઈએ. ૧ મ. સા. રી. પાનું. ૬

અમલ ખુલ્લે પોશ્વોચાર્યા છતાં કોઈ સફી ફાળર ના ચાપ અર્થેક તેનું માન્ય ન કરે તેમાંથી કસમ ૫-૧૦ છે. આ તપાસવામાં આવે છે, અરે રહેલી છે.

ફોળદારી કામમાં સફીએને તોહમતવામાંની અમર તેના એકાંટની ફાળરમાં તપાસવા એકમ, પણ તોહમતવામાં એકાંટની ફાળર ફરત ને કામો ચાલુએટની આગળ ચાલતાં હોય તે કામમાં તપાસી શકાય છે, અને સેશનકોર્ટમાં તેમ થઈ શકતું નથી. કીમી-નસ પ્રોસીયરકોડની કસમ ૩૫૩ અને ૨૫૨ એવી.

કોઈ માન્ય કોર્ટની આગળ મને તેટલી વખત આવી મઈ હોય, તોપણ ફરક પ્રસંગે તોહમતવાર જુદા જુદા હોય તો, પ્રોસીયુશનના સફીએને ફરક વખતે નવેસરથી તપાસવા એઈએ. ૨૨ વી. ડી. પાનું. ૩૮

આગળના સેશન બરડાને ને પુરાવો લીધો હોય તે કપરેથી પાછળ પુરાવો સેશન બરડા તોહમતવારને ચીક્ષા કરી શકે નહીં. ૨૩ વી. રી. પાનું. ૫૯

પુરાવો સેવા ૧૩૬. અથવા ફરકોઈ કહીકતનો પુરાવો આપવાનું ફરકોઈ પછાકાર ચોખ્ખો કે નહીં કહે જાય તત્કાલ કહીકત સમિતિ ચાલુ ને. તે સમિતિ મી ડીને તે વાત બરડાને છે એવું નહીં કહે. ને નુ જીમ્સ નાજુરને પુરાવો આપવા ને રાખવી.
... ને નુ નાજુર નહીં કહે જાય તત્કાલ કહીકત સમિતિ ચાલુ ને. તે સમિતિ મી ડીને તે વાત બરડાને છે એવું નહીં કહે. ને નુ જીમ્સ નાજુરને પુરાવો આપવા ને રાખવી.
આ ને આપી તો તે સંકુ નહીં.

જે કહીકત સમિતિ કમી-આપવાનું કહેવામાં આવે તે કહીકત એવી હોય, જે કોર્ટ બીજી કહીકત સમિતિ ચાલુ ને આગળ મેળો પુરાવો સેવાઈ લેકા, ત્યારે સદરજી પ્રથમ કહેલી કહીકતનો પુરાવો આપતા પહેલાં સદરજી પાછળથી કહેલી બીજી કહીકત સમિતિ થવી એઈએ; પણ પ્રકાર અથવા એવી કહીકતની સમિતિ આપવાનું પેતાએ માયે ને એ અને તે વિશે કોર્ટની પૂછાવી ચાપ તો તેમ થવાની જરૂર નથી.

એક ભાઈરે કરેલી કહીકત સમિતિ છે કે નહીં એ વાત બીજી ભાઈરે કરેલી કહીકત પ્રથમ સમિતિ થએલી માન્ય પડે એવી હોય, ત્યારે બરડાની નજરમાં ચોખ્ખો ભાઈરે

તે પ્રમાણે, સદરકુ ખીજી વાત સાબિત કરતાં પેઢેલાં સદરકુ પેઢેલી વાતનો પુરાવો, અનુ-
પચાની પરવાનગી આપવાનો, અગર સદરકુ પેઢેલી વાતનો પુરાવો આપતા પેઢેલાં સદરકુ
ખીજી વાતનો પુરાવો આપવાનો ફકમ કરવાને અગર અપાવવા છે.

દર્શનો

(અ.) એક લગતી હકીકત વિશે એક જાહેર કથા પ્રમાણે કુતરી મએલા સખસે
પેઢેલાં મળકુર સાબિત કરી આપવાનું કેહેવામાં આવ્યું છે. એ મળકુર કલમ કર
અનુચલ સમનો છે.

એ મળકુરનો પુરાવો, આપતા પેઢેલાં, એવો પુરાવો આપવાનું કેહેનાર સખસે સ
ખસે

(બ.) નકલપરે સાબિત
કરી આપવાનું કેહેવામાં આવ્યું છે.

નકલ, મળકુર અનુચલ પેઢેલાં તે નકલ અનુચલનું કેહેનાર સખસે સદરકુ અ-
સલ દરતાવંજ એવાર્થ એવો તે જે સાબિત કરનાર છે.

(ક) અ. ના ઉપર એ દોહમત છે.

માલ મળકુર કરી કીધા હતો, એવું
સાબિત કરો આપવાનું કેહેવામાં આવ્યું છે.

ઈનાકારની વાત સમતી છે કે નહીં, એ વાત ચોરીએ મએલો માલ રચ્યુ છે
તેજ છે, એ વાત સાબિત થએલી માલમ પડે એવી છે. કાટની નબરમાં થેઅ
આંચે તે પ્રમાણે કબજાનેઈનાકાર સાબિત કરતા પેઢેલાં માલ મળકુર ચોરીએ મ-
એલો તેજ છે કે નહીં ચોરીએ
મએલો તેજ છે પર-
વાનગી આપવાને કાટ અપાવવા છે.

(દ.) અ. નામની એક દીકીકત અગુર કરવા પ્રમાણે એક તકરારી વાતનું કારણ અ-
થવા હજી છે. એ અ. નામની હકીકત સાબિત કરી આપવાનું કેહેવામાં આવ્યું છે.
હકીકત અ. તકરારી હકીકતનું કારણ કિંવા હજી છે એવું માની શકાય, તે પેઢેલાં
થવામાં દરખાશ અ, ક, ડ. એવી તસુ હકીકત છે તે બનેલી છે એમ સાબિત ક-
રવું નેઈએ. અ, ક, અથવા ડ. હ
નિત કરવાની પરવાનગી આપવાને,
પણ પેઢેલાં અ, ક. તથા ડ. સાબિત કરવાને ફકમ આપવાને કાટ અપાવવા છે.

અથવા તપા- ૧૩૭. જે પક્ષકારે સાહેબને બોલાવ્યો હોય તે પક્ષકાર તે સાહેબને
સર્ણી. તપાસે, તેને અપ્પ તપાસણી કેહેવી.
ઉપર તપા- સામે પક્ષકાર સાહેબને તપાસે તેને ઉલટ તપાસણી કેહેવી.
સર્ણી.
પૂરી તપા- ઉલટ, તપાસણી થયા પછી જે પક્ષકારે સાહેબને બોલાવ્યો હોય, તે પ-
સર્ણી. ક્ષકાર સાહેબને તપાસે તેને ફરી તપાસણી કેહેવી.
ઉપલી કલ- ૧૩૮. સાહેબની પ્રથમ અપ્પ તપાસણી કરવી. પછી (જો સામા
નમાં કેહેલી પક્ષકારની ફરિયાદ હોય તો) ઉલટ તપાસણી કરવી, અને ત્યાર બાદ (સાહેબને

તપાસણી કે જે મોઝાવનાર પક્ષકારની ઈચ્છા હોય તો) ફરી તપાસણી કરવી.

અનુક્રમે એવી,
તથા ફરીતથા
સર્ણીમાનુષુક
તુ તે બાબત.

કુખ્ય તપાસણી તથા ઉચ્ચ તપાસણી કરતી દહીકિત બાબત હોવી જોઈએ, પણ તે
સહ તપાસણીમાં જે દહીકિત સુધિરે કુખ્ય તપાસણીમાં લખાતી હોય તેજ દહીકિત વિશે
માત્ર સ્વાસ પુછવા એવી જરૂર નથી.

સહ તપાસણીમાં જે બાબતોનો મોધ થયો હોય, તે બાબતનો ખુલાસો થવાના કા-
રણસર સ્વાસે ફરીતપાસણીમાં પુછવા અને ફરીતપાસણીમાં કાઠની પરવાનગીથી કાંઈ નથી
બાબત નિકળે, તો તે બાબત વિશે ફરી સહ સ્વાસ પુછવાને સામે પક્ષકાર કુખ્યમાર છે.

દીકા—કુખ્ય તપાસણીમાં સાધારણ નિયમ પ્રમાણે સાહેદ પોતાની સ્વતઃ જાહેરી
અને યાદગરતમાં જે દહીકિત હોય, તે બાબત ફરી જાહેરી આપી શકે છે, અને તે ત-
પાસણીમાં જે દહીકિત અપેક્ષી હોય તેજ બાબતમાં સહ સ્વાસ થઈ શકે છે.

ઉચ્ચ તપાસણી પણ જે દહીકિતની જાણ કરવી જોઈય તે બાબત જોઈએ અને તે
તપાસ કરવાની શકતી અને લાગ એ સમર્થ નહીં કરવાને કારણે પ્રમાણે કુખ્ય અનગ-
શોમાંની એક અનગશ છે, અને જરૂર તે અનગશ થયી અસરકારક છે.

સાક્ષીની પોતાની જવાબીમાં બાબત જે જે બ્યવહાર તેણે કરેલા હોય તે તમામ જ-
હેવાની તૈયારી સાથે સાક્ષી કાઠમાં આવેલા જાય. અને જોયે પત્રીનકરતે હસ્તાવધી બા-
બતની નહીં પણ તેના જેવી બાબતની તપાસ કરવામાં આવે ત્યારે જેણે પુરાવો હોય તેણે
જેવો જોઈએ, તે પુરાવ ઉઘરાવી શકતો નથી.

સાક્ષીની વતેજુક બાબતી દહીકિત નથી, એમ કોઈ દીવસ થઈ નથી, કારણ કે તે-
ની જાહેરીતી ...

ફરીતપાસ ...
ઉચ્ચ તપાસણીમાં કામને બગતી થયેને બાબતના સ્વાસ પુછી શકાય છે. કુખ્ય ત-
પાસણીમાં પુછેલી જાને વળગી રહેવાની જરૂર નથી, તેજ પ્રમાણે જો કામને નિયમ
બાંધવામાં આવ્યો છે. (૧ જ. સા. રી. ૮૮).

જેવી
શકતી
નથી. ૯ વી. રી. પા. ૭. જ. ૭.

જ્યારે કાંઈ કામ પ્રતિવાદીની ચેરફાળવીના સમયથી એકતરફી ચુકવવામાં આવ્યું
હોય, અને તેથી કરીને વાદબોલાજી સાહેદની ઉચ્ચ તપાસણી કરવાની તેને જોમવાઈ મળી
જાય, તે કામ ફરી જાણ કરવામાં આવ્યું, અને તેની સુવાવણી કરવામાં આવી. તેના
કારણે કે મુળ કાઠે વાદીના સર્ણીએને ફરી મોઝાવના જોમવા દતા, અને તેની ઉચ્ચ ત-
પાસણી કરવાની પ્રતિવાદીને જોમવાઈ આપવી જોઈતી હતી. ૩ જ. સા. રી. પા. ૭. ૨૭૩
હસ્તાવેજ રજુ ૧૩૯. જે સમસના ઉપર કાંઈ હસ્તાવેજ રજુ કરવાનો સગન થય
કરવાને કાંઈ જ તે સમસે તે હસ્તાવેજ રજુ કર્યો, એ દહીકિત ઉપરથીજ માત્ર સમસ
ખસને સમનથ ચાલકરે સાહેદ બન્યો એમ સગળવું નહીં; અને તેને જ્યાં સુધી સુધિ

મોટોય તે સખ તરીકે યોજાવવામાં આવ્યો નથી ત્યાં સુધી તેની ઉલટ તપાસણી કરી કમનીફલિટતપા કરાવી નથી.
સણી બાબત.

ટીકા—કમીંગસાહેબ કહે છે કે હિવાની કાયદુની કલમ ૧૬૪ કપાલે દરેક સખસે દસ્તાવેજ રચ્ય કરવાને બંદોબસ્ત હાથેર થવું જોઈએ, એમ બદર નથી. મને તે સખસ પાસે તે કોઈમા રચ્ય કરાવે એટલે તે રચ્ય કરાવનારે તે બાબતનો સમન્સ માન્ય કરશે ધાય છે. દસ્તાવેજ રચ્ય કરવાથી ઘાજોઢ થતા નથી, એવું મોઘુ આઈ કલમ કહે છે, માટે દસ્તાવેજ રચ્ય કરવાને સામજી બાપતા નથી.

આશ મમલુ ૧૪૦. આશમલુ બાબતના ઘાજોઢની ઉલટ તપાસણી તથા ફરીતપા-બાબતના સાન, સણી કરી કલમ છે.
હોય બાબત.

ટીકા—કીકમસાહેબ કહે છે કે ને સાક્ષીઓને કેદની આશ બાબતમાં યોજાવેલા હોય, તેમની કાંઈ ખાસ હકીકત હોય સિવાય બિલટ તપાસ થતી નથી, એવી વિશ્વપતમાં રી-વાજ છે, પરંતુ તેવા સાક્ષીની ઉલટ તપાસ નહીં કરવી એવે કાંઈ ફેચ નિયમ નથી.
સુચક સ્વાલ. ૧૪૧. સ્વાલ પુછનાર સખસ ને જવાબ મળવાની ઉપજ રાખતો હોય

અથવા આસા રાખતો હોય તે જવાબ ને સ્વાલ બેપરથી નકળી આવે તેવા સ્વાલને સુચક સ્વાલ કહેવામાં આવે છે.

ટીકા—મી. નાઈનસાહેબ કહે છે કે સુચક સ્વાલ પુછવા નહીં, તેવા સ્વાલ પુછવાની બાબતમાં વારંવાર ને દરકત સેવામાં આવે છે તેથી વારંવાર દરકત મીઠા કોઈ બા-બતમાં સેવામાં આવતી નથી. તોપણ ઉપર જતારેલા કામમાં લાડ એલનમરેએ કહ્યું છે કે મીઠા કોઈ દરકતો હમેશાં વધારે ટુન્હ નથી.

ને તમામ બાબત આરંભની હોય તે બાબતમાં સાક્ષીને સુચવવું તે બજેમર છે, પરંતુ તેવા સ્વાલ દરકતકાં છે કિવા નહીં એનો આધાર હકીકત ઉપર રહેશે છે.

થજી સેવાલ એવા હોય છે કે જેનો જવાબ 'હા' કે 'ના' ની અંદર આવે, છતાં પ-થજી તે સુચક હોતા નથી, અને થજી એવા પથજી હોય છે કે જેનો જવાબ 'હા' કે 'ના' ની અંદર ના આવે તે છતાં પથજી તે સુચક હોય છે.

સુચકસ્વાલો ૧૪૨. સુખ તપાસણીમાં અથવા ફરીતપાસણીમાં સુચક સ્વાલ સામે વારંપુછવાનહીં પછકાર દરકત ને તો, કોઈની પરવાનગી સિવાય પુછવા જોઈએ નહીં.

ને બાબતો ધરતાવના રૂપે હોય અથવા બીનતકરરી હોય અથવા કો-ટ્રેસ અભિપ્રાયમાં પુરતી રીતે યાજને યઈ સુચી હોય, તે બાબતો વિશે સુચક સ્વાલે પુછવાની કોઈ પરવાનગી આવતી.

ટીકા—સુચક સ્વાલ પુછતાં વખતેજ દરકત સેવામાં ન આવતાં જરૂરની નોટમાં જ-વાબ લખી સેવામાં આવે, અને ત્યાર પછી તે જવાબ સુચક સ્વાલની કલમમાં આવેશે છે, એવી દરકત સેવામાં આવે તો, તે દરકત થણી મોડી લેવી ધાય છે.

એક પછકારને સામે પછકાર ઘાજોઢ તરીકે યોજાવે, ત્યાર તેને સુખ તપાસમાં કલ-નાં રીતે સુચક સ્વાલ પુછી કલમ છે. ૧૨ મુસ. ઈ. આ. પાર્ડ. ૩૮૦

અંબેડેર પુણી ૧૪૩. ઉલટ વખાણધુભાં મુચક રવાણે પુણી શકાય છે.
શકાય.

લીકા—અમેરીકાના કાયદા પ્રમાણે જે સાક્ષી તેને બોલાવનાર પક્ષકાર વિરુદ્ધ અને વિરુદ્ધ રવાના કરનાર પક્ષકારના તરફથી આજ્ઞા પડે, તેને જિલ્લા તપાસમાં સુચક રવાના કરવા બાંધ કરી શકાય છે, અને કેટલી પણ સુચક રવાના પુછવાની અને કરી શકે છે.

[illegible][illegible]

તે એમ કહે કે જુલેલી દહીં તો, અથવા જે દત્તાત્રેયના પદ્મનાભાષા પ્રમાણે રજુ થયેલ નંદિએ એવા દરકાદ દત્તાત્રેયના મળ્ગર પિરી તેજસ્વર કાંઈ વાત કહેવા જુલો દોષ તો, આમે પશ્ચાત્તઃ એવી દરકાદ એવાને સુખનાર છે કે દત્તાત્રેય મળ્ગર રજુ થતાં સુધી અથવા તે હાકીકતો શાખિત થયે સદરજી શાંદને બોલાવનાર પશ્ચાત્તઃનો દત્તાત્રેય મળ્ગરનો દોષમ પુરાવો આપનારો હકક થતો હોય, તે હાકીકતો શાખિત થાય ત્યાંહી સુધી એવે પુરાવો નેના નંદિએ ગર્દા.

ખુદાએ...-અત્યારે... મજબૂર વિશે બીજા સપ્તમેં હહેલી વાત મતઃ લગતી
હેમ તો તે વાતોની મુખ્યમુખ્યાની સાહેદી સાહેદ આપી શકે છે.

• **செலி.**

તકરાર એવી છે કે જ્ય. એનું જ્ય. ના ઉપર હુમલો કરિત કે નહીં.

કે. એવી શાહી આપે છે કે આ એ કમળે એવું કહેવા કે એ સામંતનું કે "બા.એ કામળ જાણે તેમાં અઢાર બેપર એવીનું" તેકામત સુકાઈ છે, અને તેનું વેહેર કે "બર્ધરા" આ વાત જમતી છે, કારણ કે કુખસે કરવાનો મુખ્ય એક છે જેવું હતો તે તે બેપરથી માલમ પડે છે; સમગ્ર કામળ વિગે કાંઈ પુરાણે આપવામાં ન આવે, તે પણ સદરૂ વાતનો પુરાવો આપી શકાય છે.

ટીકા—શ્રીકૃષ્ણજી કહે છે કે જ્યારે હામશ થયો ત્યારપછી હોય તેવા પ્રસાદ સુખદરવામાં આવે, અને તે ગામત પહોંચતા હરકત હોતા હોય કે નહીં, તોપણ વચગતી કરજ કે કે, એ તેમની નજરમાં આવે તો તોયે પ્રસાદ રચ્ય કરતાં તેજ અટકાવી શકે.

पेरतारनामणे १४५. झेंडें व्हडें पेरतार झडें मज्जुर लपेतो होय, मज्जुरा कड्यो
झामज्जुर ना होय ते लपटो लेवायां आण्यो होय, तथा ते तकरांरी माजतने लमतो होय
मज्जुराकडया तो ते लप्याळु नें मज्जुरा शिवाय आण्यो समित क्यो शिवाय सडरु
सणी.

હેલાં સખાણુ ગળીકરના જે બાણો તેને ખોટા પાકવાના કામમાં મેવાના દોષ,

ને આગે તેના જાણુ ઉપર આપવા બેઠેલો.

મેલા લખી સેવા-
મળકુરો વિષે જાણુ તપાસણી થઈ શકે છે, અને મળકુરો તે પુછવાની ના વડવામાં એક અંગતની જુલ કરી છે. (૧૧ ક્રિ. ૬૩. ચી. પાટુ. ૧૨૦)

ઉલટ તપાસ ૧૪૧. જ્યારે કોઈ જાણેલી જાણુ તપાસણી સેવામાં આવે, ત્યારે આ ધીમાકાયા સવા આકટમાં ઉપર જોઈ કરી અથવા પ્રમાણેનાં સવાસોની સાથે, એ સવાસોની ની-લપુછવા કામ એ સવાસોની જાણુતોનો જુલાયો થાય તેવા સવાસો જાણુ તેને પુછી શકાય છે. દેસર છે.

૧. સાંદ્ર મળકુર સાચું બોલે છે કે નહીં તેની પરીક્ષા સેવા બાબત.

૨. તે કેળવ છે તથા તેની સંસારમાં કેવી સ્થિતિ છે તે બાબત, અથવા.

૩. તેની આશયજનને કાનિ જાણી તેના જીવરનો બરોસો નજીક પાડવા બાબત. આવા સવાસોના અર્થમાં જીવરથી પ્રત્યક્ષ કિંવા પરંપરા સમયે સાંદ્ર મળકુર મુન્દામાં આવે એવું થતુ હોય, અથવા અર્થમાં મળકુર તેને દ્રવ્ય દંડને કિંવા કૈવરો તોડવાની જુ-નુનાની પાત દંડને રેડ, અથવા ને જીવરથી પ્રત્યક્ષ કિંવા પરંપરા સમયે તે દ્રવ્ય દં-ડને રેડ. નપરો ને રેડના મુન્દાના ને પાત થાય એવું થતુ હોય, તોપણ સવાસ મળકુર પુછી શકાય છે.

ટીકા—આ કલમ જાણુ તપાસણીમાં (૧) સાક્ષીની સત્તાવા, તેની સંસારીક સ્થિતિ અને તેની આબર એ જાણુ જાણુતોસર સવાસ પુછવાનું બતાવે છે. આ કલમમાં કહેલી બાબતો કામને લગતી હોય કે ન હોય તેની મીંતા નહીં. એ લગતી હોય તો કલમ ૧૪૭ મુજબ મુન્દામાં આવે તેવા સવાસના જાણુ જવાબ દેવા ફરજ છે, અને તેને ખોટો પાડવાનો પુરાવ થઈ શકાય છે એ ને સવાસો કામ સાથે લગતાં બાબત વિશેના ના હોય તો તેનો

સકામ છે. ને જાણુ તપાસણીમાં (૨) કલમ ૧૪૫ પ્રમાણે થઈ શકે છે. જાણુ પોલીસ અમલદાર પાસે સાક્ષી કહેલો મળકુર લખી સેવામાં આવેલો હોય તેનો કી. પ્રોસીયરકોડની કલમ ૧૪૨ મુજબ તોફાનપર ઉપરોક્ત કરી શકેલા નથી, જાણુ તેવા મળકુરો વિશે આ કલમ મુજબ વળત પડાવવા નવાસ થઈ શકે, અને કલમ ૮૧ પ્રમાણે પ્રતિબંધ પરી નહીં. મુ. ક્રા. ચી. પાટુ. ૧૨૦.

આ કલમ પ્રમાણે મુખ્ય તપાસના અમર-દારી તપાસનાં સાક્ષીને કોર્ટની પરવાનગી સાથે સવાસ થઈ શકે છે.

કર્મીજામસાહેબ કહે છે કે સાક્ષી જીવરના બહુસા-બાબત અસલકોર્ટ ને નિશ્ચય કરેલો હોય તો નિશ્ચય રદ કરવામાં અપીલકોર્ટ ધજીલ સત્તામાં રહેલું બેઠેલો, કારણ કે તે બાબતમાં મળકુર અભિપ્રાય બાંધવાને, અપીલકોર્ટ કરતી અસલકોર્ટ લખી સારી સારી માં હોય છે. જાટે કહી શકતા સબ વિતપણા જીવર નમર રાખતાં અસલકોર્ટ દેસરો આ-પેસો છે તે ખોટો છે, એવું સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડે નહીં ત્યાં મુખી અપીલકોર્ટ અસલકોર્ટ-નો દેસરો કલુસ કરેલો બેઠેલો.

સાહેબને જવાબ ૧૪૭૩. એ હરકોઈ એવો સ્વાલ લખાને કિંવા કામને સગતી હોય તેવી જ આપવાની બાબત વિશે હોય તો, કલમ ૧૩૨ મીમાં લખેલા નિયમે તેને સાચુ પડે છે. હરજી આરેવા સ્વી.

સ્વાલ આરે ૧૪૮. એવક હરકોઈ સ્વાલ મિત્રી બાબત વિશે હોય તે ઉપ-
યુક્તિ અને રથી સાહેબની ચાલ ચલણને કાની પેઠે દેખાઈ તેના ઉપરના મિત્ર સામું સ્વ-
તેના જવાબ તર પડે, તે સવાલ ખીજી રીતે જે બાબત કાલામાં કિવા કામમાં સગતી
દેવાની સાહેબ ન હોય, તો તે સ્વાલને જવાબ દેવાની સાહેબને હરજી આરેવા કે નહીં તે
ને હરજી આરેવા કોઈ દરખાસુ અને એ કોઈની નગરનાં વિશિષ્ટ જણાવ, તો સ્વાલ મજબૂર
પાડવી તે કોઈ નો જાણ દેવાની સાહેબની હરજી નથી એવી તે સાહેબને સુચના આપવાને
દરખાસુ. કોઈ સુખવાર છે. સદરકુ સુખવા દરખા કરવી વખતે નીચે લખેલી બાબતો
ઉપર કોઈ બાબત રાખવું.

(૧.) સદરકુ સ્વાલ એ એવા પ્રકારના હોય કે તે ઉપરથી જે આરેવા મુકવામાં
આવેલા હોય તે આરેવા એ સાચો પડે તો, જે બાબતની સાહેબ મજબૂર સાહેબી આવેલા
હોય તે બાબતમાં તેના ઉપર બરોસા રાખવા સમ્બંધી કોઈના અભિપ્રાયમાં આરે હરજી
પડે, તો તે સ્વાલ સુખવાર છે એમ સમજવું.

(૨.) સદરકુ સ્વાલ ઉપરથી જે આરેવા મુકવામાં આવેલા હોય તે એવા કાલા
કાળની બાબતો સમ્બંધી કિંવા એવા પ્રકારના હોય કે, તે સાચો પડે, તો જે બાબતની
સાહેબ મજબૂર સાહેબી આવેલા હોય તે બાબતમાં તેના ઉપર બરોસા રાખવા સમ્બંધી
કોઈના અભિપ્રાયમાં હરજી પડે એવું ન હોય, કિંવા જુલમ હરજી પડે એવું હોય, તો તેવા
સ્વાલને ચેરમુનાસળ સ્વાલ સમજવા.

(૩.) સાહેબની ચાલ ચલણ ઉપર જે આરેવા મુકવામાં આવેલા હોય તે જે આરે
છે, તથા સાહેબ મજબૂરની સાહેબી કેટલી અમલની છે, એ બાબત ઉપર વિચાર કરતાં
તે બંધ વચે મોટો અતર આલમ પડે, એ એવા સ્વાલ ચેરમુનાસળ સમજવા.

(૪.) સાહેબ જવાબ આપવાની ના કહે તો, જે ઉપરથી કોઈની મજબૂરમાં ચોખ્ખો જા-
ણવા તો એવી ખાસ કરવાને કોઈ સુખવાર છે કે, જવાબ આપેલા હોય તો તે પ્રતિકુળ પડે.

ટીકા—આ કલમ પ્રમાણે કોઈને એ સવા છે એક તો સવાલો પુછવાની મંજૂર કરવા
ન કરવાની, અને બીજી સમસ્યા જવાબ આપવાની ના પાડે તે ઉપરથી અત્યાચાર કરવા ન
કરવાની. આથી કરીને એક કલમ એવો સમસ્યા-વ મિત્રમુ નીચે છે એ ચેરમુનાસળ અમલના
સ્વાલના જવાબ આપેલા સાહેબની હરજી સ્વી.

સાહેબ કોઈનું માન રાખે કોઈનાં સમસ્યા પુરવા આવે તો તેના ઉપરથી તેની આગળની
બોલી બનેલી બધી વસ્તુકે મજબૂર સાવવાની નથી.

લખન રહીત હુમલી અપવા જળાકાર સંભોગના કામમાં જરિયા કરનાર મોરતને
એવો સ્વાલ પુછા સમ્બંધ નહીં કે તારે પેરતર કોઈ માણસ સ્થાયે સંભોગ પચે એ કે નહીં
કેમકે એ સ્વાલ પુછાનો પાતુને સગતો નથી. ૧ લા. રી. કી. કે. પા. ૩૩૪.

ચોખ્ખો હરજી ૧૪૮. કલમ ૧૪૮ મીમાં લખે કરવા છે તેવા સ્વાલ ઉપરથી ન

વગર સ્વાસ આરોગ્ય મુકવામાં આવતો હોય, તે આરોગ્ય સારા પાયા ઉપર છે એનું ખારવતો પુછતો નહીં. તે પુછનાર તબીબને યોગ્ય કારણ ન હોય, તો તેવો સ્વાસ પુછવો મુનાસબ નથી.

દર્શતો

(અ.) એક બારીસરને એક અટરનીએ એવી સમજાવતો આપી કે એક અગત્યનો ટા-
• હેડ ડાક્ટરની કરનાર છે કોહોડે 'ખનકુર ડાક્ટરની કરનાર છે કે શી રીતે તે તે
સાહેબને પુછવાનું આ એક યોગ્ય કારણ છે.

(બ.) એક વડીલને કોર્ટમાં એક સખસે ખબર આપી કે એક અગત્યનો ડાહોડ
ડાક્ટરની કરનાર છે. વડીલે તે ખબર આપનારને પુછવા કહી તો પોતે કહેલી
વાતનાં તેણે આવી કાપક કારણ આપ્યાં. સાહેબ ખનકુર ડાક્ટરની કરનાર છે કે શી
રીતે, એકું તેને પુછવાનું આ એક યોગ્ય કારણ છે.

(ક.) એક સાહેબને વિશે કશી વાત અવગામી નથી તેને વગર સાધને પુછવું કે તે
ડાક્ટરની કરનાર છે કે નહીં. આ સ્વાસ પુછવાને યોગ્ય કારણ નથી.

(૪.) એક સાહેબને વિશે કશી વાત અવગામી નથી તેને પોતાની ઉપસ્થિતિમાં સાધન
શું છે, તથા ગુળનો શી રીતે કરે છે, તે બાબત પુછવું, તે ખતી કાપક અવાજ
આપતો નથી. એ સખસ ડાક્ટરની કરનાર છે કે શી રીતે એનું તેને પુછવાનું આ
એક યોગ્ય કારણ અછી સકાય.

ટીકા-યોગ્ય કારણ હોવાનું ખબર માનવું તેનો આ કલમના દર્શતો સારી રીતે ખુલાસો કરે છે.

યોગ્ય કારણ ૧૧૦. જ્યારે કોર્ટનો અભિપ્રાય એવો હોય કે હરકોઇ એવો સ્વાસ
વગર સ્વાસ પુછ યોગ્ય કારણ વગર પુછવો, ત્યારે જો તે સ્વાસ હરકોઇ બારીસરે અથવા
અવગામી આ અટરનીએ અથવા ખીસરે અથવા વડીલે પુછવો હોય, તો કામ ખનકુરે હ-
વે ત્યારે કોર્ટ કોહોડેના રિપોર્ટ ડાઉનકોર્ટમાં, અથવા સદરકુ બારીસર કિવા અટરની
શું પરવું. કિવા ખીસર કિવા વડીલ પોતાનું શેલખારનું કામ કરવાને પ્રકારે જો અ-
ધિકારીને તાબે હોય તેને કરી મોકલવાને કોર્ટ મુખત્યાર છે.

ટીકા—કોર્ટ સખસની આગળે હરકોઇ સાધે તેવો સ્વાસ કોર્ટની રુખરે જો બાબત સા-
ચતી ના હોય તેમાં પુછવો નહીં; પરંતુ તે પુછવો હોયતો તે બાબત અસીલ તરફથી જ
એલી હકીકત મળેમાં જોઈએ, અને જો કોર્ટની બંદરમાં તે સ્વાસ અયોગ્ય સાધે તો તે અ-
મેલી હકીકત કોર્ટ માગવી, અને તેવી હકીકત આપવી એ પેનલકોડ પ્રમાણે કાપક
નો ગુનો થયો સમજવો.

સખસ રોકા ૧૧૧. કોર્ટની બંદરમાં જો સ્વાસ અથવા તપાસછી સખસ રોકા
તથા તિલા ગુ- કિવા નિંદા પ્રકાર સાધે, તે સ્વાસ કિવા તપાસછી કોર્ટની રુખરે માલતી
કા સ્વાસ. તકરારો સાથે કોર્ટ બાબતી વગતી હોય, તે પછી તે કરવાની ખબ કરવાને
કોર્ટ મુખત્યાર છે, પરંતુ તે જો તકરારી હકીકતની સાથે સખસ સખતી
હોય, અથવા તકરારી હકીકત હતી કે નહીં તે મુકર કરવાને અવગામી
બંદર હોય એવી બાબતો સાથે સખસ રોકાતી હોય, તો સદરકુ પ્રમાણે
ખબ કરી સકાય નહીં.

ટીકા—જો સખસ રોકા, અને નિંદા પ્રકાર સવારો મુકાલી હકીકત સાથે બિનજા

સ્વપાત્ર હોય, અથવા કુદરતી કારણથી જન્મી છે કે નહીં, એ નક્કી કરવા બાદે એ વસ્તુ અનુભવી ભરૂર હોય તે વિશે ના હોય તે, તેવા સવાલો પુછવા કોર્ટ અને કોરી શકતા નથી.

એ સ્વાલ અપમુખ કરવા બચ્ચર મન દુખાવવાને કરવામાં આવ્યો હોય, અચર તે ભરૂર વિના ખાટું સામે તેણે રૂપમાં કર્યો હોય તે, શાક્ષિના ભગવા સારે કોર્ટ વચે પડવું એ કોર્ટની ફરજ છે.

અપમાન કર ૧૫૨. કોર્ટની નજરમાં એવું આવે કે કોર્ટ સ્વાલ અપમાન કરવા વાના અથવા ના કિંવા ચિત્તને દુઃખ હાવના કરવાના કરતાથી કિંવા છે, અથવા સ્વાલ મનને દુઃખ છે મજબૂર સ્વતઃ સૂનાલભ હોય તેવધુ કેહની નજરમાં એમ આવે કે તેણે સ્વપન કરવાના રૂપ બચર ભરૂરે મન દુખાવવા નેવું છે, તો તે સ્વાલ કોર્ટ કરવા દેવો નહીં. ઉપદાથી કિંવા શા સવાલ.

ટીકા—મી. સ્ટીફનસાહેબ કહે છે કે આ કલમનો હેતુ સાક્ષીઓની સાથે અધિકારને તુલના કરી તેમની આચરને તુલના પોહોચાડવાના વિચારથી તેમને તપાસવામાં તમામ દરજ્જાના વકીલોની ફરજે વધારેમાં વધારે સફાઈથી ચૂકુર કરવાનો છે.

શાહેદની સા. ૧૫૩. અચરે કોર્ટ શાહેદને કલમથી સ્વાલ પુછ્યો હોય તથા તેને અલગ નેવાના બેજો અવાજ આવ્યો હોય, તે કોર્ટથી તેની સાથે અલગને કાઢી પોહો-સ્વાલના અવાજો તેના કોપરને બરોંએ નખતો થાય એટલેજ માન સ્વાલ મજબૂરે પ બેટા પાડ- થતી ઠગવીજમાં લખતો હોય, અચરે તે શાહેદને કોર્ટ પાડવા સાથે કોર્ટ વાને પુરાવો પચ પુરાવો આવવો નહીં. પચ તેજે જે બેટા અવાજ દીધો હોય તે આવવો નહીં. તેના કોપર પાછળથી બેટા શાહેદી આવવાનું તોદમત મુકી શકાય છે.

અપવાદ ૧ હો. —કોર્ટ શાહેદને એવો સ્વાલ પુછ્યો હોય કે તમારા કોપર પેસ્ટર કોર્ટ યુ-દો શાખીત થયો છે કે નહીં, એને તેના અવાજમાં તે ના કહે, તો પેસ્ટર યુ-દો શાખીત થવાની વાતનો પુરાવો આપી શકાય છે.

અપવાદ ૨ હો. —કોર્ટ શાહેદને એવો સ્વાલ પુછ્યો હોય કે તમારો અપવાદ સ્વાલ નહીં. ઈનકાર

દર્શાવો.

(અ.) એક વીમેદારના કોપર કાચો થયો, તેના અવાજમાં તેણે દગલો સમજાવતાંયો. કાચેદારને એવો સ્વાલ પુછ્યો કે પેસ્ટરના એક કામમાં તમે દમજાવતાંયો કાચો કિંવા હતો કે નહીં. કાચેદાર ના કહે છે.

કાચેદાર મજબૂરે એવો કાચો કીધો હતો તે બતાવવાને પુરાવો આપવા માંડ્યો.

એ પુરાવો લેવાઈ શકાતો નથી.

(બ.) એક શાહેદને એવો સ્વાલ પુછવામાં આવ્યો કે તમે કોર્ટ અગોએથી અપ્રમા-ભૂકિતવાને સાથે ભરતરફ થયા હતા કે નહીં, શાહેદ ના કહે છે.

અપ્રમાભૂકિતવાને બાદે ભરતરફ થયો હતો તે બતાવવાને પુરાવો આપવા માંડ્યો.

એ પુરાવો લેવાઈ શકાતો નથી.

(ક.) અ. એવું કહે છે કે એ અમુક કીવરી બ. ને શાહેદમાં દીધો હતો.

પુણીસો. — અમુક સાહેબ ભરોસાને જાન નથી એવું કહેનાર સાહેબ એ પ્રમાણે પોતાને ખાનવામાં કારણો મુખ્ય તપાસણી વખત ન આપે, તો તે મુખ્યત્વાર છે. પરંતુ ઉ-
લટ તપાસણી વખતે કારણો મળકર પુછી શકાય છે. અને તે એ જવાબ આપે તેની વિ-
શ્વ પુછવો આપી શકતો નથી; પરંતુ જ્યે તે ખોટો હોય તો તેના ઉપર પાછળથી પેટી
સાહેબી આપ્યાનું તોલણત ખુબી શકાય છે.

દ્રશ્યતા.

(અ.) કાંઈ માલ વેચાઈ છે. ને આપ્યો તેની કિંમતને સાર તેના ઉપર અ. એ
કાવો માંડવો.

ક. કહે છે કે માલ મળકર મેં જ. ને સોંપી આપ્યો હતો.

પેતાર એક પ્રસંગે તેણે એવું કહ્યું હતું કે મેં માલ મળકર જ. ને સોંપી
આપ્યો નથી, એવું ભતાવવાને પુછવો આપવા માંડવો.

એ પુરાવો લેવાઈ શકાય છે.

(બ.) અ. ના ઉપર જ. નું ખુન કરવાનું બોલમત છે.

ક. કહે છે કે જ. એ મરતીવેળા એવું કહ્યું હતું કે જે જાહેરથી જ. મરી ગયે;
તે જાહેર, અ. એ માર્યો હતો.

ક. એ પેતાર એક પ્રસંગે એવું કહ્યું હતું કે જે જાહેર મળકર અ. એ માર્યો નથી,
અથવા તેની જાહેર મારવામાં આવ્યો નથી, એવું ભતાવવાને પુછવો આપવા માંડવો.
એ પુરાવો લેવાઈ શકાય છે.

ટીકા—ઉલટ તપાસ રૂઠાં શરૂ કરવાનો ભરોસો કમી કરવાનો ઉદ્દેશ્ય છે, એમ
કે જે સાહેબી પાસાને પક શકે
સાચી શકતો નથી.

સાહેબ ઉપરના ભરોસાને નીચેની ત્રણ રીતે હોય શકાઈ શકાય છે, એટલે કે ઉલટ
તપાસ કરવાનો ઉદ્દેશ્ય છે.

મી. ટેલરસાહેબ કહે છે કે સાચી કાંઈ હાથેકત વિશે કાણી આપું અને એ હાથેકત-
ની વિશ્વ તેણે કામના શુભ હોય જરૂરથી પ્રથમ પોતાનો કાંઈક અભિપ્રાય ભતાવ્યો હોય તો
તે શકતો નથી, અને તેવો અભિપ્રાય ભતાવ્યાનું પુછવાં ઉપકાર કર્યું તો, જેને ખોટો પાડવાનો
પુરાવ આપી શકાય નહીં.

અગતી હાથે. — જાહેર સાહેબી સાહેબીને પુલિ આપવાનો ઉપકાર હોય તે
કામના પુરાવા-
ને પુછી મળે એ

વાસ્તવોપુછે ના અરસામાં જાની તે જાહેર કિંવા જાહેર પાસે અથવા તે વખતે કિં-
શકાય છે. વા વખતનો અરસામાં જાની તે જાહેર કિંવા જાહેર પાસે અથવા તે
વખતે કિંવા વખતના અરસામાં જાની કાંઈક વાત તેના જોવામાં આવી
હોય તે કામિત મળેથી જે અગતી હાથેકત વિશે સાહેબ મળકર સાહેબી આપતો હોય તે
અગતી હાથેકત સમયે સાહેબ મળકર સાહેબીને પુલિ મળશે એવો કાંઈકો અભિપ્રાય
હોય, તો તેવી વાત માન્યત સદરુ સાહેબને રસસ પુછી શકાય છે.

કહાંતો.

અ. નામનો ગુન્હાના કાચમાં ગુન્હેવારનો એક સોળતી પોતે ને અપહરણમાં સાંધી-
લ હતો તે અપહરણનો દોષાલ આપે છે. ને ઠેકાણે અપહરણ મળકુર જન્મુ તે ઠેકાણે
પોતાના મયા આગળના રસ્તા ઉપર અપહરણ મળકુર સાથે યુગ્મ ન રાખતી ફેલી એક
ખીનાઓ બની તેનું તે બ્યાન કરે છે.

• યુગ અપહરણ મળકુર જન્મતના તેના પુરવઠાને પુણી આપવા સાર સદરકુ હકી-
કનોના ઇલાખદો પુરાવો આપી કહો છે

ટીકા—માફી મળેલ ગુન્હાની સોળતીની યુગ્મનીને કુદાની વાતના એટલે કે તોહ-
મત સમવામાં આવતા સખસને ગુન્હાના કાર્ય સાથે જોડીએ આપે એવા • પુરાવાથી પુણી
મળવા કિંવા કુદત સમય આપવા રખળના સખધર્મી સદરકુ જન્મતી હકીકતો ગુન્હાની
શાખતી આપે જોઈએ તેથી પુણીકાકે યજ પડતી નથી. ૧૨ સ. પી. રી. પાનુ ૧૬

શાહેરપેસ્ટર ૧૫૭ કોહ શાહેદની શાહેદીને પુણિ આપવા સાર તે હકીકત ને
કહેલી વાત તે
ની પાછળની
તેજ હકીકત
વિશેની શાહેદી
ને પુણી આપ-
વાને શાખિત
કરી શકાય છે.

ટીકા—મી. ૧૨૪૧ કહે છે કે “શાક્ષિએ ઉસલી હકીકત બહેર ફરી કોવ તેથી કંતો

કોઈ ખાણસે કુદાયા પડતી તરત ઉપરજો પુણીઆ હકીકત આગળ કાઢે કે ગુનેગા,
ઠકું તુકશાન થયું. આ વાત

કથમકરકિ: ૧૫૮.

પા કક મુજબ દોષ તે કામિત થાય, ત્યારે ને વાતને ખોટી પાડવાને કિંવા તેને પુણિઆ-
વવાને, કિંવા ને સખસ તે મળકુર કહી આપવા લખ્યો દોષ તે સખસ
ના ઉપરના બરોસાને દોષ આપવાને કિંવા તે બરોસાને કાયમ કરવાને, જે
સખસ મળકુરને શાહેદ તરીકે બોલાવ્યો હોત, અને તેણે ઉસલ તપાસથીમાં
મુખવેલી માખતવનુ બંસપણાની ના કહી દોષ, તો તે માખતો કામિત ફરી
શકત, તે માખતો કામિત કરી શકાય છે.

૧૫૬. કોઈ શાહેદને ને કાઈ અર્જ પૂી ચલાવ પુછ્યો દોષ તે કાર્ય
જન્મુ તે વખતે શાહેદ મળકુર પોતાને કાર્યે કોઈ લખાણ કરયું હોય તે
લખાણવડી, અથવા સદરકુ કાર્ય જન્મુ ત્યાર પછે એટલા તો નબદીક વ-
ખતમાં કાઈ લખાણ કયું હોય કે તે લખાણ કરતી વખતે કાર્ય મળકુર
નેથી મળકુરના તાનુ દત્ત એવો કોઈની નબરમાં સખસ કાલે તો, તે
લખાણવડે શાહેદ મળકુર શાહેદી આપતો દોષ તે દરખાનમાં, પોતાની માફ
દાત તાણ કરી કહે છે.

એવું લખાણ હરકાંઈ બીજા સમસે કરવું હોય તથા તે સાહેદ મળકર ઉપર કહેવાવખતમાં વાંચ્યું હોય, અને તે ખરું છે એમ તે વાંચતી વખતે ગ્યથતા એવું એવું હોય, તો તેવા લખાણને પણ સાહેદ મળકર નોંધે શકે છે.

સાહેદ પાઠવા એ એ કામેમાં હરકાંઈ દસ્તાવેજ નોંધીને સાહેદ પોતાની માદદગરતા તાજાકરવા તાજા ફરી શકે છે, તે તે કામેમાં, કાંઈ-કે પરવાનગીથી એવા દસ્તાવેજની ને નકલ ક્યારે નકલ પણ તે નોંધ શકે છે; પરંતુ કાંઈ-કે ખાસી થવી નોંધ્યે કે અસંભવ નોંધે શકે છે. દસ્તાવેજ રજૂ ન થવાનું પુરતું કારણ છે.

કુસળ માણસો પોતાની માદદગરતા પોતાના રાજ્યગાર રાજવીનાં મથાવડે તાજા કરી શકે છે.

ટીકા—આ કામ પ્રમાણે સાહેદને કાંઈ દસ્તાવેજ ઉપરથી કાંઈ કાંઈ માદદગરતામાં સાવધાને છૂટ છે, પણ જો દસ્તાવેજ ને કાંઈ વખતે અથવા ત્યાર પછી માદદગરતા તાજા હોય એવે વખતે કરેલ હોય, તોજ તેમ યાદ શકે છે.

વળી અ્યારે સાહેદ કાંઈ દસ્તાવેજ ઊપરથી કાંઈ કાંઈ યાદ કરે છે ત્યારે કલંક ૧૧૨ મુજબ તે દસ્તાવેજ સામે પક્ષકાર આવે તો રજૂ કરી ગુલાવેલ નોંધે, અને તેની ખરડમાં આવે તો તે દસ્તાવેજ ઊપરથી યાદ કરેલી બાબતો વિષે ઉચ્ચત પાસટ રવાન પૂછી શકે.

માત્ર માદદગરતા તાજા કરવાને વાપરેલા દસ્તાવેજ પુરવામાં જોવા યોગ્ય હોવે નોંધે, એમ જરૂરતું જોઈ, જે પ્રમાણે ને દસ્તાવેજ રજાંખની ખાખી અથવા નોંધવાની ખાખીને લીધે પુરાવામાં મેલા યોગ્ય ન હોય તે દસ્તાવેજ માદદગરતા તાજા કરવા સાથે વાપરી શકાય છે.

કલમ ૧૫૪માં ૧૬૦. કલમ ૧૫૬ માં કહેલ છે એવા હરકાંઈ દસ્તાવેજમાં લખેલી કહેલાદસ્તાવેજ કહીકત પ્રકાર તપસીલવાર સાહેદને યાદ ન હોય, તોપણ ને તેની ખાખી માં લખેલી કહી હોય કે દસ્તાવેજ મળકરમાં તે અગત્યર લખી દત્તી, તે તે કહીકતની સા-કતને પુરાવો. હેદ મળકર સાહેદી પણ આપી શકે છે.

દર્શાવ.

કાંઈ કિસામ રાખનાર સમસે પોતાના રાજ્યગારને પ્રસંગે નિયમ મુજબ સમેલા કિ-આમ ભરાગર ખરા રાખવામાં આવ્યા કહી એવું ને તે ગ્યથતા હોય, તો તેમાં તેણે લખેલી કહીકતની સાહેદી સમસ મળકર આપી શકે છે, અગર તેમાં કાંઈક ફેરફાર અમુક લેવાડરેવાની બાબતો પોતે સુલી મહે હોય તોપણ.

ટીકા—દસ્તાવેજની માદદગરતા મળકર વર્ગ છે: (૧) દસ્તાવેજ નોંધતાં તે વિરોધી ક-કીકત વરતવાદ આવે (૨) દસ્તાવેજ વાચવાથી કહીકત ગત્યાત કાંઈ યાદ આવતું ના હોય, તોપણ સાહેદી એમ કહી શકે કે ને તે કહીકત ભરાગર-લખાણમાં દાખલ કરી છે, (૩) દસ્તાવેજ ઉપરથી કાંઈ યાદ આવતું ન હોય, પણ તેની કોઈકી ખાખી થતી હોય, કે તે કહી-કત ખરી ના હોય તો, તેણે પોતે લખી ના હોય.

ગી- નાદન-સાહેબ કેહેઈ કે દસ્તાવેજ મથાની વાત તેની માદદગરતામાંથી બીજકલ ન તી રહી હોય, પણ તે એમ કહી શકે કે ને અગત્યર રીતે થયું ના હોય તો તેમાં તે પોતે કાખ કરે નહી.

માદદગરતા તાજા ૧૧૧. જેથી જ કામે મુજબ હરકાંઈ લખાણ નોંધવામાં આવ્યું હોય કરવાનકામમાં તે ને સામે પક્ષકાર આવે, તો તે કાખર કરવું નોંધ્યે, અને તે તેને લીધેલા દસ્તાવે મતાવતું નોંધ્યે એવો પક્ષકાર પોતાની નબરમાં આવે તો, તે સાહેદ મ-

भा. वि. वि. वि.

출처 **불가사리**

અસલ કરાવેલ રવળ નહીં કરેલા કરેલ ખાતી પૂરું પાતાવવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી જે નિયમ છે કે સરસમાં સરસ પુરાવ રવળ કરેલો જોઈએ, તો મુજબ તે અસલ વાદ જ રવળ કરવી જોઈએ, અને તેની નકલ રવળ થઈ શકતી નથી.

મીઠું નાટીકીકરેમ કહે છે કે ભારે શાંતિની યાદગત તાજ કરવાના કારણસર કોઈ દરવાજો નો દાખર્તી આપવામાં આવે, ભારે સાથ પહોંચારના વહીવટો તે દરવાજો નો વાનો કહા છે. અર્થે તે તથાજ ગામતમાં તેનો ઉઠત તપાસ કરવાનો પથ કહા છે.

माईदेस्ता ताउत करवा साहि को सम्मान वापरवाभां आयु देव, ते कारुधी ते
पुशेवो सगु
इस्तावेण बा

[illegible]

*કોઈય તેને માટે પ્રસાદે સેવાએ, કોઈ અપભ્રંશ છે.

● ની બિના કામ સુધર કોઈ દરતાવેલને તરજુમે કરાવવાની જરૂર હોય તો, તે દરતાવેલ બ્યારે પુરાવામાં અગત્યવાળો ન હોય ત્યારે, કોર્ટની નજર માં યોગ્ય લખામિયાં, તેના અગ્રજર અથવા રાખવાના દુકમ તે તરજુમે કરનારને કોર્ટ કરી કાઢે છે, અને નોં તે બધાંપર કરનાર તે દુકમ તોડે તે એક ક્રિંદરખાનના ફોલ્દારી કાપડાની કામ ૧૫૬, અબખનો અ-હો ધમિ બેચ સમજવ.

ટીકા—માણેકની તરફથી બીજા સમસની કબજામાં હસ્તાવેશ હોય તો, તે બેમાંથી કોણના કબજામાં તે હસ્તાવેશ છે, એમ કહી શકાય છે.

એક પેટીના કાગળીવારને તે પેટીના તાબાનો દસ્તાવેજ રજૂ કરવાને હરજ પાડી સ-
કાય છે. ઈ. શા. રી. ૧ મુ. પાર્ટ ૪૪૬.
માલિકતા વાજી કરેલના પૈરવજી છેપેરથી કમીડીંગ નીકળેલા નેમ્બર કાઢેલે આપેલી
જુખાની સેસનકર્ટ એ કાઢેલને બતાવી પુષ્ટી કહે. અને તેજુજ પેસીસે તાબાનીબના વખત
માં કરેલી નોંધ જ્ઞે કે કમ્પાડ પ્રમાણે પુરાવામાં કાગળ બનાવે અનેએજ નોંધ
તા વાજી તોખાખામાં તેને ઉપરેપણ વજી કહે છે.

પરંતુ એવું દરબનું છે કે આ આકાશમાં લગની ડરાનેલી છે તેવી કહીકતો શોભ પીઠે કાળિય તથા દોષ. તેના કોપર આધાર રાખીને ફેસવો કરવો બેઠાએ.

બને વળી એવું પણ દરબનું છે કે સાચા પક્ષકારે વૃક્ષાનુસારી દોષ, અથવા કાતા-વેળ મંગલનો દોષ, તો એકસો એકવીસથી વિકૃત એકસો સુધીની કાદરુ બેઠે કલમે સુકાંતી કલમે મુલત, એ રસલક્ષે અપૂર્ણ દેવાની અથવા એ કસ્ટાવેળ રજુ કરવાની ના દેવાની અથવા તેવો કર-
આ કલમ ઉપરથી બરબરને

તેમજ એ સ્વાસ કલમ કલમ અથવા કલમ ૧૪૫ મુજબ ખીચ કોઈ સમને પુછવો મેરમુનાશિય છે, તેવો કોઈ જુલુ રવાલ નહીં પુછવો નહીં; તેવા કા આકાશમાં ઉપર અ-પવાદ આપ્યા છે તે ત્રિપાળ બાળ કામોમાં કરકોઈ કરતાવેળનો અવલ પુરાવો મુજબવાની તેણે આદેશ આપ્યો નહીં.

ટીકા—આ કલમ ધર્મીજ અગત્યની છે. થીં રીડસાદેખ કેહે છે કે આ કલમ ના કરાવો કેટલીક ભાગમાં પ્રમેજી વિચારો સાથે કેટલેક દરબને મળતા નથી, તેપણુ કિંદુસ્તાનમાં ઈલાકના શહેરોની પાસે ને રીડવી છે તેને બાંધકુલ સૂચન થતે તેવા છે. આ કલમ દિવાની અને ફાજલરી બેજી પ્રકારના કામને સાચુ રૂપ પુલ ફાજલરી કા-મમાં કી. પ્રો. કોઈની કલમ ૨૪૮ મુજબ અપાજી પુરાવો સેકનકોઈ પામલ કરવા ના દે, પણ તેવો નિયમ દિવાનીમાં રખા નથી.

મારથી સ્વાસ કરે તે, તે સ્વાસોના કાવાય જેવળે, શક્તિ પામલિયા નથી, અને તે અવાય નહીં દેવાથી પેનલકોઈની કલમ ૧૭૫ પ્રમાણે તેને રીડવા પાંઈ શકતી નથી. ઇ. સ. રી. ૧૦ મે. ૧૮૫.

ભુમીનાઅય ૧૬૬. ભુમી અથવા આસેસરથી કાની તાલવીજના કાર્યમાં, એ સ્વા-વાઆસેસરના એ કાકાલપોને પુછી શકે છે, તાથી એ સ્વાસો તેને યોગ્ય સામે, તેવા કરકોઈ સ્વાસ મુજબ સ્વાસો ભુમી અથવા આસેસર મજદૂર શાહેરોને બરબર મારફત અથવા ના અપાવારે બરબરની રજાથી પુછી શકે છે.

માનવ.

આમ ૧૧ મો.

નહીં જેવળે એ મુજબ એ રીડવી છે. યોગ્ય

કેસોએવ પુ ૧૬૭ નહીં સેવા યોગ્ય પુરાવો લીધો દોષ, અથવા સેવા યોગ્ય પુ-રાવો નહીં લી રાવો નહીં પ્રીષ્ટ દોષ, ત્યારે એ કોઈની રજા એ માનવ કરકા કોઈવાય એ દોષ અથ માં આપી દોષ, તે કોઈની નલરમાં એ એમ આવે કે કરકાવાળા લીધે-

પરિશિષ્ટ.

નંબર તથા સાલ.	નામ.	કેટલો રક કબ્જો.
શ્રીમત વનજીના રા. બપના ૨૧ મા વ રેમાં ચલેલા રહે રકુરનો માત્ર ૫૭	કાંટડીયાનાં બનેલા અમુક સુન્દારના તેજમતવાળા સુખરોની તરતીવમાં બનેલી નીચેના આગતનો, કાલના મા- કારાનના રામવના રીંદ મા વરેમાં ચલેલા કાંટડીયાકેળી- નુ તથા કાંટડીયાનાં મહિલા અટિલ સરકારના તાબાના મલકના	કેટલો ૨૬ કબ્જો કલમ ૩૮ મીનો કેટલો બામ કાંટડીયાનાં કેટલો ૩૬
વિકાસીયાના રામના ૧૪ મા તથા ૧૫ મા, ૧૬ મા ૧૫ મા ૨૬- રકુરનો માત્ર ૫૬	કરવા આગતનો કાંટડી. કાંટડીયાનો કાંટડી સુધારવા આગત.....	કલમ ૧૧ મીનો તથા કલમ ૧૬ મીનો કેટલો મા- મ કાંટડીયા માનેવરેલો તે કેટલો બામ.
કન ૧૮૫૨ નો ૧૫ મો.	પુરાવનો કાંટડી સુધારવા આગતનો કાંટડી.	કલમ ૧૬ મીનો કેટલો બામ
કન ૧૮૫૩ નો ૧૬ મો. કન આકટ ૧૮૫૬.	બાંચા ઈલાકામાં કાંટડી કાંટડીયા કેળીની કેટલો પુરાવનો કાંટડી સુધારવા આગતનો આકટ	કલમ ૧૬ મીનો કેટલો બામ કાંટડીયા પેટલોર પથો નથીતેલો બામ.
કન ૧૮૬૧ નો ૨૫ મો આકટ.	બાંચાઈ, રમાનથી તથાવામાં આવેલી નહીં એવી કાંટડી- કાંટડી કાંટડી આગતવાળી રીંદ સહેલી કરવા આગતનો આકટ.	કલમ ૨૩ મીનો કેટલો બામ
કન ૧૮૬૮ નો ૧ મો.	કન ૧૮૬૮ નો સામાન્ય કલમેનો આકટ.....	કલમ ૭ મીનો તથા ૮ મી.

ક. સ. કુર્નીચકામ.

અવરનર અવરલની કાપડા અને કાનુ કરવા સાથે જે ટ્રાંસેલેશન તેના અસરકારકિય સેક્ટરી.
(True Translation.)

